

Univerzita Palackého v Olomouci
Katedra psychologie Filosofické fakulty

**CIZINCEM S CIZINCEM?
V PARTNERSKÉM VZTAHU S PŘÍSLUŠNÍKEM JINÉHO
NÁRODA**

Foreigner by Being with a Foreigner?

In an Intimate Relationship with a Foreign National



Magisterská diplomová práce

Autor: Magdalena Rausová

Vedoucí práce: doc. PhDr. Panajotis Cakirpaloglu, DrSc.

Olomouc

2015

Děkuji panu doc. PhDr. Panajotis Cakirpaloglu, DrSc. za vedení mé diplomové práce – za jeho důležité připomínky a čas, který mi věnoval.

Děkuji své rodině a přátelům za pomoc, podporu a povzbuzování.

Veliké díky patří všem respondentům za jejich ochotu a odvahu.

¡Muchas gracias, Hugo!

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou práci na téma „Cizincem s cizincem? V partnerském vztahu s příslušníkem jiného národa“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

Vdne

Podpis

Obsah

ÚVOD.....	5
TEORETICKÁ ČÁST.....	6
ČÁST I - PARTNERSKÉ VZTAHY.....	7
1. MEZILIDSKÉ VZTAHY.....	7
2. OKOLNOSTI VZNIKU PARTNERSKÝCH VZTAHŮ.....	8
2.2 FYZICKÁ BLÍZKOST.....	8
2.3 ATRAKTIVITA.....	8
2.3.1 Teorie atraktivity.....	10
3. PRŮBĚH PARTNERSKÉHO VZTAHU.....	12
3.1 ŠESTIFÁZOVÝ MODEL.....	12
3.2 TŘÍFÁZOVÝ MODEL.....	13
4. PSYCHOLOGICKÉ ASPEKTY PARTNERSKÝCH VZTAHŮ.....	16
4.1 MOTIVACE VZNIKU PARTNERSKÝCH VZTAHŮ.....	16
4.1 LÁSKA.....	17
4.1.1 Teorie lásky.....	17
4.1.2 Druhy lásky.....	18
4.3 ZÁVAZEK.....	21
ČÁST II – MEZIKULTURNÍ PARTNERSKÉ VZTAHY.....	23
1. KULTURA A MEZIKULTURNÍ PARTNERSKÉ VZTAHY – VYMEZENÍ POJMŮ.....	23
2. OKOLNOSTI VZNIKU MEZIKULTURNÍCH PARTNERSKÝCH VZTAHŮ.....	25
3. DÍLČÍ PSYCHO-SOCIÁLNÍ ASPEKTY MEZIKULTURNÍHO.....	27
PARTNERSKÉHO VZTAHU.....	27
3.1 MOTIVACE KE VZNIKU MEZIKULTURNÍHO PARTNERSKÉHO VZTAHU.....	27
3.2 HODNOTY.....	29
3.3 JAZYK A KOMUNIKACE.....	29
3.4 JÍDLO A PITÍ.....	31
3.5 SEX.....	31
3.6 MUŽSKÁ A ŽENSKÁ ROLE.....	32
3.7 VNÍMÁNÍ ČASU.....	33
3.8 MÍSTO BYDLIŠTĚ.....	33
3.9 POLITICKÉ PREFERENCE A POSTOJE.....	34
3.10 PŘÁTELÉ.....	35
3.11 FINANCE.....	35
3.12 PŘÍBUZNÍ.....	36
3.13 NÁBOŽENSTVÍ.....	36
3.13 VZTAH NA DÁLKU.....	37
3.14 VÝCHOVA DĚTÍ.....	38
VÝZKUMNÁ ČÁST.....	39
5. VÝZKUMNÝ PROBLÉM, CÍLE PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	40
6. METODOLOGICKÝ RÁMEC VÝZKUMU.....	41
6.1 ZVOLENÝ TYP VÝZKUMU.....	41
6.2 METODA TVORBY DAT.....	41
6.3 METODY ZPRACOVÁNÍ A ANALÝZY DAT.....	44
6.3.1 Interpretativně fenomenologická analýza.....	45
6.4 ETICKÉ PROBLÉMY A ZPŮSOB JEJICH ŘEŠENÍ.....	47
7. ZKOUMANÁ POPULACE A CHARAKTERISTIKA VÝBĚROVÉHO SOUBORU.....	48
8. VÝSLEDKY.....	50
8.1 OKOLNOSTI SEZNÁMENÍ.....	50

8.2 VÝVOJ VZTAHU.....	51
8.3 MÍSTO BYDLIŠTĚ.....	52
8.3.1 Aspekty výběru místa bydliště.....	53
8.3.2 Možnost změny bydliště.....	54
8.4 ZAČÁTKY V CIZÍ ZEMI.....	55
8.5 VZTAH NA DÁLKU.....	56
8.5 PŘIJETÍ RODINOU.....	57
8.6 PŘIJETÍ PŘÁTELI.....	59
8.7 KULTURNÍ ROZDÍLY.....	60
8.7.1 Svátky a tradice.....	60
8.7.2 Stravování.....	61
8.7.3 Gender.....	61
8.7.4 Volný čas.....	62
8.7.5 Další kulturní rozdíly.....	62
8.8 JAZYKOVÁ BARIÉRA.....	63
8.9 PRÁCE V CIZÍ ZEMI.....	64
8.10 SPIRITUALITA A NÁBOŽENSTVÍ.....	64
8.11 BYROKRATICKÉ PROBLÉMY.....	65
8.12 DĚTI A PLÁNY DO BUDOUCNA.....	66
8.13 POZICE CIZINCE.....	67
8.14 VZTAH KE KULTUŘE A ZEMI PARTNERA.....	69
8.15 UŽÍVÁNÍ JAZYKA.....	70
8.16 POHLED PÁRU NA VZTAH.....	70
8.17 KONFRONTACE S ODLIŠNOSTÍ.....	71
8.18 VLIV OSOBNOSTI NA ZVLÁDÁNÍ MEZIKULTURNÍCH ROZDÍLŮ.....	72
8.19 ODLIŠNOST – PŘITAŽLIVOST.....	72
9. DISKUZE.....	73
10. ZÁVĚRY.....	76
SOUHRN.....	78
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ A LITERATURY.....	79
SEZNAM PŘÍLOH DIPLOMOVÉ PRÁCE.....	86

ÚVOD

Láska v procesu globalizace. Globalizace, Robertsonem (1992, s. 8) definovaná jako „zmenšování světa a zintenzivnění chápání světa jako celku“ a láska - jako univerzální emoce, kterou prožívali a prožívají téměř všichni lidé, ve všech kulturách a ve všech historických obdobích (Hatfield, Rapson, & Martel, 2010).

Jako by nikdy svět nebyl tak malý. Nikdy nebylo možné se tak rychle a snadno přesouvat z jednoho státu do druhého nebo octnout se na jiném kontinentu během několika hodin. Celé rodiny, kmeny i národy se v moři světa přelévají z jednoho místa na druhé. Motivy jsou různé. Pronásledování z důvodů politických, náboženských či rasových, strach z válečného konfliktu, útek před následky přírodních katastrof, hledání lepší obživy, vyššího socio-ekonomického zabezpečení, cestování za vzděláním či prostým objevováním (ať už určité kultury nebo sebe sama). Je zřejmé, že globalizace se netýká změn jen v oblasti ekonomiky a politiky, ale mění i oblast nejintimnější, a to mezilidské vztahy.

Svou magisterskou diplomovou prací navazuji na svou práci postupovou se stejným názvem. Jednalo se v ní o teoretický popis specifík mezikulturních partnerských vztahů. V současné práci bych se chtěla věnovat podrobněji těmto specifíkům a také je ověřit v sérii rozhovorů, které byly provedeny s lidmi, kteří se v těchto typech vztahů nacházejí (případně nacházeli). Byly vybrány páry, v nichž jeden z dvojice je české, případně slovenské národnosti.

Cílem této diplomové magisterské práce je zjistit, jaká specifika, problémy a rozdílnosti se objevují v mezikulturních partnerských vztazích, jak k nim dané páry přistupují a jak je vnímají a řeší.

Mou prvotní motivací ke zvolenému tématu je motivace nejosobnější – tedy můj vlastní partnerský vztah s cizincem.

Odvažuji se doufat, že tato práce může přinést inspiraci a povzbuzení lidem nacházejícím se v mezikulturním partnerském vztahu, případně jejich blízkým.

TEORETICKÁ ČÁST

ČÁST I - PARTNERSKÉ VZTAHY

Pokud nejsme jedincem žijícím v izolaci od druhých lidí, je náš život protkán rozmanitými vztahy s druhými lidmi. V první části teoretického oddílu této práce se budeme zabývat vznikem, průběhem a psychologickými aspekty partnerských vztahů.

1. MEZILIDSKÉ VZTAHY

Podle Thibauta a Kelleyho (2009) je zásadním prvkem mezilidského vztahu *interakce*. Lidé se nacházejí ve vztahu, pokud na sebe opakovaně vzájemně působí. Toto působení může být vyjádřeno například komunikací nebo určitým chováním v přítomnosti druhého. Takovéto interakce mohou probíhat jak při každé návštěvě pošty nebo při setkání se sousedem, tak mezi sourozenci či milenci.

Když mluvíme o *blízkých osobních vztazích*, které tvoří podmnožinu vztahů interpersonálních, představíme si nejspíše své nejlepší přátele, partnera či partnerku, některé rodinné příslušníky, případně i člověka, se kterým sdílíme pracovní prostor. Jde o vztahy, které mají delší trvání v čase, vztahy, ve kterých často sdílíme fyzický prostor a kterým jsme ochotni věnovat dost času (Kelley, 1979).

Nejmenší jednotkou lidských sociálních vztahů je tzv. *dyáda*. Dvojice osob, mezi kterými dochází k opakovaným interakcím a jejichž vztah má delší trvání v čase (Nakonečný, 2009). Příkladem dyády může být právě partnerský či manželský svazek.

2. OKOLNOSTI VZNIKU PARTNERSKÝCH VZTAHŮ

Na tomto místě bychom rádi objasnili, za jakých okolností jsou partnerské vztahy navazovány a jaké skutečnosti hrají roli při jejich vznikaní.

2.2 FYZICKÁ BLÍZKOST

Fyzická blízkost hraje zásadní roli při navazování nejen partnerských vztahů, ale i důvěrných přátelství. Různé výzkumy na toto téma prokázaly, že většina lidí se na počátku svého vztahu nacházela ve vzájemné blízkosti (například stejná třída na střední škole či bydlení ve stejném domě) se svým budoucím partnerem (přítelem/přítečkyní). O navázání vztahu může rozhodnout i několik náhodných setkání, přičemž při každém z nich nám daná osoba přijde známější a bližší (Slaměník, 2008).

Vysvětlení toho, proč fyzická blízkost podporuje vznik důvěrných vztahů je jednak snazší přístup k druhé osobě (ve smyslu prostorovém), jednak fakt, že když se s druhým člověkem často stýkáme, získáváme o něm více informací, čímž zjišťujeme, co máme společného, jaké má názory a podobně (Hewstone & Stroebe, 2006). Dalším výkladem je efekt tzv. *pouhého vystavení*, který popsal Zajonc (1968) – opakované vystavení určitého objektu (vystavení zde znamená, že objekt je vnímán) umocňuje postoj známosti k němu v člověku, který tento objekt vnímá. První experimenty byly prováděny se slovy, ale další se zabývaly efektem pouhého vystavení v kontextu mezilidského kontaktu. Saegert, Swap a Zajonc (1973) zjistili, že opakované vystavení nezvyšuje jen pocit známosti mezi osobami, ale též vzájemnou přitažlivost.

Hewstone a Stroebe (2006) dodávají, že role, kterou hraje blízkost lidí je ovlivněna také podobností daných osob. Dále upozorňují, že může dojít také k negativnímu efektu - blízkost lidí nutně neznamena, že se budou přitahovat, naopak – často se setkávají, mají o sobě více a více informací, a tak například některé nelibé povahové rysy mohou rychleji „vyplyout na povrch“. Negativní postoj se pak setkání od setkání prohlubuje (Slaměník, 2008).

2.3 ATRAKTIVITA

Saegert, Swap a Zajonc (1973), jak již bylo uvedeno výše, prokázali, že pouhým opakovaným vystavením se lidé stávají pro druhého více a více přitažliví (pokud

předpokládáme, že nedojde k opaku a nerozvíjí se negativní postoj k dané osobě). *Atraktivita*, jak fyzická, tak osobní, hraje při vzniku partnerského vztahu zásadní roli. Slaměník (2008) ji definuje takto: „Atraktivita se vztahuje k jedinci nebo skupině osob, jejichž nějaká vlastnost či vlastnosti jsou pro jiné jedince zdrojem odměn (252).“

Hodnocení *fyzické atraktivity* a její měřítka se liší v různých kulturách a historických obdobích. V případě navazování partnerských vztahů hraje fyzická přitažlivost důležitou roli hlavně na počátku, při utváření prvního dojmu o daném člověku. Je dána váhou člověka, jeho výškou, rysy obličeje, poměrem pasů a boků, velikostí prsou, barvou pokožky, věkem a dalšími prvky (Slaměník, 2008).

Pro člověka je důležitost fyzické atraktivity možného partnera závislá také na tom, „co s ním mají v plánu“. Lidé jsou spíše ochotni slevit ze svých nároků na tělesnou přitažlivost, pokud jim jde o dlouhodobý vztah, zatímco v případě náhodného pohlavního styku jim jde především (ne-li pouze) o to, nakolik má daná osoba pro ně přitažlivý zevnějšek (Regan, 1998).

Rozšířený je stereotyp, že fyzická atraktivita je těsně spojena s pozitivními vlastnostmi dané osoby a s dalšími kladně hodnocenými osobnostními charakteristikami, jako například vyšší inteligence, lepší sociální dovednosti, psychická vyrovnanost. Pravdou však zůstává, že tělesná přitažlivost usnadňuje navazování sociálních kontaktů (Slaměník, 2008).

Pro dlouhodobé udržení vztahů je však velmi důležitá též *atraktivita osobní*. (Nakonečný [2009] tuto atraktivitu nazývá *duchovní*.) Ta zahrnuje postoje, názory, přesvědčení, víru, socioekonomický status, způsob života, povahové rysy, hodnoty a zájmy. Toto všechno člověk zjišťuje při hlubším a delším poznávání dané osoby (Slaměník, 2008). Slaměník (2008) uvádí, že jako stěžejní pro udržení dlouhodobého vztahu je atraktivita způsobená společnými zájmy či obecně podobností v nějaké oblasti (sdílené hodnoty, postoje, podobné povahové rysy, ...). Tento fakt můžeme vysvětlit tím, že lidé sobě podobní v určité oblasti si vzájemně poskytují potvrzení sebe sama (pokud existuje nesoulad – hlavně v podstatných věcech – dochází k negativní reakci až odmítnutí daného člověka). Hewstone a Stroebe (2006) zmiňují, že nejatraktivněji působí podobnost v postojích. Byrne a Nelson (1965) se ve svých výzkumech zabývali vztahem mezi atraktivitou a podobností postojů a odhalili velmi úzký vztah.

2.3.1 Teorie atraktivity

Různé teorie atraktivity se snaží objasnit, z jakého důvodu jsou určití lidé pro určité osoby atraktivní. Většinou se řeší otázka, jestli – řečeno skrze rčení – se „protiklady přitahují“ nebo spíše „vrána k vráně sedá“ (Slaměník, 2008). Pokusíme se přiblížit některé z hlavních teorií týkající se atraktivity.

Model emocionálního posílení stojí na zjištěních již zmíněného Byrneho (1971, in Slaměník, 2008). Základem tohoto modelu je klasické podmiňování – když slyšíme, že někdo má podobné názory či postoje jako my, vzbuzuje to v nás pozitivní emoce, což způsobuje, že nám daná osoba začne připadat atraktivní (funguje to i opačně, v případě rozdílných názorů) (Byrne, 1971, in Hewstone & Stroebe, 2006).

Teorie příkládající důležitost *kognitivním procesům* byla ověřována Montoyem a Hortonem (2004). Z jejich zkoumání plyne, že atraktivita závisí na našem zhodnocení kvalit druhého člověka. Tyto „kvality“ však mohou znamenat, mimo jiné, právě postoje či názory podobné těm našim.

Thibaut a Kelley (1959) popsali teorii *sociální výměny*. V každém mezilidském vztahu existuje „braní“ a „dávání“ - člověk něco dává druhé osobě nebo vztahu a něco získává. Každý si stanovuje určitá kritéria pro „výdaje“, které vztahu věnuje. Prvním kritériem je *srovnávací úroveň* (standard, se kterým osoba srovnává atraktivnost vztahu nebo spokojenost ve vztahu, tj. jestli má osoba pocit, že zisky a výdaje ve vztahu jsou rozloženy tak, jak si „zasluhuje“) a druhým *srovnávací úroveň pro alternativy* (standard, který osoba používá při rozhodování, jestli ve vztahu zůstat, či z něj odejít; nebo také – nejzazší úroveň výdajů, kterou bude jedinec akceptovat při vědomí jiné vhodné alternativy; pokud výdaje půjdou za tuto úroveň, osoba vztah opustí). Může se například stát, že vztah není pro danou osobu dostatečně atraktivní, ale protože nevidí jinou alternativu, s partnerem zůstává.

Teorie rovnosti je rozšířením teorie sociální výměny. Lidé neporovnávají jenom své výdaje a zisky, ale i partnerovy. Oba se ve vztahu snaží o vzájemnou rovnost mezi zisky a výdaji (Walster, Walsterová & Berscheid, 1978, in Willerton, 2012).

Další teorie atraktivity stojí na různých *typech citové vazby u dospělých*. Bartholomew a Horowitz (1991) rozlišují čtyři typy připoutání: bezpečný (nemá problém s intimitou ve vztazích s druhými ani s autonomií), zaujatý (sebeúcta závislá na mínění

druhých, do vztahů s nimiž hodně investuje ve snaze naplnit své potřeby), bojácný (vyhýbá se intimitě, sebeúcta závislá na mínění druhých, ale vyhýbá se blízkosti kvůli strachu z odmítnutí) a zdrženlivý (vyhýbá se intimitě, aby se ochránil před zklamáním, zakládá si na nezávislosti). Mohli bychom předpokládat, že lidé se stejným typem citové vazby se budou přitahovat. Klohnenová a Luová (2003) zjistily, že bezpečný typ připoutání úzce souvisí s atraktivitou, zaujatý typ se umístil jako druhý nejatraktivnější, ale s tím, že záleží na typu připoutání, který je dominantní u osoby, která daný typ hodnotila. Svou studii uzavírají tím, že bezpečný typ je atraktivní pro každého, kdežto u dalších typů záleží na jejich vlastním stylu připoutání.

3. PRŮBĚH PARTNERSKÉHO VZTAHU

Tak, jako je pro rodiče vhodné znát stupně vývoje jejich dítěte, aby věděli, ve které fázi se zrovna nachází, co je pro ni význačné a „normální“, tak je to dobré i v partnerském vztahu (Brainerd, 2013). Ač přiblížíme pouze dva modely průběhu partnerského vztahu, v literatuře jich samozřejmě můžeme najít více.

3.1 ŠESTIFÁZOVÝ MODEL

DeVito (2008) popsal šestifázový model průběhu partnerských vztahů. Dodejme, že k ukončení vztahu může dojít v kterékoli fázi a že partneři se ve stejný okamžik nemusí nacházet ve stejné etapě.

Kontakt je první stadium, které se dále dělí na *vjemový* (vnímáme, jak daná osoba vypadá, jestli se nám líbí apod.) a *interakční* (zahrnující většinou mělkou konverzaci a jednoduchou výměnu informací) kontakt. V této fázi hraje zásadní roli fyzický vzhled.

Druhá fáze – *zapojení* – může být opět rozčleněna na dvě období: *testování* (snažíme se přesvědčit, že náš prvotní dojem o daném člověku nás neklame) a *zesilování* (posilování interakcí ve vznikajícím vztahu, pomalu začíná sebeodhalování). Ve fázi zapojení dochází k rozvoji vzájemnosti, určitého spojení mezi dvěma lidmi.

Etapa *důvěrnosti* – člověk se více připoutává k druhému, kterýžto se stává jemu nejbližší osobou. Jedinec také začíná pronikat do společenských sítí svého protějšku (seznámení s rodinou, přáteli). První fáze tohoto období je popsána jako *interpersonální svazek* (vytváříme s někým důvěrný vztah) a druhá jako *společenský svazek* (dáme okolí najevo, že jsme v důvěrném svazku) (DeVito, 2008). Důvěrnost (intimita) může být definována jako pocit člověka, že může být otevřený a upřímný ve svěřování se partnerovi/partnerce s takovými myšlenkami a pocity, které by nikomu jinému nesdělil (Mackey, Diemer & O'Brien, 2000).

Pro fázi *zhoršení* je typické oslabení pout mezi partnery. Prvním stádiem zhoršení je *intrapersonální nespokojenost* (pocit nespokojenosti vůči druhému během interakcí), která může přejít v *nespokojenost interpersonální* (partneři spolu tráví méně a méně času, uzavírají se do sebe, vzdalují se od sebe, používají méně fyzického kontaktu, konflikty jsou častější – to vše samozřejmě může vycházet i pouze od jednoho partnera). Existují

speciální komunikační modely vyskytující se v této části vztahu. Jsou jednak reakcí na vzniklou situaci, jednak určují, jaká bude budoucnost vztahu. 1. *ústup* (na neverbální rovině je to potřeba většího prostoru pro každého z partnerů, méně častý fyzický kontakt, na verbální se snižuje touha mluvit s druhým a naslouchat mu), 2. *méně sebeodhalení* (člověk může mít pocit, že vztah stejně končí, tak to nestojí za tu námahu, nebo má pocit, že toho druhého už by to ani nezajímalo), 3. *podvádění*, 4. *negativní vs pozitivní sdělení* (přibývá negativních sdělení na úkor pozitivních, chování druhého je viděno negativním pohledem, ač to dřív bylo naopak).

Fáze *nápravy* se opět může dělit na prvotní *intrapersonální nápravu* (člověk přemýšlí, co udělal špatně, co by se dalo změnit, jak by se vztah dal zlepšit) a pozdější *interpersonální* (partneři diskutují o nápravě spolu, zvažují, co by každý z nich mohl udělat pro zlepšení vztahu), pokud se jedinec rozhodne pro nápravu. Existuje několik strategií, které mohou partneři použít, např. poznat problém, podílet se na jeho řešení, začlenit řešení problému do běžného chování.

Fáze *ukončení* vztahu zahrnuje *interpersonální odloučení* (pár se rozhodne vztah ukončit) a *veřejné* (partneři se vrací do postavení svobodných) (DeVito, 2008).

Rozchod či rozvod partnerů znamená vždycky velkou bolest a zátěž. Důsledky ztráty jsou (především po dlouhodobém vztahu) nezanedbatelné a patrné jak na psychickém, tak na fyzickém stavu jedince. Z výzkumů například vyplývá, že rozvedený člověk je na tom po stránce fyzického a psychického zdraví dokonce hůře než lidé, kterým životní druh nebo družka zemřeli. Rozchod partnerů je nelehká životní situace, i když byl jejich vztah již delší dobu plný spíše konfliktů než projevované lásky. Připoutání partnerů k sobě navzájem je v každém případě silné. Člověk rozchodem často přijde o část přátel, případně majetku a musí si opět zvykat na to být sám (Hewstone & Stroebe, 2006).

3.2 TŘÍFÁZOVÝ MODEL

Tento model popsal Brainerd (2013). První fázi partnerského vztahu nazývá *okouzlení* (Brainerd, 2013), jinými slovy *zamilovanost* – je to vlastně první fáze partnerské lásky, jež je nazývána též láskou romantickou či vášnivou (Plháková, 2003).

Pope (1980, in Slaměník, 2008) popisuje, čím se typicky vyznačuje toto prvotní stadium lásky:

1. vztah je prožíván jako jedinečný (mezi ostatními důvěrnými vztahy) 2. člověk prožívá silnou touhu být s tím, koho miluje 3. osoba se cítí opuštěně a neúplně v nepřítomnosti milovaného člověka 4. jedinec se v myšlenkách velice intenzivně zaobírá danou osobou 5. odloučení, případně dočasný rozchod způsobuje velké zoufalství a strach, jestli dojde k pokračování vztahu; pokud ano, dostavuje se uklidnění, radost, až euforie

Podle Brainerda (2013) je v prvotní zamilovanosti nepřehlédnutelný prvek *shody*. Dvěma zamilovaným lidem prostě připadá, že se na všem shodnou a ve spoustě věcí jsou si podobní. Fáze okouzlení trvá průměrně 6 – 8 měsíců, ale může to být jen několik týdnů, nebo naopak několik let.

Můžeme si však povšimnout, že zamilovanost neznamená jen euforické pocity štěstí, ale také nejistotu, úzkost, strach, jestli vytoužená osoba naši lásku opětuje, jestli dojde k navázání partnerského vztahu, případně, jestli vztah bude pokračovat (Plháková, 2003). Slovy Hewstonea a Stroebeho (2006, s. 437) - „probíhá těsná souhra mezi intenzivním štěstím a zoufalstvím“.

Fáze zápasu (nebo také *fáze růstu*) přináší prudkou změnu do vztahu. Během zamilovanosti partner zažíval od svého protějšku něco úplně jiného než v primární rodině, když byl dítě. Tehdy na něj rodiče často neměli čas nebo měl pocit, že se mu dost nevěnují. Ve fázi okouzlení věnují partneři sobě navzájem maximum možného času, vkládají do vztahu spoustu energie. Ve fázi růstu to ovšem začne vypadat, jako by se milovaný partner/partnerka (případně manžel/manželka) měnil/a právě v jednoho z rodičů. Milenci již k sobě nejsou tak pozorní, tak milí, vždy trpěliví a naslouchající.

Díváme se na „rozcestí“ - jednu cestu volí spíše ty páry, které jsou zvyklé jednat přirozeně, vztah berou tak, jak jde a vědomě se příliš nesnaží na společném životě pracovat, nejsou obeznámeni s fázemi, kterými většina vztahů prochází, neosvojili si potřebné dovednosti pro budování vztahu a podobně. Velké množství párů se v této době rozejde, případně rozvede.

Páry, které se na pomyslném rozcestí vydají cestou společnou (ať už z důvodů náboženských, morálních či jiných) sice jdou se svým protějškem, ale většinu čeká v tomto vztahu nespokojenost; každý z partnerů si začne vytvářet tzv. paralelní partnerství/manželství – věnuje se svým zálibám a práci a mnoho energie pro jejich

polovičku jim nezbyvá. Občas možná zkusí svůj vztah „renovovat“, ale bez většího úspěchu. Dobrou zprávou je to, že ve fázi, kdy děti opouští své „rodné hnízdo“, se rodičům mnohokrát podaří se po dlouhých letech opět sblížit.

Druhá cesta je cestou uvědomění a uzdravení vztahu. Páry, které si zvolí tuto cestu se chtějí postavit k přítomným vztahovým obtížím čelem, chtějí na vztahu pracovat, ač ví, že to je proces, který může být bolestivý a bude trvat roky.

Fáze zvaná *realistická láska* leží na konci výše popsaného rozcestí. Je založena na zralosti a zakotvená v porozumění, uzdravení a růstu (Brainerd, 2013).

4. PSYCHOLOGICKÉ ASPEKTY PARTNERSKÝCH VZTAHŮ

4.1 MOTIVACE VZNIKU PARTNERSKÝCH VZTAHŮ

Co je tím „pohonem“, který nás motivuje vytvářet partnerské vztahy, ač nás to stojí nemalé úsilí a může nám přinést mnohá zklamání a bolest?

Když začneme od základu společného všem jedincům lidského druhu, vidíme potřebu zachování rodu, která se projevuje sexuálními a rodičovskými motivy. Uspokojování sexuálních potřeb je do velké míry ovlivněno jednak sociálním učením, jednak zvyklostmi a zákony těch kterých kultur. Ač je sexualita součástí intimních partnerských vztahů, neodehrává se sexuální chování vždy v rámci trvalejšího vztahu. Velká část lidí nicméně považuje za ideální, pokud jde sexualita ruku v ruce s láskou a její vyjádření se odehrávají v rámci fungujícího partnerského svazku (Plháková, 2003).

O něco výše než potřeby primární stojí potřeby sociální. Maslow (1970, in Janoušek & Slaměník, 2008) do své hierarchie potřeb řadí na třetím místě potřebu sounáležitosti a lásky a na čtvrté místo postavil potřebu uznání, dosažení respektu, souhlasu a důvěry. Uznání a ocenění může člověk získat při provádění nějaké společné činnosti s druhým člověkem, a právě tato spolupráce se též může stát motivem k navazování vztahů (Slaměník, 2008).

Murray (1938) hovoří o lidské potřebě *afiliace*, respektive o *afiliačním postoji*. Ten se projevuje vytvářením přátelství a skupin, komunikací a spoluprací mezi lidmi, prožíváním radosti z bytí s druhými a láskou. Základ této potřeby navazovat (blízké) vztahy zřejmě pramení z prožití tzv. *připoutání (attachment)*, což je instinktivní vazba, která se vytváří mezi matkou a dítětem po narození (Janoušek & Slaměník, 2008). Malé dítě zjišťuje, jak si získat pozornost pečující osoby (většinou matky), jak ji k sobě „přilákat“. V době dospívání se toto připoutání pomalu začíná přenášet z rodičů na vrstevníky a též na různé instituce a uskupení (Bowlby, 1982). Bowlby (1982) upozorňuje na podobnosti ve vztahu rodiče a dítěte a ve vztahu partnerském. Například projevované něžnosti jako laskání či polibky.

Co člověku přináší uspokojování potřeby afiliace? Proč tolik lidí touží po blízkých a dlouhodobých vztazích? U toho, kdo je nám nejbližší, můžeme vždy najít oporu a pomoc, můžeme s ním sdílet pocity a chvíle radostné i méně pozitivní, nacházíme u něj

pocit bezpečí a porozumění (Slaměník, 2008).

Plháková (2003) dodává, že láska může v důsledku také zvyšovat společenskou prestiž dvojice – v manželství či trvalém svazku; když má spolu pár také děti, dostává se jim v ideálním případě podpory rodiny i společnosti. Mezi lidmi, kteří se milují, dochází také k zrcadlení pozitivních složek sebepojetí.

4.1 LÁSKA

RIMA XXIII

Za pohled celý svět,
za úsměv celé nebe,
za polibek... Co dal bych,
kdybych směl líbat tebe!

(Bécquer, 1998)

Ne vždy se objeví láska při vznikaní partnerského vztahu, ne ve všech kulturách je samozřejmé, že lidé vstupují do svazků manželských či partnerských z lásky. Mnohdy to také není láska, co drží člověka v dlouhodobém partnerském vztahu; je však krásné a obdivuhodné, když tomu tak je.

Lásku můžeme najít ve všech blízkých vztazích, ale láska ve vztahu partnerském v sobě nese unikátní sexuální prvek. Na rozdíl od vztahu dvou přátel si osoby v partnerském svazku zrcadlí pozitivní, ideální, případně idealizované já, ne reálné - především tedy v počátku vztahu (Plháková, 2003).

4.1.1 Teorie lásky

Asi nejznámější a nejcitovanější teorií lásky je *Sternbergův trojúhelníkový koncept lásky* (Sternberg, 1986). Dle tohoto modelu má láska tři komponenty, které autor umístil na jednotlivých vrcholech pomyslného trojúhelníku.

Je to *intimita* - „teplá“ komponenta, emocionální, která zahrnuje pocity souznění, blízkosti, spojení, vřelost ve vztahu. Mimo jiné představuje touhu po tom, aby se milované osobě dařilo dobře, štěstí pocíťované, když je jedinec se svým partnerem, vzájemně

porozumění a přijímání emoční podpory od milovaného.

Dalším prvkem je *vášeň* - „horká“ komponenta – motivační složka, která vede člověka do milostného poměru, hlavní roli hraje fyzická atraktivita a sexuální naplnění. Může být naplněna i jinými potřebami než jen sexuálními, například potřebou dominance, submise, seberealizace, afiliace.

Rozhodnutí/závazek - „chladná“ komponenta. V krátkodobé perspektivě je to rozhodnutí, že se dva lidé budou vzájemně milovat, v dlouhodobém výhledu znamená závazek tuto lásku udržet. Můžeme na ni nahlížet jako na kognitivní složku.

O několik let později přichází Sternberg ve své knize *Love is a story* (1998) s konceptem lásky jako příběhu. Každý člověk má nějakou ideální představu (nebo více představ) toho, jak by měl probíhat jeho příběh lásky. Problém nastává, když láska, kterou prožívá v realitě neodpovídá jeho představě nebo když každý z partnerů má jinou představou o ideální lásce. Sternberg (2013) sestavil seznam různých „love stories“ - na základě krásné literatury, psychologických výzkumů a případových studií. Například příběh lásky jako umění vyzdvihuje fyzickou atraktivitu, pro člověka je důležité, aby jeho partner/partnerka vždy vypadal/vypadala dobře. Příběh lásky jako kuchařské knihy je založen na přesvědčení, že když se věci budou dělat podle určitého návodu, bude pravděpodobnější, že vztah bude v pořádku. Příběh lásky jako fantasy znamená být zachráněn rytířem v zářivém brnění, nebo se oženit s princeznou a žít šťastně na věky věků.

Sternberg (2013) věří, že pro láskyplný a spokojený vztah jsou důležité tyto prvky – vyvážený „trojúhelník lásky“, slučitelné „příběhy lásky“, slučitelné způsoby myšlení a syntéza moudrosti, inteligence a tvořivosti, kterou partneři využívají ve svém vztahu.

4.1.2 Druhy lásky

Na základě svého triangulárního modelu definoval Sternberg (1986) osm druhů lásky. Typ lásky, respektive vztahu, závisí na tom, nakolik je ta která složka silná.

1. *Vztah bez lásky (nonlove)* – není přítomna žádná z komponent; většina běžných interakcí s lidmi

2. *Mít rád (liking)* – je přítomna pouze složka intimity; příznačná pro vztahy přátel

3. *Šílená láska (infatuated love)* - „láska na první pohled“, přítomná je jen složka vášně; většinou vzniká velice rychle a též rychle mizí, příznačné jsou psychofyziologické projevy

4. *Prázdná láska (empty love)* – vztah, ve kterém se nachází jen prvek rozhodnutí/závazku; v naší kultuře je to spíše stav v dlouholetém vztahu, v jiných kulturách (kde jsou běžné sjednané sňatky) je to však začátek

5. *Romantická láska (romantic love)* – kromě prvku vášně obsahuje i intimitu

6. *Partnerská láska (companionate love)* – zahrnuje intimitu a rozhodnutí/závazek; může tak vypadat vztah po mnoha letech manželství

7. *Pošetilá láska (fatuous love)* – vztah, ve kterém je přítomna vášně a rozhodnutí/závazek; dva lidé se zavážou třeba i k manželství, ale pouze na základě vzplanutí vášně, bez toho, aniž by se lépe poznali

8. *Naplněná láska (consummate love)* – vztah, ve kterém jsou přítomny všechny tři složky – vášně, intimita a rozhodnutí/závazek; Sternberg (1986) nicméně upozorňuje, že nacházet se v takovémto „dokonalém“ svazku je jedna věc, ale udržet ho je věc druhá.

Jiné druhy lásky pojmenoval Lee (1977, 1988, in Slaměník, 2008) – 1. erotickou lásku, která je postavena hlavně na fyzické atraktivitě a sexuální touze – *eros*, 2. hravou lásku, ve které nemá výrazné místo ani žárlivost ani závazek – *ludus*, 3. lásku přátelskou, bez prvku vášně – *storge*, 4. lásku pragmatickou, jež představuje racionální výběr partnera – *pragma*, 5. velmi vášnivou lásku, plnou touhy po daném člověku – *mania*, 6. lásku nesobeckou - starostlivou a pečující – *agape*.

Nejjednodušší uspořádání typů lásky je rozdělení na lásku vášnivou a přátelskou (Hatfield & Walster, 1985). *Láska vášnivá* je především emocionální stav a směs různých pocitů – něhy a sexuality, radostného nadšení a bolesti, úzkosti a úlevy, altruismu a žárlivosti. *Láska přátelská* představuje méně nápadné emoce. Je to chování hluboké náklonnosti a přátelských citů k určité osobě.

V životě člověka se může objevit také *láska nenaplňená (neopětovaná)*. Člověk se vášnivě zamiluje, ale objekt jeho touhy nesdílí jeho city. Často se to může přihodit

v přátelství mezi mužem a ženou, z nichž jeden „to bere“ poněkud jinak než ten druhý. Konce takovýchto přátelství mohou být velmi bolestné, a to pro oba zúčastněné (Plháková, 2003; Slaměník, 2008)

Pokud jsou do sebe dva lidé vášnivě zamilovaní, ale nedávají to na sobě před druhými znát, mluvíme o *tajné lásce*. V našich kulturních podmínkách se většinou jedná o intimní vztahy vedené paralelně vedle jiných partnerských vztahů. Prvek tajemství a hrozba odhalení dodává tajnému svazku zvláštní atraktivitu (Slaměník, 2008).

4.2 INTIMITA

Výrost (2008) načrtl definici intimity jako překračování hranic osobní zóny člověka, jako sebeodhalování, jako vyjadřování nejhlubších citů druhé osobě, a také jako synonymum pro blízkost dvou jedinců.

Podle Hewstonea a Stroebeho (2006) je pro šťastné páry typický vysoký stupeň intimity. Collins a Sroufe (1999) uvádějí tři podmínky pro vznik intimity na základě přesvědčení, že intimita má tři složky – motivační, emocionální a behaviorální: intimita je pro jedince důležitou hodnotou a ten ji vyhledává; jedinec musí být schopen tolerovat a přijímat intenzivní emoce, které se ve vztahu objevují a sám musí být schopen sdílet své emoční prožitky, dále by měl být schopen sebeodhalení, měl by být pozorný k citům druhého a mělo by mu záležet na tom, aby se druhému dařilo dobře. Reis a Patrick (1996, in Hewstone & Stroebe, 2006) stanovili tři podmínky, jejichž splněním ve vztahu nastává intimita. Jedná se o 1. *pečování* (vnímáme, že nás ten druhý má rád a zajímá se o nás; pro většinu lidí nejdůležitější složka intimity), 2. *porozumění* (chceme mít pocit, že ten druhý nás zná, že ví, co prožíváme, co si přejeme, po čem toužíme), 3. *vzájemná úcta* (zažíváme přijetí, uznání a podporu ze strany toho druhého).

Intimita může být mylně chápána jako protiklad autonomie, jako ohrožení nezávislosti jedince. Intimní vztahy naopak nabízí prostor k uskutečňování se, k rozvíjení potenciálu jedince jako originální lidské jednotky. Tak jako malé dítě potřebuje pečující prostředí a intimní vztahy pro vývoj pocitu samostatnosti, k rozvoji svého Já, tak dospělí lidé potřebují být autonomní, aby byli schopni vstupovat do intimity s druhými, aby byli schopni rozpoznávat individualitu toho druhého (Raush, 1977).

4.3 ZÁVAZEK

Mohli bychom předpokládat, že lidé, kteří jsou spokojeni v partnerském vztahu z něho nebudou odcházet a lidé, kteří mají problematický partnerský vztah ho pravděpodobněji ukončí. Realita ovšem vypovídá něco jiného (Hewstone & Stroebe, 2006).

Rusbult a Buunk (1993) se zabývali tím, proč některé partnerské vztahy přežijí i nelehké časy a jiné se rozpadají. Zabývají se investičním modelem, který je součástí obecnější teorie vzájemné závislosti.

Teorie vzájemné závislosti považuje interakce mezi lidmi za nejpodstatnější charakteristiku vztahů. Důsledky interakcí nazývá Thibaut a Kelley (1959) odměnami a náklady. Skutečnost není taková, že by člověk jednoduše zůstával v takovém vztahu, který mu přináší nejvíc odměn a jeho náklady jsou minimální. Teorie zahrnuje *úroveň spokojenosti* (nakolik příznivě člověk hodnotí daný vztah a nakolik je přesvědčen, že partner naplňuje jeho potřeby; zahrnuje nejen všechny pozitivní, ale i negativní pocity vztahující se ke vztahu) a *úroveň závislosti* (míra, do jaké je člověk závislý na vztahu, protože mu přináší pozitivní výsledky a do jaké je uspokojování potřeb závislé na tom druhém) (Rusbult & Buunk, 1993).

Dle investičního modelu je závislost ve vztahu na subjektivní rovině prožívána jako pocit závazku. *Úroveň závazku* je definována jako psychologický stav představující zkušenost závislosti na vztahu. Závazek je shrnutí předchozích zkušeností závislosti a přímých reakcí na nové situace. Je to dlouhodobá orientace na vztah, která zahrnuje pocity připoutání k partnerovi, a touha daný vztah udržet. Vidíme tedy, že závazek je subjektivní hodnota, která má kognitivní a emoční složku (Rusbult & Buunk, 1993).

Závazek je každopádně ovlivňován spokojeností ve vztahu – šťastnější páry vykazují vyšší úroveň závazku než páry nespokojené. Ve shodě s teorií vzájemné závislosti Rusbult a Buunk (1993) předpokládají, že člověk je ve vztahu nejspokojenější, když jsou naplňovány jeho potřeby a zároveň je nízká úroveň závazku. Zajímavé je, že při pohledu na déletrvající partnerské vztahy si můžeme povšimnout, jak dochází ke změně na úrovni odměn. Člověka neuspokojují je pozitivní výsledky týkající se jeho osoby, nýbrž také partnerovy pozitivní výsledky (např. jeho úspěchy v určité oblasti). Spokojenost ve vztahu je mimo jiné ovlivněna *srovnávací úrovní* – jedinec porovnává současný vztah s minulými

partnerskými vztahy a se vztahy ve svém okolí (Rusbult & Buunk, 1993). (O srovnávací úrovni již bylo pojednáváno v kapitole 2.3.1)

Další fenomén, jenž má vliv na prožívání závazku je přesvědčení jedince, že alternativy k jeho aktuálnímu vztahu pro něj nejsou atraktivní. Stručně řečeno, kvalita alternativ představuje sílu, která člověka táhne ze vztahu pryč. Výzkumy ukazují, že jedinci, kteří vnímají sami sebe jako žádoucí a hodnotné bytosti a mají silnou potřebu samostatnosti, jsou více náchylní k tomu, že vztah opustí (Rusbult & Buunk, 1993).

Ani spokojenost v partnerském vztahu, ani absence vhodných alternativ nevysvětlují, proč některé vztahy vydrží i horší období, kdy je spokojenost na velmi nízké úrovni a jsou dostupné i atraktivní alternativy. Rusbult a Buunk (1993) přidávají ve svém investičním modelu třetí dimenzi – *míra investic*. Míra investic zahrnuje různé způsoby, kterými je člověk ke vztahu vázán. Investice mohou zasahovat do vztahu *přímo* (věnujeme druhému čas, přijmeme ne příliš atraktivní zaměstnání, abychom mohli žít v místě, kde je náš protějšek apod.) nebo *nepřímo* (společní přátelé, sdílené vzpomínky či majetek ad.). Oba druhy investic posilují závazek tím, že „zvyšují cenu“ za ukončení vztahu (např. ztráta některých přátel).

Osobní identita má také co do činění se závazkem ve vztahu. Pokud člověk začne vnímat sebe v kontextu druhého člověka, o co těžší musí být vztah ukončit? Pokud partneri mohou být ve vztahu tím, kým skutečně jsou, co by byli jeden bez druhého?

Dalším typem investic je vzájemná kognitivní závislost. Příkladem může být, když si jeden partner pamatuje data narození rodinných příslušníků a druhý uchovává v paměti přesná data proběhlých událostí.

Za formu investic mohou být považovány také sociální nebo morální normy. Například svazek uzavřený v lůnu církve nebo tlak rodiny na to, aby pár zůstal pohromadě.

Vzhledem k tomu, že závazek znamená dlouhodobou orientaci na vztah, nepředvídá pouze rozhodnutí, jestli vztah bude ukončen nebo ne, ale vyplývá z něj také chování, které napomáhá udržení vztahu. Jedná se například o tendenci obětovat něco po dobro vztahu nebo o adaptivní sociální srovnávání (Rusbult & Buunk, 1993).

ČÁST II – MEZIKULTURNÍ PARTNERSKÉ VZTAHY

V této části diplomové práce se budeme zabývat kontextem vzniku mezikulturních partnerských vztahů, přiblížíme si stěžejní pojmy z dané oblasti a specifika tohoto typu vztahů.

1. KULTURA A MEZIKULTURNÍ PARTNERSKÉ VZTAHY – VYMEZENÍ POJMŮ

Pojem kultura může být definován z mnoha různých úhlů pohledu a na různých stupních obecnosti. Bauman a May (2004) pojmají kulturu široce jako souhrn věcí, se kterými jde manipulovat, jako skutečnosti, které člověk může přetvářet ke svému obrazu. Je to umělý řád, který lidstvo staví vedle řádu přírody, řád, který lidé vytváří a hodnotí ho.

Definice kultury je nepřehledné množství a pro zjednodušení je možné rozdělit tyto definice na ty, které mluví o tom, co kulturu tvoří (*složky* – co si lidé myslí, jak se chovají, co dělají a také produkty lidské činnosti) a na ty, které se zaměřují na to, co kulturu charakterizuje (*vlastnosti* – kultura je sdílená, naučená, symbolická, adaptivní a mezigeneračně přenášená) (Zel'ová, 2008).

Pro rámec naší práce se ztotožňujeme s popisem kultury Shiraeva a Levyho (2001, in Hager, 2011) jako soubor *postojů* (náboženské, politické aj. přesvědčení, předsudky, pověry, hodnoty, názory a obecné znalosti), *chování* (tradice, zvyky, normy, pravidla, móda) a *symbolů* (věci nebo ideje, jejichž význam vychází z pochopení jednotlivců, kteří přiřazují symbolům význam, jenž je předáván další generaci) sdílených určitou skupinou lidí a předávajících se z velké části z generace na generaci.

Gaines, Gurung, Lin a Pouliová (2013) upozorňují, že kultura je na jednu stranu dynamická, protože přesvědčení a názory lidí se mění, na druhou stranu je kultura v obecné rovině většinou stabilní, protože dochází k plošným změnám, tj. určitým způsobem se mění všichni členové určité kultury.

Gainesovi et al. (2013) se nezdá jako nejvhodnější používat termín interkulturní partnerské vztahy. Interkulturní vztah dvou lidí neznamená jen to, že pochází z různých zemí, ale může znamenat i to, že jsou rozdílných náboženských vyznání či že pocházejí

z různých koutů téhož státu. Upřednostňují proto termín interetnické partnerské vztahy, který je zřejmě také nejpoužívanější v odborné (zahraniční) literatuře v daném kontextu.

Při pohledu na anglicky psanou literaturu můžeme být překvapeni, kolik různých termínů se používá pro popis interkulturního partnerského vztahu. Pro příklad uvedeme některé z nich. Na nejobecnější rovině je to „intermarriage“ nebo „mixed marriage/intimate relationship“ označující, že v daném partnerském vztahu/manželství dochází k prolnutí nějakých odlišností – národnostních, náboženských, etnických. Používá se také námi užívaný výraz mezikulturní (interculture intimate relationship/marriage), případně multikulturní (multicultural intimate relationship), a také „cross-cultural“ (vztah, který překračuje hranice kultur). Užší vymezení má „international“, „bilingual“, „interracial“ (cross-race), „interethnic“ (intimate relationship/marriage/couples) – označující setkání rozdílných národností, jazyků, ras a etnik. „Dual-culture“ a „dual-national“ popisuje partnerský vztah, kde se prolínají dvě kultury nebo dvě národnosti. Některé výrazy se objevují častěji ve starší literatuře, některé spíše v novější.

V češtině se můžeme setkat s pojmem „smíšené manželství“, „smíšený pár“ - který odkazuje na to, že v daném vztahu dochází k prolínání nějaké skutečnosti, ať už náboženské, rasové, jazykové či jiné. Používá se též výraz interkulturní (partnerský vztah/manželství). My jsme si zvolili používání termínu „mezikulturní partnerský vztah“. Název této práce úzce vymezuje, že partneři v tomto typu vztahu jsou členy odlišných národů. Uvědomujeme si, že definice národa je zřejmě ještě větším problémem než definice mezikulturního partnerského vztahu. Národ chápeme jako skupinu lidí sdílejících stejný jazyk, tradice, historii, mající nějakou vládu a nacházející se na určitém vymezeném území (ne nutně) (Cambridge Dictionaries Online, 2014).

Mezikulturní partnerský vztah v mezích této diplomové práce označuje partnerský vztah, ve kterém každý z partnerů pochází z jiného národa.

2. OKOLNOSTI VZNIKU MEZIKULTURNÍCH PARTNERSKÝCH VZTAHŮ

Organizace spojených národů uvádí ve své zprávě o mezinárodní migraci (United Nations, 9.října 2014), že v roce 2013 žilo na světě 232 milionů lidí mimo svou zemi původu. Ve srovnání s rokem 1990 je to o padesát procent více. Více než 3 % světové populace jsou mezinárodní migranti.

Podle statistických údajů Eurostatu (2014) se v celé Evropské unii nacházelo v loňském roce přes 20 mil. cizinců (občanů jiného státu, než ve kterém se nacházeli).

Co se týče České republiky, v roce 2012 tvořili přes 4 % obyvatelstva cizinci (Český statistický úřad, 2014a) (ti, kteří mají povolení k pobytu pro trvalý, přechodný nebo dlouhodobý pobyt či udělený azyl; nejsou tedy ani započítáni občané Evropské unie, kteří povolení nutně nepotřebují) (Český statistický úřad, 2014b).

V posledních letech dochází v evropských zemích k zvyšujícímu se počtu tzv. smíšených manželství (lidé ve smíšeném typu manželství jsou legálně sezdané osoby, z nichž jedna byla narozena v zahraničí a druhá v zemi, kde se berou). V letech 2008-2010 bylo každé dvanácté manželství uzavřené v Evropě smíšené. A například ve Švýcarsku počet smíšených manželství tvoří přes 20 % všech uzavřených manželství (Lanzieri, 2012).

Je třeba si uvědomit, že v předchozím odstavci jsme mluvili pouze o smíšených manželstvích. Kolik je v Evropě párů, z nichž každý pochází z jiné země, je obtížnější zjistit.

V roce 2012 bylo v České republice uzavřeno přibližně 45 tis. manželství. Z toho bylo více než 4 tis. párů, ve kterých měl alespoň jeden z páru cizí státní příslušnost. Většinou se jedná o svazky, ve kterých žena pochází z České republiky a muž je cizinec (Český statistický úřad, 2013).

Rok 1989 začal otevírat Českou republiku novým možnostem v souvislosti s otevřením hranic. Lidé mohli začít více cestovat, využívat zahraničních nabídek zaměstnání či studia. Po vstupu do Evropské unie v roce 2004 se náš stát ještě více otevřel a přeshraniční mobilita se ještě více usnadnila. Transnacionální mobilita se různými způsoby odráží v české společnosti. Na úrovni blízkých osobních vztahů je to například odkládání

dlouhodobého partnerství nebo právě partnerské vztahy s osobami jiné národnosti (Pařízková, 2012).

Ač se zdá, že obyvatelé České republiky neradi mění místo svého dlouhodobého pobytu (vnitřní migrace je ve srovnání s jinými státy Evropské unie poměrně nízká) (Lux & Sunega, 2007), mezinárodní migrace se nás samozřejmě týká, jak je patrné z dat uvedených výše.

Co se týká krátkodobějších pobytů v zahraničí, můžeme například zmínit stoupající oblibu studijního programu Erasmus. Od počátku spuštění programu v roce 1987 se ho zúčastnili již 3 miliony (především evropských) studentů (Národní agentura pro evropské vzdělávací programy, 2013). Čeští studenti mohou této možnosti využívat od roku 1998 a na program jich už vyjelo více než 65 tis. (Finanční noviny, 2014).

Evropská komise si nechala vypracovat zajímavou studii o důsledcích a souvislostech výjezdů studentů na program Erasmus. Průzkum ukázal, že 33 % studentů, kteří se zúčastnili programu Erasmus mělo partnera/partnerku odlišné národnosti, na rozdíl od 13 % studentů, kteří do zahraničí nevyjeli. 27 % „Erasmus studentů“ sdělilo, že si našli svého životního partnera/partnerku v zemi, do které vyjeli (European Commission, 2014). Podle evropské komisařky pro vzdělávání se ve světě narodil již asi 1 mil. „erasmáckých“ dětí, tj. dětí, které se narodily párům, jež se poznali během studií v zahraničí. Sama komisařka je navrhuje nazývat „erasmovskou“ generací (Novák, 2014).

Vidíme, že ani v českém kontextu není až tak výjimečné mít příležitost vydat se na životní pouť s partnerem/partnerkou jiné národnosti než je ta naše.

3. DÍLČÍ PSYCHO-SOCIÁLNÍ ASPEKTY MEZIKULTURNÍHO PARTNERSKÉHO VZTAHU

V této kapitole bychom rádi přiblížili různé psycho-sociální aspekty mezikulturních partnerských vztahů. Mnoho z nich se vyskytuje i v intimních vztazích lidí z jednoho národa a někdy je velmi obtížné, domníváme se, že až nemožné, určit, jak velkou roli hraje kultura určité země a nakolik do toho vstupuje osobnost konkrétního jedince.

3.1 MOTIVACE KE VZNIKU MEZIKULTURNÍHO PARTNERSKÉHO VZTAHU

Je možné najít specifické důvody, proč lidé vstupují do mezikulturních partnerských vztahů? Existují predispozice či typické charakterové vlastnosti v člověku, které ho činí „náchylnějším“ k vytvoření mezikulturního svazku?

Byly vytvořeny různé teorie a bylo provedeno mnoho výzkumů zabývajících se těmito otázkami, avšak základní motivace pro vstup do partnerského vztahu jsou stejné, ať už partneři pochází z jednoho národa či nikoliv (Page-Gould, 2004).

Velké množství výzkumů v této oblasti se zaměřovalo a stále zaměřuje na rasově smíšená manželství/partnerství ve Spojených státech amerických. Jako příklad uvádíme dvě studie.

Lewis, Yancey a Bletzer (1997) provedl výzkum mezi manželskými páry, ve kterých byl jeden z partnerů černoch a druhý běloch. Výsledky ukázaly, že nejdůležitějšími faktory pro výběr životního druha/družky byly ty, které nesouvisely s rasovým původem – společné zájmy a atraktivita. Otázka rasového původu a rasových rozdílů hrály při výběru minimální roli. Nicméně, mezi faktory souvisejícími s rasovým původem stály na prvních místech osobní a sexuální atraktivita vyplývající z rozdílné rasy a snadnost komunikace s osobou jiné rasy.

Yancey (2002) upozorňuje, že typické rysy lidí, kteří vstupují do mezirasového manželského svazku jsou odlišné od těch, které mají lidé, kteří *chodí* s někým odlišné rasy. Proto svůj výzkum, který probíhal ve Spojených státech amerických, zaměřil na mezikulturní páry, které nebyly sezdané. Výsledky ukázaly, že evropští Američané, kteří jsou mužského pohlaví, nekatolického vyznání, mladší, dobře vzdělaní, politicky liberální, žijící v západní části USA, navštěvovali smíšenou školu a žili v části města, kde

se vyskytovali lidé různých ras, pravděpodobněji mají romantické vztahy s jedinci jiné rasy. Téměř stejné faktory se objevily také u afrických a hispánských Američanů. U Američanů asijského původu, kteří nejvíce inklinovali ke vstupu do intimního vztahu s člověkem jiné rasy, vedly tyto faktory: nekatolické vyznání, konzervativní protestantismus, vyšší příjmy a navštěvování smíšených škol. Autor studie na základě zjištěných výsledků doporučuje zkoumat, jaký vliv mají různá náboženství a také různá křesťanská vyznání na interkulturní partnerské vztahy.

Romano (2008) zdůrazňuje, že neexistuje přesný profil člověka, o kterém bychom mohli prohlásit, že vstoupí do mezikulturního partnerského svazku. Ač se autor distancuje od vytváření předsudků a kategorizování, které bylo typické pro raný výzkum v této oblasti, snaží se popsat určité tendence v jedinci, které ho mohou vést k vytvoření mezikulturního manželství. Výčet nepokládá za úplný a doplňuje, že jeden člověk může „zapadat“ do více než jedné z uvedených kategorií. 1. *Netradiční jedinci* – lidé, kteří, ač přijímaní sociální skupinou, ve které se nachází, necítí k ní příliš silné pouto, řídí svůj život podle sebe, protože se cítí poněkud vzdálení vlastní kultuře a většinově sdíleným hodnotám. Někdy to jsou celé rodiny, které vyznávají jiný styl života než většina společnosti okolo nich. 2. *Romantici* – některým lidem připadá představa života s partnerem ze stejné země nudná a nedostatečně dobrodružná a teprv partnerský vztah, který přesahuje hranice států a jazyka, může přinést vytoužené dobrodružství. Bohužel se může stát, že si člověk bere ne člověka, ale svou romantickou představu o životě s ním. 3. *Kompenzující jedinci* – lidé, kteří ve vztahu hledají svou „lepší polovinu“, hledají někoho, kdo vhodným způsobem doplní jejich osobnost, povahu nebo ne příliš šťastné rodinné kořeny, a v tomto případě jsou přesvědčeni, že tím druhým musí být cizinec. 4. *Rebelové* – jedinci, kteří svatbou s cizincem protestují (vědomě nebo nevědomě) proti něčemu, co se jim nelíbí v jejich vlastní kultuře nebo čemu chtějí utéct. 5. *Kosmopolité* – často jsou to lidé, kteří většinu svého dětství prožili v různých zemích jako důsledek povolání jejich rodičů a tak se necítí svázání s žádnou konkrétní kulturou. Není neobvyklé, že tyto typy lidí se přitahují a že se cítí být spojeni podobným „nomádským“ způsobem života a proto spolu vstupují do manželství. 6. *Další* – důvody pro vstup do manželství s člověkem z jiné země mohou být čistě pragmatické – zlepšení ekonomické situace, odchod z kultury, která danou osobu nepřijímá, získání občanství a další.

3.2 HODNOTY

Hodnoty určují, co je v našich životech důležité a co ne, co je dobré a správné a co je špatné, a zasahují všechny oblasti života člověka. Hodnotám se člověk učí, většinou nevědomě, od prvních let života, v prostředí rodiny a získané hodnoty jsou pak utvrzovány (konfrontovány) v širším sociálním kontextu. I přesto, že jedinec vyznává jiné hodnoty než většina společnosti, ve které vyrůstal, je touto společností formován. Všichni lidé na zemi sdílí stejné základní potřeby, ale liší se ve způsobu jejich uspokojování. Dále jsou tu různé individuální potřeby či požadavky, které nejsou vrozené a liší nejen člověk od člověka, ale i kultura od kultury. Navíc je zde opět více možností, jak dosáhnout na tyto potřeby. Problémem je skutečnost, že cesty k naplnění těchto získaných potřeb jsou pro člověka v určité kultuře přirozené, ale pro druhého člověka pocházejícího z jiné kultury je přirozeného něco úplně odlišného. Navíc tato „přirozenost“ tkví v nevědomky získaných hodnotách, což ztěžuje cesty k nalezení řešení.

Mezi interkulturními partnerskými vztahy se někdy může stát, že je daná osoba (nevědomky) přitahována více hodnotami odlišné kultury než člověkem z této kultury, se kterým vstupuje do vztahu. Pokud se ve vztahu objevuje více hodnotových odlišností než podobností, je potřeba snažit se v páru verbalizovat vyznávané hodnoty a zkoumat je do hloubky (Romano, 2008).

3.3 JAZYK A KOMUNIKACE

Jak je někdy těžké si porozumět, ač mluvíme stejným jazykem. O kolik komplikovanější je to mezi dvěma lidmi pocházejícími z různých kultur a hovořících odlišným jazykem. Zvláště, když kvalitní komunikace je základem dobrého partnerského vztahu. V mezikulturní komunikaci, když spolu mluví dva lidé jazykem, který alespoň jednoho z nich není vlastní, může dojít k nepochopení jednak proto, že člověk, mluvící cizím jazykem nevyjádří zcela přesně, co měl na mysli, jednak proto, že příjemce hodnotí slyšenou zprávu v kontextu své kultury, své osobnosti a svého momentálního nastavení (Romano, 2008).

Většinou se lidé v mezikulturním vztahu musí rozhodnout, jakým jazykem se budou dorozumívat: jazykem jednoho z partnerů, „třetím“ jazykem nebo budou kombinovat jazyky, které ovládají? Pokud se v domácnosti používá více jazyků, může to pár považovat

za obohacení. Stejně jako učit se mateřský jazyk partnera/partnerky podle některých napomáhá pochopení osobnosti toho druhého (Cools, 2011).

Přiblížíme si tři hlavní komponenty komunikace v mezikulturních souvislostech:

1. *Verbální* – spousta mezikulturních párů by mohlo vykládat více či méně zábavné historky o tom, jak jeden z nich použil (s dobrým úmyslem) určité slovo v nesprávnou chvíli nebo vůči nesprávné osobě či na nesprávném místě. Ovládnutí jazyka může bohužel znamenat také ovládnutí partnera/partnerky – pokud je jeden z nich v zemi cizincem a jazyk nezná nebo se ho teprve učí, je značně znevýhodněn a závislý v mnoha věcech na tom druhém.

Někdy může mít člověk dokonce pocit, jako by měl dvě osobnosti na základě užívání dvou jazyků.

Nemálo mezikulturních dvojic zažívá vytrácení humoru z komunikace, protože ten, kdo je v kultuře nový, neví, jak přesně jazyk k vtipům použít a druhý má obavy, aby partnera/partnerku nezranil.

2. *Neverbální* – tato část komunikace je někdy zásadní pro pochopení mluveného, což může způsobit komplikace, když určité signály těla znamenají v různých kulturách různé věci, nebo jeden signál může mít více významů. Navíc člověku nepomůže nahlédnutí do slovníku, aby si ujasnil, co mu jeho partner sděluje svým tělem. Je potřeba být trpělivý a ve vztahu si ujasňovat, jak rozumíme tomu, co nám partner/partnerka sděluje, aby nám to on sám/ona sama mohla objasnit. Dříve, než dojde ke konfliktu vzniklému špatným pochopením (Romano, 2008).

Ač se ukazuje, že neexistují velké kulturní rozdíly mezi tím, jak jsou neverbálně vyjadřovány emoce, existují rozdíly v tom, které emoce mohou být projeveny navenek, do jaké míry, kým a v jaké situaci (Samovar, Porter, McDaniel, 2009).

3. *Komunikační styly* – liší se člověk od člověka – zahrnují chování ke komunikačnímu partnerovi, výběr jazyka (formální, neformální) a celkový styl komunikace. Na styl má vliv například věk a pohlaví komunikujícího, dále situace a samozřejmě kulturní pozadí. V některých kulturách se lidé vyjadřují přímo, v jiných by to bylo považováno za hrubost, někde je běžné skákat si do řeči, jinde je to považováno

za velmi nezdvořilé a podobně (Romano, 2008).

3.4 JÍDLO A PITÍ

Stravování a zvyky a tradice ohledně jídla v jedné kultuře – to je svět sám o sobě. Což teprve, když se setkají dva takové světy! Najíst se – to neznamená jen uspokojit jednu ze základních potřeb všech lidí. Jídlo a nápoje jsou také nezbytným prvkem oslav všeho druhu, a slaví se v každé zemi jinak. Není nepodstatné, kdo nakupuje potraviny, kdo jídlo připravuje, kdo jí kdy, kdo po jídle uklízí. Do „kuchyňského“ tématu se také promítají očekávání, které má ta která kultura od muže a ženy v oblasti jídla. Významy různých úkonů okolo stravování mají často hlubší významy než jen nasytit prázdný žaludek.

Okruhy, v nichž se mohou objevit ve vztahu problémy, jsou následující: 1. *Co se jí a pije, kolik čeho a jak je to připravené* (pro různá náboženství existují určitá omezení ohledně toho, co se smí a nesmí jíst; někteří lidé mají své oblíbené potraviny, na které nedají dopustit a jejich partner přinejmenším nemusí sdílet tuto oblibu) 2. *Kdy se podává hlavní jídlo* (doba, kdy se podává které jídlo dne souvisí jednak s kulturou, jednak s konkrétní rodinou, ze které člověk přichází) 3. *Kde se jídá a kdo spolu stoluje* (někdo je zvyklý zhltnout oběd málem v běhu, jiný si potrpí na pěkně prostřený stůl v domácím prostředí, krásné nádobí a dodržování správných pravidel stolování; v některých kulturách muž jí sám a žena až po něm, někde je důležité, aby se u jídla sešla celá rodina) 4. *Jak se jí* (zásady stolování, které se dodržují/nedodržují; čím se jí – rukama, příborem, ...) (Romano, 2008)

Otázkou může být také to, kdo jídlo nakupuje, co se kupuje a kolik je doma potravin v zásobě (je zřejmě specialitou slovanských národů mít více jídla v zásobě, kdyby se objevili nečekaní hosté, kterým je poté předloženo všechno možné a jsou pobízeni k jídlu) (Cools, 2011).

Někdy mohou drobnosti, které jeden z partnerů dělá u jídla, toho druhého denně přivádět k nepřičetnosti. Naštěstí jsou páry, které stravovací záležitosti berou s nadhledem a humorem a vytváří si svá mezikulturní jídla (Romano, 2008).

3.5 SEX

Každý z partnerů si do vztahu přináší dědictví své kultury a své rodiny. Přístup dané

kultury k předmanželskému sexu, k projevům lásky na veřejnosti, k genderovým rolím, panenství, sexuální výchova v rodině, přesvědčení o tom, kolik by člověk měl mít dětí, jaká antikoncepce je nemorální, dohodnutá manželství – to všechno jsou témata, která se prolínají každodenním životem páru. Ani předmanželské soužití nemusí usnadnit řešení rozdílných přístupů k sexu, protože v některých kulturách se sex a věci kolem něj po svatbě mění. Například role manžela a manželky není slučitelná s žádnými projevy lásky na veřejnosti nebo s nošením příliš vyzývavých šatů.

Ani stejné náboženské kořeny nemusí znamenat bezproblémovost okolo sexu, protože každá kultura a každý člověk si víru vykládá určitým způsobem po svém. Mohou existovat náboženská tabu na rozebírání sexuálních témat, nebo na to člověk není zvyklý z vlastní rodiny.

V kulturách, ve kterých panuje představa, že žena má muži sloužit či být mu podřízena, může být pro ženu udivující, že její sexuální uspokojení zdaleka není tak důležité jako mužovo.

Když přijdou do rodiny děti, objevují se také další důvody ke konfliktům mezi partnery – každý z nich přináší svou „trošku do mlýna“, své přesvědčení o tom, jak by děti měly být vychovávány. Zajímavé je, že v tomto období se často partneri (nevědomky) vrací k tomu, co jim samým bylo v dětství vštěpováno, jak k nim bylo přistupováno a v jakém duchu byli vychovávaní, ač si mohli myslet, že se od své původní kultury odpoutali, nebo že už dávno nechali za sebou to, co se jim na jejich kultuře nelíbilo. Například liberálnímu a nepraktikujícímu Židovi se narodí syn a trvá na tom, že chce, aby byl obřezán (Romano, 2008).

3.6 MUŽSKÁ A ŽENSKÁ ROLE

Ve většině zemí, které nepatří do euro-amerického okruhu je žena osobou, které je určena péče o domácnost a muž je tím, který vydělává peníze. Ani v zemích s „rovnostářskou“ kulturou skutečnou rovnost nenajdeme vždy. Různými způsoby (muž otevírá dveře, platí za ženu v restauraci, ...) je ženě dáváno najevo, že ona je tím slabším pohlavím. Je nasnadě, že žena, která odchází například z jedné ze západoevropských zemí za partnerem do země od Evropy hodně vzdálené, si bude mít s partnerem co vyjasňovat ohledně toho, kdo z partnerů má jakou roli v dané společnosti (zvláště, pokud partner sdílí

genderové uspořádání v jeho kultuře). Naopak žena, vyrůstající v prostředí, kde muž je tím, kdo rozhoduje o důležitých věcech a stará se o rodinné finance, může být překvapena, jakou odpovědnost za celou rodinu musí najednou nést.

Nakonec není až tak důležité, *jak* jsou role rozděleny, nýbrž to, jak každému z partnerů jeho role vyhovuje. Některým „západním“ ženám může být příjemné, když nemusí nést takovou odpovědnost za rodinné rozhodování a jsou spokojené v kultuře, kde ženy mají odlišné postavení než ženy v jejich původní, západní kultuře.

Pojetí mužských a ženských rolí záleží také na tom, jestli pár žije ve městě či na venkově a zda se usadil v zemi muže, žen či ve „třetí“ zemi.

Za zmínku stojí zjištění, že mnohé ženy v kultuře, kde muži mají hlavní slovo mohou oceňovat a podporovat, pokud se žena, jež přišla do země z egalitárního prostředí za svým mužem, snaží udržet si své přesvědčení ohledně rovnosti pohlaví. Mohou to považovat za potřebnou podporu emancipace tamních žen (Romano, 2008).

3.7 VNÍMÁNÍ ČASU

Každá kultura by odpověděla jinak na otázku, co znamená přijít pozdě. Každá země má určitý rytmus, ve kterém se ubírají životy lidí, kteří ji obývají. Opět ovšem platí, že ne všichni v dané kultuře sdílejí rytmus, kterým se ubírá. Některé země (USA) kladou velký důraz na *šetření* časem a produktivitu, zatímco jiné (Latinská Amerika) na *využití* času, na vychutnání si přítomného okamžiku, přednost u nich mají lidské vztahy před produktivitou.

V partnerském vztahu může docházet k neshodám, protože každý z nich si žije ve svém rytmu, který není úplně lehké změnit. Navíc je tu časový rytmus země, ve které se oba nachází a na který se příchozí partner musí nějak adaptovat (Romano, 2008).

3.8 MÍSTO BYDLIŠTĚ

Výběr místa, kde se mezikulturní pár rozhodne žít, bude mít veliký vliv na jejich vztah a na spokojenost v něm. Nejde jen o zemi, pro kterou se rozhodnou, ale také to, jestli si zvolí život ve městě či na venkově, kde cizinci většinou více „vyčnívají“. Partner, který opouští svou zem (případně oba, pokud se stěhují do „třetí“ země) zažívá stesk po domově – po zemi, ve které vyrůstal. Jsou věci v nové kultuře, se kterými se daný člověk sžije

rychle a jiné, které mu budou vadit celý život. Adaptace má samozřejmě hladší průběh, pokud člověk chová kladný vztah k dané zemi, nejen ke svému partnerovi/partnerce.

Na první pohled ne příliš významná věc je vzhled „cizího“ partnera/partnerky – modrooká žena s blond vlasy bude například v Japonsku středem všech pohledů, zvláště v menším městě.

Pokud se dvojice usadí v zemi jednoho z nich, ten „domácí“ bude ve výhodě – zná svou zem, kulturu, jazyk, má kolem sebe podpůrnou sociální síť, kterou ten druhý postrádá a navíc je na něm, aby se na vše nové adaptoval.

Jestliže se dvojice přestěhuje do země, která je pro oba partnery nová, jsou vlastně v nevýhodě oba, oba se musí adaptovat na nové prostředí a učí se, jak být pár na novém místě. Pokud dojde k tomu, že se po nějaké době vrátí do země jednoho z nich, může být nyní „cizí“ partner udiven, jak se jeho protějšek mění, jak najednou funguje ve „starých kolejích“, ve kterých vyrůstal, jak velký vliv, pozitivní i negativní, na něj má jeho kultura, což je nemalá změna oproti době, kdy spolu žili v „neutrálním“ prostředí. Nicméně, tato možnost (dvojice žije ve „třetí“ zemi) je často považována za nejlepší řešení otázky „kde bydlet“ pro mezikulturní pár. Oba jsou ovšem, alespoň zpočátku, bez sociální opory a čelí různým těžkostem zvenčí, zvláště, pokud jsou životní podmínky pro ně v dané zemi dosti odlišné od toho, na co jsou zvyklí.

Rozhodování mezikulturního páru o tom, kde budou bydlet závisí také na tom, v jaké životní fázi se nachází. Jestli jsou mladí a ještě studují nebo si hledají první zaměstnání nebo již plánují mít rodinu či se chystají do důchodu (Romano, 2008).

3.9 POLITICKÉ PREFERENCE A POSTOJE

Mohlo by se zdát, že politika nemá mnoho co do činění s romantickými vztahy, ale toto téma se stává jedním z hlavních pokud 1. každý z partnerů má odlišnou politickou filozofii nebo pokud pochází ze zemí, mezi kterými nejsou dobré vztahy, 2. pokud je pár nucen žít v určité zemi, protože v jiné jim hrozí komplikace až pronásledování z politických důvodů, 3. pokud dvojice žije v zemi, kde zrovna probíhá válka.

Mezikulturní dvojice může zažívat nepříjetí ze strany obyvatel dané země jen proto, že jeden z partnerů pochází ze země, se kterou zrovna probíhá nějaký konflikt. Objevují

se předsudky, případně vyhrožování, které uvádí dvojici do strachu a izolace. Stává se, že rodina jednoho z partnerů právě z politických důvodů opustí svou zemi a přistěhuje se za dvojici, která žije v jiné zemi. Potom není lehké starat se o svou rodinu a ještě o svou původní, ze které se najednou stali cizinci.

Jestliže pár žije v zemi, kde probíhají nepokoje, obzvláště, pokud mají děti, stává se jejich život plný strachu, napětí, nejistoty a obav o život svůj a své rodiny, což se samozřejmě odráží na spokojenosti dvojice (Romano, 2008).

3.10 PŘÁTELÉ

Přátelství dvou lidí stojí na podobných základech jako romantický vztah dvou lidí – sdílené hodnoty, zájmy a prostředí, ze kterého vychází.

V různých kulturách panuje různá představa toho, kdo je to přítel, jak je přátelství udržováno a jak vypadá. Jednomu z dvojice může připadat, že přátelé toho druhého nerespektují soukromí a jsou příliš vlezlí. Tomu druhému se zase zdát, že přátelství jeho protějšku jsou jen povrchní vztahy.

Problém může nastat, pokud přátelé z principu odsuzují mezikulturní partnerský vztah, případně mají něco proti partnerovi/partnerce. Jazykové bariéry tyto negativní postoje mohou ještě více posilovat. Někdy se člověku nelíbí, že partner/partnerka udržuje vztahy s přáteli opačného pohlaví. Častokrát je velmi povzbuzující, pokud „cizí“ partner/partnerka najde v nové zemi přátele ze své původní země. Mezikulturní dvojici také může přijít vhod, pokud se v jejich okolí vyskytují další mezikulturní páry, se kterými mohou navázat kontakt (Romano, 2008).

3.11 FINANCE

Tato sféra je těsně spjata s hodnotami, které každý z partnerů vyznává. Rozdíly, které je možno identifikovat v souvislosti s tématem peněz, jsou spojeny většinou s tím, 1. kdo vydělává peníze a kdo kontroluje jejich užití (oblast, která je spjata s pojetím rolí muže a ženy v dané kultuře, problém může nastat, když například muž v páru byl zvyklý ze svého prostředí živit rodinu, ale dostává se do země, kde je pro něj těžké najít si práci kvůli jazykové bariéře, může být velmi frustrovaný), 2. kolik peněz se utrácí a kolik se šetří (souvisí také s tím, jestli určitá kultura žije víc přítomností či je zaměřena spíše

na budoucnost), 3. na co jsou peníze používány (co je pro jednoho nezbytností, je pro druhého luxusem) (Romano, 2008).

3.12 PŘÍBUZNÍ

V některých kulturách vedou rodiče děti k samostatnosti a snaží se, aby se postavily na vlastní nohy tak brzy, jak jen je to možné. V jiných rodiče zůstávají s dětmi vlastně po celý život a očekávají, že se o ně děti na stáročí postarají. A když se dítě vdá či ožení, očekávají pomoc o to větší. Pokud očekávají, že s nimi dítě zůstane a postará se o ně, až budou staří, nesou nelibě, když jejich potomek odchází se svým protějškem do vzdálené země. Někdy se mohou všemožně snažit dvojici rozdělit.

Příprava svatby, pokud se chystá, a její průběh se může stát „zátěžovou zkouškou“ pro mezikulturní pár. Jednak kvůli tomu, jak se vyrovnají s rozdílnými představami o tom, jak by obřad měl probíhat a jednak nakolik si udrží autonomii sebe jako dvojice a nenechají se příliš ovlivnit svými rodinami, které se v nejhorším případě mohou snažit svatbě zabránit. Někdy nezbyvá, než se brát daleko od rodin snoubenců, případně uspořádat dvě kulturně odlišné oslavy.

Život mladé dvojice v blízkosti velké rodiny v rámci jedné z kolektivních kultur však nemusí přinášet jen nepříjemné zásahy do jejich každodenního života, ale také velkou pomoc – ať už překonat stesk po vlastní rodině, která je vzdálená nebo podporu při začleňování do společnosti či výpomoc s péčí o děti (Romano, 2008).

3.13 NÁBOŽENSTVÍ

Když se mezikulturní pár shodne v otázce náboženství, pomáhá jim to překonat rozdíly v mnoha dalších oblastech. Pokud shoda ohledně náboženství nepanuje, přináší to konflikty či nepochopení, i kdyby byl pár monokulturní. Víra totiž ovlivňuje prakticky vše v životě člověka. Navíc, pokud se dvojice usadí v zemi, kde silně převládá jedno náboženství, ovlivňuje to každodenní chod celé země – chování na veřejnosti, oblékání, užívání alkoholu, ...

Pokud je pár rozdílný v otázce víry, obvykle dojde buď k tomu, že jeden z dvojice přijme víru svého partnera/své partnerky, nebo každý z nich zůstává u svého náboženství, snaží se respektovat jeden druhého a nezasahovat do jeho věcí víry, nebo oba od své víry

odchází a přejdou k jinému náboženství, či se od víry odkloní úplně.

Jestliže jsou partneři fundamentálními zastánci odlišných náboženství těžko dojde ke shodě ve vztahu. Může však dojít také k obohacení obou, pokud jsou schopni si z víry toho druhého vzít něco pro sebe.

V době, kdy má mezikulturní pár děti, musí se rozhodovat, v duchu jakého náboženství je budou vychovávat či je nebudou vést k žádné víře a nechají je rozhodnout se sami, až budou větší (Romano, 2008).

3.13 VZTAH NA DÁLKU

I lidé v monokulturním vztahu můžou svou lásku prožívat na dálku, a na druhou stranu, každý mezikulturní pár nemusí tento způsob vztahu zažít. Může jít o počáteční stadium vztahu, než spolu dvojice začne žít nebo je to období, které je čas od času nutnou součástí vztahu, například když jeden z partnerů v rámci svého zaměstnání pravidelně odjíždí na delší dobu mimo domov.

Partnerský vztah na dálku je definován různými způsoby. Podle Holmesové (2014) je distanční vztah ten, kde spolu partneři netráví dvě a více nocí během pracovního týdne. Aylor (2003) říká, že vztah na dálku je ten, kde není možné se setkávat tváří v tvář každý den a partnery odděluje větší geografická vzdálenost. Někteří autoři definují počet mil, které musí dělit partnery, aby jejich vztah mohl být považován za distanční, nebo určují geografické překážky (například hranice států), které od sebe partnery oddělují (Aylor, 2003).

Vztah na dálku je ovlivňován specifickými těžkostmi, kromě stresu z odloučení to jsou zvýšené finanční výdaje na cestování za partnerem/partnerkou (Pistole, Roberts & Chapman, 2010).

Stone a Holt (1988) zkoumali, jaké strategie partnerům pomáhají distanční vztah zvládnout. Jako nejdůležitější se ukázala četnost návštěv a kvalitní verbální komunikace.

Co se týče způsobů komunikace, které partneři využívají, došlo v posledních letech k proměně – ubývá papírových dopisů a je zde možnost telefonování například přes program Skype, který kromě přenosu zvuku umožňuje též přenos obrazu. Daintonová a Aylor (2002) provedli studii s lidmi nacházejícími se v distančním partnerském vztahu

a zkoumali využívané komunikační kanály. Zjistili, že udržování vztahu skrze telefonování pozitivně koreluje se spokojeností ve vztahu a prožíváním závazku a používání internetu pozitivně koreluje s důvěrou mezi partnery.

Ač se všeobecně rozšířený názor zdá být opačný, pravdou je, že spokojenost je stejně vysoká (nebo i vyšší) a prožívání závazku stejně silné (ba i silnější) ve vztazích na dálku jako v partnerských vztazích, kde pár nedělí velká vzdálenost (Aylor, 2003). Otázkou je, jestli prožívaná spokojenost ve vztahu nevzniká na základě idealizace partnera/partnerky, ke které může dojít kvůli nedostatku osobního kontaktu (Stafford & Reske, 1990; in Aylor, 2003).

3.14 VÝCHOVA DĚTÍ

Mnoho párů lehce překonává různé kulturní rozdíly mezi sebou, ale když přijdou děti, nastávají konflikty. A konflikty neznamenají jen pře o to, jak bude výchova dětí probíhat, ale také obavy o to, jak se děti psychologicky vyrovnají s tím, že jejich rodiče jsou různých národností, či různých ras, a jaký to bude mít vliv na utváření jejich identity. Když se pár stane rodiči, často se nevědomky vrací k modelu výchovy, který sami v dětství zažili. A většinou oba partneři zažili něco zcela odlišného.

Rozdíly v oblasti výchovy děti bychom mohli rozdělit do těchto kategorií: 1. *Hodnoty a přesvědčení* – pokud se v těchto základních věcech rodiče shodnou, je vše snadnější, v opačném případě může rozpor děti mást (pokud jsou ovšem větší, mohou být i nejednotou posílení) 2. *Styl výchovy* – některé kultury vyžadují od dětí bezpodmínečnou poslušnost, jinde jsou děti povzbuzovány k tomu, aby se i ony podílely na rozhodnutích rodičů; otázkou též bývá, jaké tresty používat 3. *Vztah dětí a rodičů* – rodiče většinou volí mezi možnostmi přizpůsobit se zvykům země, zásadám partnera, nebo si každý z nich drží svůj styl (Romano, 2008)

Dodejme, že vychovávat děti multikulturně je nesmírně obohacující jak pro rodiče, tak pro děti. Pokud jsou potomci bilingvní (trilingvní, ...), domluví se s rodinou a přáteli obou rodičů. Děti vyrůstají na pomezí několika kultur, což jim od raného věku zprostředkovává zkušenost rozmanitosti světa a otevírá je barevnosti života, který není ani černý, ani bílý (Cools, 2011).

VÝZKUMNÁ ČÁST

5. VÝZKUMNÝ PROBLÉM, CÍLE PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Naše práce se věnuje tématu mezikulturních partnerských vztahů, proto jsme se v první polovině teoretické části zabývali partnerskými vztahy obecně (vznik, vývoj, psychologické aspekty atd.) a ve druhé jsme se zaměřili na partnerské vztahy mezi lidmi rozdílných národností (okolnosti vzniku, specifika atd.). Pro bližší pochopení zvoleného tématu byly provedeny rozhovory s lidmi nacházejícími se v mezikulturním vztahu.

Výzkumným problémem je prožívání specifik mezikulturního partnerského vztahu partnery, z nichž jeden je české, nebo slovenské národnosti a druhý pochází z jiného národa.

Cílem této diplomové magisterské práce je 1. zjistit, jaká specifika, problémy a rozdílnosti se mohou objevovat v mezikulturních partnerských vztazích, kde je jeden z partnerů české, nebo slovenské národnosti, 2. zjistit, jak dané páry vnímají tato specifika, problémy a rozdílnosti a jak je řeší.

Výzkumné otázky, které vychází z uvedených cílů, jsou tyto:

1. Jaké mohou být okolnosti vzniku partnerských vztahů mezi osobou české/slovenské národnosti a osobou jiné národnosti?
2. Jaká specifika se objevují v mezikulturních partnerských vztazích, kde je jeden z partnerů české, nebo slovenské národnosti?
3. Jak tyto páry vnímají prožívaná specifika?
4. Pokud se pár nachází v rodné zemi jednoho z partnerů, jak to prožívá osoba v páru, která je v této zemi „cizincem“?

6. METODOLOGICKÝ RÁMEC VÝZKUMU

6.1 ZVOLENÝ TYP VÝZKUMU

Pro realizaci našeho výzkumu jsme zvolili kvalitativní přístup, který se nám zdá vhodnější vzhledem ke stanovenému výzkumnému problému a k tomu, že nám jde o zachycení zkušeností (Strauss & Corbin, 1990), jaké mají konkrétní osoby s mezikulturním partnerským vztahem. Kvalitativní přístup nám může pomoci k pochopení zvoleného tématu v celé jeho bohatosti (Ferjenčík, 2000). Miovský (2006, s. 17) jej definuje jako takový přístup v psychologických vědách, „který pro popis, analýzu a interpretaci nekvantifikovaných či nekvantifikovatelných vlastností zkoumaných fenoménů naší vnitřní a vnější reality využívá kvalitativních metod.“ Charakteristickými rysy kvalitativního přístupu jsou mimo jiné kontextuálnost, procesuálnost a dynamika (Miovský, 2006). Také vzhledem k tomu, že partnerský vztah není neměnná skutečnost, nýbrž je to proces, a to proces dynamický, zvolili jsme pro výzkum přístup kvalitativní.

6.2 METODA TVORBY DAT

Pro náš výzkum jsme aplikovali metodu interview, jejíž použití je vhodné, pokud chceme zjistit od lidí informace o jejich názorech, postojích, přáních, záměrech, chápání skutečnosti.

Rozhovory můžeme dělit na typy podle různých kritérií, například podle *počtu komunikujících osob* - na monologické, dyadické, triadické nebo skupinové (Ferjenčík, 2000). V našem případě se jednalo o triadická interview, protože se rozhovoru účastnila partnerská dvojice dohromady. V jednom případě šlo o interview dyadické – když jsme hovořili s osobou, která se v mezikulturním vztahu nacházela v *minulosti*.

Dále mohou být interview rozlišována dle *cíle* – rozhovor jako nástroj ovlivňování (například učitel vůči studentovi), nebo jako nástroj poznávání (tok informací především od respondenta) (Ferjenčík, 2000). Poznávací rozhovory jsou zdrojem informací pro náš výzkum.

Další dělení interview vyjadřuje, nakolik je interviewující aktivní a jaká je jeho úloha během rozhovoru. Volné asociace jsou metodou, při které osoba vedoucí „interview“ do sdělení respondenta vůbec nezasahuje.

Nestrukturované (hloubkové) interview nabízí také hodně prostoru interviewovanému, protože interviewující nemá připraven seznam otázek. Avšak má představu toho, co chce zjistit – má připravené téma (Ferjenčík, 2000).

V případě polostrukturovaného interview jsou nachystané otázky či okruhy, jejichž pořadí je ovšem možné podle potřeby měnit. Polostrukturované interview navíc umožňuje užití tzv. *inquiry*, což je vysvětlení a upřesnění odpovědi respondenta – to se děje pomocí různých doplňujících otázek a prohlubování probíraného tématu. Je dáno *jádro interview*, které v sobě zahrnuje otázky či oblasti, které musí být prohovořeny a na toto jádro se nabalují doplňující a rozšiřující otázky dle úvahy výzkumníka.

U strukturovaného interview jsou přesně dány požadavky na průběh dotazování – je určeno pořadí i znění otázek, prostředí dotazování, případně i vystupování nebo vzhled interviewujícího (Miovský, 2006).

V případě našeho výzkumu byly prováděny interview polostrukturované. Rozhovory byly provedeny se šesti mezikulturními páry. Tři proběhly osobně – dva u respondentů v domácnosti a jeden v restauračním zařízení. Tři rozhovory byly uskutečněny přes program Skype. Jeden rozhovor proběhl s respondentkou, která měla v minulosti mezikulturní partnerský vztah – interview se odehrálo u ní doma. Další pár vyjádřil přání udělat interview písemnou formou kvůli omezeným časovým možnostem, v čemž jim bylo vyhověno. Celkem tedy pocházejí informace od sedmi párů a jednoho jednotlivce. Interview se uskutečnily v rozmezí od srpna do října 2014.

Před začátkem samotného interview bylo respondentům znovu (informace obdržely obvykle přes e-mail nebo zprávu na Facebooku během domlouvání sejití) vysvětleno, co je předmětem našeho zkoumání a jak bude rozhovor probíhat. Zeptali jsme se, jestli interviewovaným nebude vadit, když bude rozhovor nahráván. Záznam byl pořizován na nahrávací zařízení ZOOM H2 a v případě rozhovorů přes Skype také přes program Audacity. Poté jsme si od respondentů vyžádali podepsání informovaného souhlasu (v případech, kdy interview probíhalo přes Skype, nám respondenti zaslali podepsané informované souhlasy přes e-mail).

Na úvod jsme vždy požádali pár, se kterým bylo vedeno interview, aby vyprávěl příběh svého vztahu (pro upřesnění bylo dodáno, že by nás zajímalo, kde, kdy a za jakých

okolností se pár poznal a jak se dále jejich vztah vyvíjel). Příliš jsme do povídání nezasahovali, ale vždy byly použity nějaké doplňující otázky, především pro vyjasnění popisovaných skutečností. Volnější začátek jsme zvolili proto, abychom respondenty nenásilně vtáhli do tématu a „rozehřáli“ je pro pokračování interview (Cools, 2011), což se nám osvědčilo – ve většině případů tento úvod vytvořil příjemnou a uvolňující atmosféru, která ovlivnila jak interviewované, tak interviewující. Často se respondenti docela rozpovídali a ve spontánním vyprávění se začala objevovat zajímavá témata.

Pokud to nevyšlo najevo během popisování příběhu vztahu nebo nám to nebylo známo již dříve, přeptali jsme se respondentů, jaké národnosti jsou, jakým jazykem mezi sebou komunikují a jak dlouho trvá jejich partnerský, případně manželský, vztah.

Jako úvod do další části interview byla položena otázka, která opět vybízela respondenty spíše k volnému vyprávění: *Jaká specifika související s kulturní odlišností prožíváte ve vašem vztahu? Jaké rozdíly překonáváte?*

Důvodem k tomu, proč jsme nechávali odpovídajícím poměrně dost prostoru byla jednak snaha o přirozenější ráz interview, jednak přesvědčení či obava, že bychom mohli respondenty „tlačit“ do určitého „zaškatulkování se“ do nabízené struktury a tím by mohla být opomenuta určitá zjištění, která by respondenti sami nabídli.

Poté, co respondenti vypověděli, co jim přišlo na mysl nebo co měli v mysli nachystané předem, byly jim položeny následující otázky (jestliže je respondenti sami nezmínili během spontánního vyprávění nebo pokud pro ně vůbec byly aktuální):

Jak jste se rozhodovali, v jaké zemi budete žít?

Jak probíhala/probíhá integrace v zemi, ve které žijete?

Udržovali jste určitou dobu/udržujete váš vztah na dálku? Jaké to pro vás bylo/je a co vám pomáhalo/pomáhá vztah udržet v tomto období?

Jaké byly/jsou reakce okolí na váš mezikulturní vztah? Jak vás přijímá rodina a přátelé vašeho partnera?

Jaké kulturní rozdíly se objevují ve vašem vztahu? (jídlo, slavení svátků, cestování, trávení volného času, odlišný pohled na lásku a přístup k partnerským vztahům, rozdílné prožívání a vyjadřování emocí, rozdílné pohledy na výchovu dětí, odlišné pohledy na roli muže

a ženy [ve vztahu, ve společnosti], rozdílná potřeba prostoru, ...)

Jak ve vašem vztahu prožíváte jazykové bariéry?

Jaké jsou pro vás možnosti uplatnění na trhu práce (v cizí zemi)?

Jakou roli ve vašem vztahu hraje náboženství a víra?

Zaznamenali jste byrokratické problémy kvůli skutečnosti, že jste mezikulturní pár?

Jak se vaše dítě/děti začleňují do společnosti? - v případě, že pár má dítě či děti, v opačném případě jsme se zeptali na plány do budoucna

Zvolené otázky vychází z výzkumů, které na toto téma byly provedeny a související literatury (např. Cools, 2011; Petreková, 2013), z vlastní postupové práce (Rausová, 2011) a také z předvýzkumu.

V rámci předvýzkumu bylo kontaktováno jedenáct mezikulturních párů přes e-mail nebo Facebook. Sdělili jsme jim důvod oslovení a poprosili jsme je, aby se jako pár zamysleli nad tím, co každý z partnerů vnímá/vnímá jako problémové/specifické pro mezikulturní typ partnerského vztahu právě v jejich případě. A jestli/jak se tyto problémy/specifika proměňovaly/proměňují během trvání vztahu.

Získali jsme odpovědi od šesti z oslovených dvojic a tyto odpovědi se staly jedním ze zdrojů, podle kterého byly vytvořeny otázky. Se sedmi z jedenácti oslovených párů bylo následně uskutečněno též interview.

Každé provedené interview bylo různě dlouhé. Nejkratší trvalo 30 minut a nejdelší 60 minut. Interview byla prováděna jak v českém, tak v anglickém a ruském jazyce.

6.3 METODY ZPRACOVÁNÍ A ANALÝZY DAT

Data management je fáze zacházení s daty mezi jejich získáváním a analýzou. Jde o technickou přípravu dat do takové podoby, aby bylo možné je začít analyzovat. Narozdíl od kvantitativního přístupu je v tom kvalitativním možné se vracet mezi fázemi získávání, zpracování a analýzy dat. Během analyzování například může docházet k tvorbě dalších dat, pokud to uznáme za vhodné. (Miovský, 2006)

Na počátku data managementu je provedena *fixace dat* (Miovský, 2006). Ta byla

v našem případě provedena nahráváním na zařízení ZOOM H2, poté byly nahrávky přemístěny do počítače a následně byly všechny rozhovory doslovně přepsány v jazyce, ve kterém byly uskutečněny. V zápisu jsme ani nenahrazovali nespisovné či slangové výrazy spisovnými. Snažili jsme se písemně vyjádřit i to, co se dělo v interview mimo verbální polohu – pauzy v řeči respondentů označují tři tečky a například emoce (/smích/) a naše poznámky (/město v České republice – pozn. autorky/) se nachází v lomítkách.

Další fází v procesu data managementu je *systematizace dat*. Jedná se o takové úpravy dat, které nám usnadní jejich následnou analýzu. Systematizace dat je ovšem s analýzou velmi úzce spojena, takže ji od ní nelze striktně oddělit. Prvním krokem je *roztřídění získaných dat* podle kritérií, která si stanovíme, například dle způsobu jejich získání, podle pohlaví respondentů apod. (Miovský, 2006). My jsme si data rozdělili na dvě skupiny podle toho, jestli byla získána od párů žijících v České republice nebo mimo ni. Druhý krok zahrnuje různé *dílní úpravy dat*, jejichž výběr a užití závisí na tom, o co přesně nám v našem výzkumu jde a o jaký typ studie se jedná (Miovský, 2006). Protože jsme se rozhodli provést interpretativně fenomenologickou analýzu dat, pracovali jsme s doslovnými prepisy nahrávek (Řiháček, Čermák, Hytych & kol., 2013). Pouze jsme naše otázky a výroky vyznačili tučně kvůli větší přehlednosti.

6.3.1 Interpretativně fenomenologická analýza

Interpretativně fenomenologická analýza (IPA) – metoda, využívaná ve výzkumech v rámci kvalitativní psychologie, kterou jsme vybrali pro zpracování a analýzu vytvořených dat v našem výzkumu.

Zakladatelem IPA je J. A. Smith, který vidí její hlavní význam v nacházení, odhalování a chápání smyslu konkrétní lidské zkušenosti (Smith & Osborn, 2008). Studie využívající IPA se snaží zjistit, jak člověk chápe své životní zkušenosti. Teoreticky je IPA zakotvena ve fenomenologii, hermeneutice a v idiografickém přístupu (Pietkiewicz & Smith, 2014). Tvorba dat probíhá většinou pomocí semistrukturovaných interview a výzkumný soubor bývá tvořen menším počtem participantů (Smith, Flowers & Larkin, 2009).

Analýza dat začíná opakovaným čtením transkriptu, případně opakovaným poslechem nahrávky rozhovoru. Výzkumník si během opakovaných čtení dělá *poznámky* přímo k textu, většinou na okraj stránky. Tyto komentáře odkazují k tomu, co se nám zdá

zajímavé nebo významné ve výpovědích respondentů, zaznamenávají vyvstávající asociace, postřehy, naši reflexi průběhu interview či předběžné interpretace. Můžeme komentovat také jazyk, který interviewovaní používají. V poznámkách si všímáme podobností, rozdílů, protimluvů ad. v řeči respondentů (Pietkiewicz & Smith, 2014; Smith & Osborn, 2008). Jinou možností je, že při prvním čtení transkriptu si pouze podtrháváme to, co se nám jeví být důležité a až při dalším čtení tyto zvýrazněné celky pojmenováváme nějakým označením či popisem. Užitečná může také být dekonstrukce (rozstříháním nebo čtením odstavců pozpátku) analyzovaného textu, která nám poskytne nový pohled na souvislosti ve zkušenostech respondentů (Řiháček, Čermák, Hytych & kol., 2013). My jsme pracovali s texty přímo v počítači, v textovém editoru jsme jen přidali široké okraje pro psaní poznámek.

Dalším krokem v IPA je *zaznamenávání vypořívajících se témat*. Přepis pročítáme znovu, ale pozornost je tentokrát věnována více našim komentářům než samotnému textu. Poznámky přetvíváme v abstraktnější, stručnější, případně také odbornější pojmenování témat, která se ve výpovědích objevují (Pietkiewicz & Smith, 2014; Smith & Osborn, 2008). Tato pojmenování by však stále měla být dostatečně „ukotvena“ v textu, měla by vycházet přímo z toho, co bylo participanty řečeno (Smith & Osborn, 2008). My jsme si vypořívající se témata poznamenávali na pravý okraj přepisu.

Následující fáze je *vyhledávání vztahů mezi vypořívajícími tématy a třídění témat* do skupin podle podobnosti. Každá skupina témat dostane své označení – nadřazené samotným tématům. Na konci tohoto kroku máme seznam témat a podtémat a ke každému podtématu si poznačíme, v jaké části transkriptu můžeme nalézt výpovědi, které se k němu vztahují (Pietkiewicz & Smith, 2014). Není nutné do seznamu zahrnout všechna podtémata, může se stát, že některá vypustíme, například proto, že se nevztahují k našim výzkumným otázkám (Řiháček, Čermák, Hytych & kol., 2013). Prakticky jsme postupovali tak, že jsme si vypsali všechna vypořívající témata pod sebe. K nim jsme připsali číslo stránky a řádku, na kterém se nachází výpověď/výpovědi respondenta, vztahující se k danému tématu. Některá témata byla vypuštěna, protože jsme je shledali příliš vzdálenými našim výzkumným otázkám. Následovalo pročítání a přezkoumávání témat, která byla následně seskupena podle podobnosti a pro každou skupinu byl zvolen název, vycházející většinou ze samotného transkriptu. Smith (Smith & Osborn, 2008) předkládá

dvě možnosti, jak postupovat po analýze prvního interview – buď použijeme seznam vypořádaných témat ke snadnější orientaci v dalších analýzách, nebo s každým interview zacházíme jako s úplně prvním. My jsme zvolili druhou možnost, takže jsme u každého interview provedli všechny kroky analýzy.

Poslední částí analýzy je *hledání vzorců napříč případy*. Snažíme se uvidět, jak spolu souvisí témata a nad témata v jednotlivých analýzách, co je podobného ve zkušenostech jednotlivých respondentů a podobně. V tomto procesu může docházet k přejmenování témat či podtémat a jejich přeskupování. Výstupem bývá grafické znázornění uspořádání témat a nadtémat (Řiháček, Čermák, Hytych & kol., 2013). V našem případě jsme seskupili témata a podtémata ze všech interview, provedli jsem několik změn na základě postřehnutých podobností v jednotlivých případech (přejmenování, přeskupování) a vytvořili jsme tabulky pro každé téma, ve kterých byla přehledně seřazena podtémata s uvedením informace, kde a ve kterém interview se nacházejí.

Interpretace získaných informací probíhá na dvou stupních – jednak se dotazovaní snaží porozumět svému osobnímu a sociálnímu světu a nějakým způsobem ho interpretují na rovině slov během výzkumu, jednak se výzkumník snaží porozumět tomu, co mu respondenti sdělují o světě, ve kterém žijí. Má tedy za úkol interpretovat interpretované, do čehož samozřejmě vstupují jeho vlastní názory, přesvědčení, předsudky a představy (Smith & Osborn, 2008).

6.4 ETICKÉ PROBLÉMY A ZPŮSOB JEJICH ŘEŠENÍ

Respondenti byli před zahájením výzkumu informováni o tématu diplomové práce a o účelu a způsobu provádění interview. Byl vyžádán jejich (ústní) souhlas s pořízením audio nahrávky a také jejich *písemný souhlas* (formu informovaného souhlasu je možno nalézt v příloze). Účastníkům bylo sděleno, že se nikde neobjeví jejich jména, mohou z výzkumu kdykoli vystoupit a záznamy budou použity jen pro účely diplomové práce.

7. ZKOUMANÁ POPULACE A CHARAKTERISTIKA VÝBĚROVÉHO SOUBORU

Zkoumanou populací jsou v případě našeho výzkumu všechny partnerské dvojice (sezdané i nesezdané), v nichž je jeden z partnerů české nebo slovenské národnosti a druhý národnosti jiné a které jsou spolu minimálně jeden rok. Do zkoumané populace patří i jednotlivci české nebo slovenské národnosti, kteří se nacházeli v minulosti v partnerském vztahu s člověkem jiné národnosti a byli v tomto vztahu alespoň jeden rok a lidé jiné než české nebo slovenské národnosti, kteří se nacházeli v minulosti v partnerském vztahu s člověkem české nebo slovenské národnosti a byli v tomto vztahu alespoň jeden rok.

Naším původním záměrem bylo provádět výzkum pouze s mezikulturními páry, ale když jsme dostali kontakt na ženu, která byla v partnerském vztahu s příslušníkem jednoho asijského národa, rozhodli jsme se do zkoumané populace zahrnout i jedince, kteří se v minulosti nacházeli v mezikulturním partnerském vztahu. Mezi respondenty se totiž nenacházel žádný „zástupce“ asijského kontinentu a poněvadž jsme chtěli mít výběrový soubor pestřejší, přistoupili jsme k této změně.

Rozhodnutí zahrnout do zkoumané populace osoby nejen české, ale též slovenské národnosti je postaveno na našem subjektivním pocitu velké blízkosti se sousedním slovenským národem. Jako opozici k naší volbě zmiňme diplomovou práci Kučerové (2013), ve které se zabývá rodinným soužitím partnerů české a slovenské národnosti. Naproti tomu Loučimová (2006), která se ve své diplomové práci věnuje psychologickým aspektům interkulturních partnerských vztahů, nepočítá osoby slovenské národnosti mezi cizince „z důvodu velké historické a kulturní spřízněnosti obou národů a zemí“ (s. 9).

Co se týče způsobů *výběru zkoumaného souboru*, použili jsme *metodu příležitostného výběru*, který byl také aplikován na předvýzkum. Tato metoda je také nazývána výběr dobrovolníků či libovolný výběr. Účastníci jsou vybíráni na základě dostupnosti (ať už fyzické či v tom, že souhlasí s účastí). Nutno podotknout, že tento způsob je spíše vhodný například právě pro předvýzkumy nebo pro ověřování nových metod (Ferjenčík, 2000). V rámci příležitostného výběru bylo osloveno jedenáct párů, které nám byly osobně známé. Pro uskutečnění interview bylo kontaktováno těch šest párů, od kterých jsme dostaly odpovědi v předvýzkumu. Od čtyřech z nich jsme dostali odpověď a interview byla uskutečněna. Následně byly kontaktovány čtyři páry, které byly osloveny kvůli předvýzkumu, ale nereagovali (zbývající pátý pár nebyl osloven, protože žije ve stejné

zemi jako jeden ze čtyř párů, který navíc projevil zájem se výzkumu zúčastnit). Z těchto čtyř párů jeden nezareagoval, se dvěma bylo provedeno interview a třetí projevil přání uskutečnit interview v písemné formě, čemuž bylo vyhověno.

Byla použita také metoda *lavinového výběru* neboli *technika sněhové koule* – můžeme požádat zkoumané osoby, aby nám pomohli zprostředkovat kontakt s dalšími lidmi v rámci námi zkoumané populace. Jedna osoba ze zúčastněného páru nám doporučila dva mezikulturní páry a ženu, která se v minulosti nacházela v mezikulturním vztahu. Všechny osoby byly kontaktovány, ale interview bylo domluveno a uskutečněno pouze s osobou, jež měla v minulosti zkušenost s mezikulturním partnerským vztahem. Byl nám také doporučen, osobou, která nepatřila do oblasti našeho výzkumu, k interview další mezikulturní pár, ovšem nepodařilo se domluvit naše setkání.

Tab. č. 1 – informace o výběrovém souboru

	země pobytu	národnost	délka vztahu (v letech)	počet dětí	období dospělosti*	hlavní dorozumivací jazyk
pár E+A	Ruská federace	muž – slovenská žena – ruská	4,5	0	muž – časná žena – časná	ruština
pár S+J	Nizozemsko	muž – nizozemská žena – česká	22,5 (z toho 19 v manželství)	2	muž – pozdní žena – pozdní	nizozemština
pár Š+CH	Švýcarská konfederace	muž – švýcarská žena – česká	4,5	0	muž – střední žena – časná	angličtina
pár Z+M	Španělské království	muž – španělská žena – slovenská	3	0	muž – časná žena – časná	španělština
pár A+J	Česká republika	muž – česká žena – anglická	12,7 (z toho 12 v manželství)	2	muž – střední žena – střední	čeština
pár B+Z	Česká republika	muž – americká žena – česká	11 (z toho 8 v manželství)	1	žena – střední muž – střední	angličtina
pár L+G	Česká republika	muž – švýcarsko-italská žena – česká	2	0	muž – pozdní žena – časná	čeština
pár H+G (bývalý partner)	Česká republika	muž – syrská žena – česká	1	0	muž – časná žena – časná	angličtina

* časná dospělost: asi 20 – 25–30 let

střední dospělost: asi do 45 let

pozdní dospělost: asi do 60-65 let

(Langmajer & Krejčířová, 2006)

8. VÝSLEDKY

Použití interpretativně fenomenologické analýzy při zpracovávání interview nám přineslo mnoho témat týkajících se různých oblastí života mezikulturních párů. Nejdříve postupně uvedeme témata, která byla obsažena v otázkách, které jsme respondentům pokládali během interview a poté představíme témata, která se vynořila mimo připravené dotazy.

Výpovědi participantů v anglickém a ruském jazyce překládáme do češtiny, výpovědi v jazyce slovenském ponecháváme v původním znění.

8.1 OKOLNOSTI SEZNÁMENÍ

V této a následující kapitole odpovídáme na výzkumnou otázku „*Jaké mohou být okolnosti vzniku partnerských vztahů mezi osobou české/slovenské národnosti a osobou jiné národnosti?*“. Mezikulturní páry z našeho výzkumu se seznámily za nejrůznějších okolností a při různých aktivitách. Co se týče **místa prvního setkání**, tři z párů se seznámily v zemi muže, dva v zemi ženy, dva ve třetí zemi.

„*No, tak my sme se poprvé potkali, když sem jela poprvé do Gruzie (...) no on tam utekl ze Sýrie.*“ (H.)

Osmý pár se seznámil v zemi ženy, kde ale muž již mnoho let předtím žil.

Dva páry se potkaly díky **jazyku** partnera, který přijel dotyčný učit do České republiky. U A. a J. vypadá průběh seznámení prostě:

A: „*Tak my sme se potkali tady, v Česku, v B-vi, já sem přijela na rok učit angličtinu a...*“

J: „*...a já sem začal chodit do angličtiny.*“

V našem výzkumu se sešly tři páry, u kterých proběhlo **seznámení během 3 dnů** a další rozvoj vztahu probíhal skrze komunikaci na dálku.

„*...tam sme sa spoznali vlastne tri dni pred tím, ako ruský súbor odišiel, takže sme fakt neboli spolu dlho....dá sa povedať, že fakt jenom par hodín...za té tri dni a...*“ (A.)

„*Zoznámili sme sa vďaka organizácii couchsurfing pred štyrmi rokmi v M. a počas troch dni sme sa do seba zamilovali.*“ (Z.)

Na posledním příkladě vidíme, že i velice krátká doba na seznámení může být začátkem dlouhotrvajícího vztahu. V jiných případech probíhalo **seznamování postupně**,

jako u Š. a C., kteří se seznámili na Novém Zélandě, kde C. delší dobu pracoval a Š. přijela do země studovat.

Š: (...) *“Přestěhovala sem se do toho bytu a nejdřív sme měli normální kontakt, vlastně sme byli jen kamarádi asi 4 měsíce.”*

U L. a G. také došlo k postupnému seznamování, první dojem skutečně nenahrával začátku partnerského vztahu. Roli hrálo i vyšší společenské postavení muže a jeho pozice šéfa.

G: *„Tak já sem měl projekt, který se jmenoval XY a v rámci tohoto projektu sem hledal nové lidi (...) protože my sme neměli dost lidí. A zrovna sem nehledal přítelkyně a ta paní, která přišla do toho francouzského kafé byla hodně alternativní pro mě, oblečená, takže...takže určitě to nebyl první jako důvod proč my sme se dali dohromady, ale pak, pak sem, pak sme začli spolupracovat a já sem ji začal trošku jakoby...mně se líbilo jako oba – jako pracovnice a víc a víc i jako žena“ (...)*

L: *„...je pravda, že sme měli první jakoby sraz v takový kavárně a vůbec se mi ten pán taky nelíbil. Nebo mě to ani nenapadlo jako, jo, pro mě to byl pan profesor prostě a vůbec jako...jako nějaký přitažlivost, to mě ani nenapadlo. Ale určitě sem cítila, že tam bylo jako něco zvláštního, prostě něco takovýho zvláštního.“*

8.2 VÝVOJ VZTAHU

Seznámení je prvním krokem k tomu, aby se mohl začít rozvíjet partnerský vztah. U některých párů další vývoj - vzájemné poznávání – probíhalo v **rámci jedné země**, u jiných bylo nutno vypořádat se se **vztahem na dálku**.

“Naša cesta bola trnitá, lebo po návšteve v M. som sa musela vrátiť domov a dokončiť si školu, ktorú som študovala v O. Nevideli sme sa rok až keď ma môj priateľ navštívil vo F., kde som študovala Erasmus.” (Z.)

Dva páry měly možnost se poznávat v **rámci společného pracoviště**, u jednoho z nich to bylo v rámci ekumenické komunity v Nizozemí. Komunita se ukázala jako okolnost ztěžující rozvoj partnerského vztahu.

„Takže my sme tam vlastně voba pracovali jako dobrovolníci a součástí toho byl i ten hudební soubor a to bylo vlastně částečně jako práce, protože sme tím vydělávali peníze vlastně. (...) protože to bylo takový velký společenství, tak to bylo...ehm...jako...dost, no, tak složitý, jako nějak takovej vztah jako rozvíjet, no. V tom smyslu to bylo dost jako...takový jiný než jinak.“ (S.)

E. a A. brali svůj vztah hned od **začátku vážně** a počítali s jeho pokračováním.

„No, a vlastne čo sa týka ešte príbehu, je vcelku zaujímavé, možno že úplne od začiatku sme to obaja dvaja brali dost seriózne. Že sme plánovali dost budúcnosť...“ (A.)

Podobně na tom byli A. s J., kteří hodnotí vývoj svého vztahu do svatby jako rychlý.

„V květnu, v červnu sme spolu začali chodit, v září sme se zasnoubili a...a v březnu sme měli svatbu. (...) ...jo, my sme to celkem vzali hopem. (...) spousta lidí ani neznalo moji holku a v podstatě už sem byl ženatý, no...“ (J.)

U několika párů nebyl předpoklad dlouhodobého partnerského vztahu na začátku tak jasný.

„Vůbec mě nenapadlo, že jednou budem spolu, neměla sem žádnéj takovej úmysl. (...) Jo, prostě sem si to užívala, ale nemělo to žádnou budoucnost, jakože pro mě to nebylo: Ted' mám vztah. Opravdu ne. Bylo to jenom: Jo, ted' si to užijme. Nebyl v tom žádnéj záměr.“ (Š.)

Roli hrálo také to, že spolu partneři delší dobu pobývali v jedné zemi, ale poté byl jeden z nich nucen vrátit se do rodné země. Nebylo jasné, jestli koncem společného pobytu končí i společný vztah. Během komunikace, která dále probíhala na dálku, došlo k **rozhodování, zda ve vztahu pokračovat** či ne.

„...my sme vlastně nevěděli, jestli spolu budem, nebudem, co bude dál, že, protože já sem se vracela domů. (...) a pak prostě sme si furt psali, volali, a tak. A jakože prostě spolu chceme být. No a...tak jakože sme se teda dali oficiálně dohromady.“ (H.)

„Jela jsem zpátky do České republiky a neřekli sme si, jestli ten vztah pokračuje nebo ne. Byl to opravdu otevřený konec, skypovali sme si, ale nebylo jasné, co bude dál nebo nic sme si neřekli. Ani sem se nezeptala, nechtěla sem se ptát /smích/ (...) a potom v listopadu sem prostě řekla: Tak co – budem pokračovat nebo ne?“ (Š.)

Š. a C. se rozhodli znovu se sejít na delší dobu a toto setkání v nich utvrdilo jistotu, že chtějí být spolu.

„Vlastně sem chtěl, aby ten vztah pokračoval, protože sme si fakt rozuměli.“ (C.)

8.3 MÍSTO BYDLIŠTĚ

V této a nadcházejících kapitolách odpovídáme na další dvě výzkumné otázky *„Jaká specifika se objevují v mezikulturních partnerských vztazích, kde je jeden z partnerů české, nebo slovenské národnosti?“* a *„Jak tyto páry vnímají prožívaná specifika?“*. Tato specifika přibližujeme podle pořadí otázek, které byly položeny během interview.

Všechny páry v našem výzkumu sdílejí **společnou domácnost** (kromě páru, který svůj vztah již ukončil). Čtyři dvojice se usadily v zemi partnera, dvě v zemi partnerky a poslední též v zemi partnerky, přičemž partner v zemi žije již 15 let.

8.3.1 Aspekty výběru místa bydliště

Při volbě země, kde se pár zabydlí, hrálo roli především **pracovní uplatnění** a další **praktické věci** související s každodenním životem.

“Ale jako do Anglie to je právě těžký, protože on je právník, takže tam to právo je úplně jiný, takže to by fakt práci našel jako v McDonaldu nebo něco, jo, prostě... (...) Takže spíš kvůli práci sme tady, no. Aji pro mě, jako já tady můžu najít práci úplně v pohodě, takže...jako v Anglii bych asi taky něco našla, ale tady mám zajímavý jako třeba příležitosti a tak, takže...” (A.)

S. s J., kteří žili v komunitě ještě před začátkem vztahu, předpokládali, že komunita jim bude domovem i nadále, takže nebyla potřeba rozhodování, kde se usadit. Do té doby, než se společenství rozpadlo.

“My sme v tom smyslu měli naplánovanou vlastně budoucnost už víceméně automaticky, že to bude v tom společenství. (...) když se to tam pak všechno rozpadlo, že vlastně J. si musel hledat zaměstnání, že jo, eh, že to bylo vlastně daleko jednodušší něco v Holandsku, než začít znovu jako...v Čechách.” (S.)

Z. a M. zvolili nejjednodušší možnost, která se jim v danou chvíli nabízela a došlo k přestěhování partnerky bez práce za partnerem, který práci již měl.

“V danom momente to bolo celkom jednoduché, vzhľadom na to, že ja som skončila univerzitne štúdium a bola som bez práce. Môj priateľ mal prácu a celkom dobre platenú, tak sme sa rozhodli, že to budem ja, kto sa odsťahuje zo Slovenska do Španielska.” (Z.)

M. dodává, že roli hrálo také to, aby pár měl v místě bydliště **zázemí**. Tak nemusí oba partneři procházet procesem integrace v cizí zemi pod stejnou zátěží a jeden může druhému více pomáhat.

“Vybrali jsem zemi, ve které aspoň jeden z nás byl “doma”. Myslíme si, že je důležité, aby člověk mohl pomoci druhému s integrací.” (M.)

S. a J. také zvolili řešení, které se zdálo jako nejjednodušší – nejen kvůli hledání zaměstnání, ale také kvůli hledání **bydlení**, jež bylo v Nizozemí usnadněno tehdejšími systémem.

“A spíš...no, možná spíš taky, když sem si uvědomila...jaký, jak bychom hledali bydlení a takový prostě praktický záležitosti, že...prostě...tedy v té době v Holandsku to...člověk se někde zapsal, ehm...v městě, že hledá dům, žejo, (...) J. pracoval, dostal zaměstnání v E., tak sme tady vlastně, v tomhle okolí chtěli hledat bydliště, tak sme se z B. zapsali...na hledání...domu teda v...tady ve V. a...myslím nějak během měsíce a půl už sme měli prostě bydlení. To se nedalo srovnat jako...” (S.)

Pro S. a J., stejně jako pro C. bylo důležité udržet si **životní úroveň**, na kterou byli zvyklí.

“...občas nás to začalo svrbět, že jo, že sme si říkali “No, co kdyby...”, tak, tak se nějak J. párkrát podíval na...na zaměstnání v jeho oboru, že jo, počítače dělal, a dělá pořád ještě a...srovnával ty platy a co bych za to všechno...pak asi po týdnu už toho jako nechal /smích/, protože se to nedalo srovnat, no...” (S.)

“Nevidím žádnou šanci, kdybychom žili v České republice, mít stejnej životní styl, kterej sem měl. Třeba minulej rok 4 týdny sněhu, lyžování a tak...” (C.)

Při pohledu do budoucna považuje C. a Š. za důležité, že žijí **blízko rodině**, která v případě potřeby může pomoci. C. zvažuje, jak by to vypadalo, kdyby zůstali žít na Novém Zélandu, kde se seznámili.

„Když plánuješ rodinu, myslím, že ten jih je hrozně daleko (...) tvoji rodiče nemůžou rychle přijet za dětma.“ (C.)

U A. a E. žijících v Rusku hrají roli i **byrokratické problémy**.

„Máme velký problém, a to, že každý rok musíme dělat víza, musíme přemýšlet, kde budeme...” (E.)

Klidné a bezpečné místo k životu - **dobré místo pro život** – je pro E. důležitější než vysoký výdělek.

„Chtěla bych zůstat žít v Česku nebo na Slovensku, protože...nemyslím si, že Rusko je dobré místo k výchově dětí a...kde se dá opravdu dobře žít. Protože...jo, dají se tu vydělat dobré peníze, dá se tu pracovat, ale když si vezmu M., je tu tak špinavo, je tu špatné zdravotnictví, hodně zlých lidí...” (E.)

8.3.2 Možnost změny bydliště

Co se týče možnosti přestěhovat se do jiné země, některé z dvojic si přímo **přejí změnit místo** bydliště, ale plánují s tím určitou dobu počkat.

„Rád bych se přestěhoval do jiné země, kde je menší nezaměstnanost (...) Teď ale nemůžeme, protože nechceme znovu zažívat ten proces integrace.“ (M.)

“Tento rok teda pracujem a potom ešte 2 roky magistra a potom že by sme sa asi vrátili. Lebo ja tu /v Rusku/ nechcem zostať nejak dlho. Myslím, že tu je fajn, že tu je fakt veľa možností, čo u nás sa asi nevyskytne, aj pracovných, aj na štúdium, aj tak celkovo, ale...neviem, asi by som tu nechcel zostať, ako na celý život.” (A.)

V případě Z. a M. se ukázalo, že rozhodnutí zůstat ve Španělsku nebylo vzhledem k tamní krizi nejlepší. Teď mají na zemi **rozporuplný pohled**, ale zachovávají si optimismus a snaží se vidět to lepší na dané situaci.

„Viem, ze môj priateľ by chcel žiť v inej krajine, ako je Španielsko, ale ja momentálne študujem a pripravujem sa na to, aby som si v Španielsku našla prácu. (...) Môj priateľ tu ma rodinu a priateľov, ale ja nie. V Španielsku sú lepšie platy ako na Slovensku a preto ma to tu láka, ale chýba mi veľmi domov.“ (Z.)

Další páry jsou **otevřené k životu v jiné zemi**, zvláště, pokud by se naskytla perspektiva zajímavého pracovního uplatnění. U A. a J., kteří společně žijí v České republice již spoustu let a vychovávají zde dvě děti, je téma přestěhování se neustále aktuální. Někdy je to více, jindy méně reálné, s ohledem na vazby, které tu mají nejen oni, ale také jejich děti. Sami berou **pobyt v cizí zemi jako obohacení**, které by rádi, aby mohly prožít i jejich děti.

J: (...) „To řešíme pořád. Jakoby...hmm...víme, že sou jakoby fáze, kdy to řešíme víc a potom fáze, kdy to řešíme míň a nebo víme, že to je míň reálné, takhle, se přestěhovat. To je třeba teď zrovna taková fáze. Kdy víme, že děti sou ve škole, že mají kamarády, že je to pro ně důležité mít ty kamarády tady, na které si zvykli.“ (...)

A: „...a pro děcka si myslím, že to není špatný, pokud to není až tak jako často, jo, že se stěhujete co 2 roky nebo něco. Jako tak jednou, že bysme třeba někam jeli, na 2, 3 roky a pak se vrátili nebo něco. Tak si myslím, že to může být zajímavý taky pro ně...“

8.4 ZAČÁTKY V CIZÍ ZEMI

Partneři, kteří se přesunuli za svou polovičkou do cizí země se museli vyrovnávat s různými těžkostmi. Z. popisuje, jak prožívala začátky svého života ve Španělsku.

„Přestahovala som sa nielen do iných klimatických podmienok, ale aj do inej kultúry a do inej mentality a samozrejme som neovládala španielsky jazyk. (...) Chýbala mi rodina a priatelia, slovenska mentalita a slovenskí pravdovravní ľudia a častokrát som sa stretávala s nedorozumeniami.“ (Z.)

S. měla tu výhodu, že před přesunem do Nizozemí měla již v zemi přátele, navíc se tam později přesunul i její bratr, takže **stesk po domově** nepociťovala.

“...tak vzhľadom k tomu, že teda brácha se mezitím už taky přestěhoval do Holandska, tak vlastně, já sem jako náák, že by se mi stýskalo, to, to nemůžu říct...” (S.)

Těžké mohou být také **pracovní začátky** v cizí zemi, které Š. prožívala ve Švýcarsku dosti beznadějně, což mělo vliv i na partnera.

“Aaaa, absolutně strašný. Úplná noční můra. Začala sem ve Švýcarsku jako většina holek ze zahraničí – hlídala sem děti. (...) Jo, fakt mě to nebavilo, ten první rok byl hodně těžkej. (...) Nevěřila sem, že jednoho dne to skončí nebo že tady budu moct dělat něco pro mě smysluplného. Jo, ten první rok byl úplně šílenej. A on /partner – pozn. aut./ taky nebyl šťastnej, protože viděl, že sem nešťastná...” (Š.)

8.5 VZTAH NA DÁLKU

Většina účastníků našeho výzkumu rozvíjela svůj vztah po určitou dobu na dálku – minimálně po dobu jednoho roku, maximálně asi dva roky. Téměř pro každého to bylo **náročné** období.

“Bolo to strašne náročne pre oboch, pretože sme sa vídávali každých 4-5 mesiacov.” (Z.)

Z. mluvila o vztahu na dálku jako o trápení, které se snažili co nejrychleji ukončit.

„Boli sme z toho veľmi unavení a veľmi nás to ovplyvnilo a hneď ako to bolo možné, som sa odsťahovala za priateľom do jeho krajiny, aby sme už nemuseli sa ďalej trápiť vo vzťahu na diaľku.“ (Z.)

L. a G. sice žijí ve stejné zemi, ale kvůli práci jejich vztah také probíhá na dálku. Zvykli si již na to být jeden bez druhého, ale nelehké jsou pro ně hlavně **”přechody”** - zvykat si na samotu a pak zase na partnera.

L: *„No jako pro mě není jakoby takovej problém...bejt jakoby potom sama, ale horší sou spíš ty přechody, jako zvyknout si na něj a potom si zvyknout zase bez něj. Ale jako já sem vždycky měla vztah na dálku víceméně, ale už jako to těžce nesu, no, už se mi do toho nechce, už sem na to líná. /smích/ (...) A...a zase když už sem potom zase sama, tak sem v tom spokojená, už se mi zase těžko zvyká, když přijede, no. Pro mě je těžkej ten rozdíl, no. Nevím, jestli je pro tebe všechno v pohodě?“*

G: *„Jo, ne jako určitě, musím si na tebe zvyknout, jo (...)“*

Vztahy s lidmi z blízkého okolí mohou trpět tím, že se člověk snaží být co nejvíce se svým partnerem „on-line“.

“Bolo to však náročne, lebo sme veľmi obmedzili skutočne priateľstva a skutočný život, aby sme mohli tráviť čas na skype a udržať tak náš vzťah.” (Z.)

Nezanedbatelná ve vztazích na dálku je také nutnost **častého cestování**, což s sebou přináší nemalé finanční výdaje.

“Problémy byly v létání, že bylo potřeba pořád létat...” (E.)

Z. pocítil **nutnost změny** po dvou letech partnerského vztahu, který probíhal on-line.

“Přestěhoval sem se sem, protože 2 roky on-line – to bylo buď na rozchod nebo udělat něco jiného.” (Z.)

H. se ve vztahu na dálku přesvědčila, jak je snadné **utnout komunikaci**. Na základě nekomunikace partnera se s ním nakonec také na dálku rozešla.

„...tam byl jakože 3 týdny, co se mi neozýval... (...) A tak za jedenáct dní nebo za dvanáct dní, když se mi pořád neozýval, tak sem mu napsala, že na tohle už teda nemám, že prostě jako končím, že prostě jako...“ (H.)

V interview se objevilo několik věcí důležitých pro dobré fungování vztahu na dálku. To první, co pomáhá vztah udržet je **vědomí, že to má cenu**, že stojí za to “si na sebe počkat” několik měsíců, případně let, než budou partneri moci žít spolu na jednom místě.

“(...) ale ta nejdůležitější věc je pocit, že to má cenu.” (M.)

Další podstatnou věcí je udržování pravidelného **kontaktu** mezi partnery.

“Klíčem k přežití bylo být spolu každé 3 měsíce, vidět se na Skypu (...)” (M.)

“(...) no a ona potom odišla do Ruska...tak sme si písali cez Skype. Veľa, fakt veľa. A pak sme si začali písať každý deň asi až...asi 2 roky sme si písali každý deň, a volali...” (A.)

Vzpomínky na chvíle strávené s partnerem a **těšení se na další setkání** fungovaly jako “pohon” vztahu na dálku mezi Š. a C. Důležité je také opakované **ujišťování**, že to za to stojí a že je jisté, že partneri chtějí být spolu.

“Vždycky sem se strašně těšil na další setkání, až budeme moct být spolu. A to nám pomáhalo pokračovat. Stejně jako intenzivní vzpomínky na dobu, kdy jsme byli spolu (...) Bylo to, to překonalo ty těžkosti, nebylo to tak těžký.” (C.)

Se započatím vztahu na dálku bývá spojeno **plánování**, kdy se partneri uvidí a kdy a kde budou moci spolu začít žít.

„(...) vlastne už vtedy sme začali špekulovať nad tým, že čo ďalej, a že...já som vlastne, už hneď prvý rok som si pozeral Erasmus do Ruska, v septembri a som zistil, že to by ma zaujímalo, a špekuloval som, že kedy si dávať žiadosť.“ (A.)

Pokud partneri udržují svůj vztah na dálku, snaží se co nejvíc si **vychutnat vzácný čas**, kdy mohou být konečně spolu na delší dobu.

„A pak sme byli zase spolu. Uživali sme si každý den.“ (C.)

„...ale tešili sme sa, že sme spolu konečne, bolo to príjemné (...)“ (A.)

8.5 PŘIJETÍ RODINOU

Téměř každý z partnerů v našem výzkumu se setkal s **kladným přijetím** rodinou svého partnera. V případě rodičů A. hrály roli také jejich zkušenosti s životem v cizině a **multikulturní otevřenost**.

„No, a moji rodiče byli jako tak v pohodě. Tak oni jako hodně, oni bydleli v cizině (...) a hodně taky v té práci, jako doma, v Anglii, vždycky prostě pracovali s cizincama nebo něco, takže...Oni sou prostě hodně takoví otevření, takže to nebyl žádný problém, že. Oni tě mají rádi.“ (A.)

E. byla překvapena z vřelého přijetí rodinou na Slovensku, které nečekala vzhledem k tomu, na co byla zvyklá z rodného Ruska.

„Rodina A. mě přijala velmi dobře. Fakt hodně dobře. (...) v Rusku by mě obyčejně matka mého partnera neměla ráda. Ale matka A. mě tak krásně přivítala, i babička, i táta, a všichni, všechny babičky, zpívaly ruský písničky (...)“ (E.)

Mnohé dvojice prožívají stálou **podporu** vztahu ze strany rodičů.

“Keď som odišla zo Slovenska ma podporovali nielen moji rodičia, ale aj moji noví španielski rodičia, ktorí nám pomáhajú doteraz. Nielen psychicky, ale aj finančne.” (Z.)

Pro některé rodiče **nebyl důležitý původ** partnera, ale především to, že je je pár spokojený. V jiných případech převážila obava o vyšší věk partnera než jeho kulturní původ. Pro matku J. také nehrálo roli, odkud jeho partnerka pochází, ale šlo spíše o ignoraci než otevřenost. Díky seznámení se s partnerkou syna s ciziny se v ní ale probudil velký **zájem** o zemi partnerky.

J: *„Joo, moje maminka, když sem přivedl A. na večeři nebo na oběd, tak říkala: 'No, a A., co u vás ve Francii, co se vaří?' a já říkám 'mami, ale ona je z Anglie' 'aa, to je jedno.'“ (...)*

A: *„(...) nevěděla, že, nic vlastně o Anglii, jako vůbec, ani jako, jak pozdravit jako v angličtině, vůbec nic. Ale začala se hodně zajímat, že potom... (...) Pak začala číst noviny, všechno o Anglii a tak.“*

Matky A. a J. používaly/používají ke komunikaci s nimi **jednoduchý jazyk**, ač ví, že partner v druhém jazyce plyně komunikuje.

„Já sem mluvila jako s ní česky a ona mluvila spíš jako „vietnamskou“ češtinou se mnou. /smích/ Vždycky jako „A.! Ty oběd?“ /smích/ takový jako.“ (A.)

Někteří rodiče zpočátku hleděli na vztah s **nedůvěrou**. Z různých důvodů nevěřili, že vztah vydrží, například kvůli velké vzdálenosti mezi partnery. Po určitém čase však začali vztah brát vážně. Například A. první setkání s rodiči E. v Rusku neproběhlo úplně příjemně.

„A vlastne úplne od začiatku E. rodina tak divne se ku mne správali...predsa len...tak si to asi nepredstavovali, priateľa svojej dcéry, a sestry, takže ma vnímali tak ako...A. existuje, ale asi ne na dlho, no...“ (A.)

Otec H. měl **předsudky** - jak náboženské, tak kulturní - vůči jejímu partnerovi ze Sýrie, které plynuly také z nezájmu něco se o něm dozvědět.

Na druhé straně cizinec v rodině může být též vnímán jako **obohacení a zdroj inspirace**. Objevuje se **hrdost**, že je v rodině cizinec a snaha nalézt potvrzení v minulosti, že „už to tady bylo“ - kontakty předků s cizinou.

„Jo, prosimtě, dala /matka/ mně nákou knížku, kde můj prastrýc bojoval ve válce ve Španělsku a potom v Anglii a...pak to donesla a tam napsal dopisy, jo 'Podívej, už to tady bylo', ne, jako víš, prostě takový...ten kontakt jako s těma cizincema, jako v té rodině, že to máme jakoby v rodině...(…) Joo, bylo to prostě pro ni takový důležitý, no.“ (J.)

8.6 PŘIJETÍ PŘÁTELI

Jedinci původem z cizí země byli přáteli svého partnera v drtivé většině také přijímáni **kladně**. Párům se z jejich strany dostávalo **podpory** a **zájmu** zapojit partnera – cizince – do dění a konverzace i přes určité problémy s porozuměním.

„Byli kamarádi, co se ke mně chovali fakt dobře, takže oni...i když sem nerozuměla, tak se snažili se mnou mluvit, jako: Tak co, jak to de, a tak.“ (E.)

Ze strany jiných kamarádů svého slovenského partnera se však E. setkala také s předsudky.

„Ale byli i kamarádi, kteří se trochu posmívali. Taková ironie: Á, Ruska! Pod', pudem vodku pít, a 'checheche', se tak smáli tam – to bylo nepříjemný.“ (E.)

Š. se v zemi svého partnera také setkává s předsudky, které však kamarádi jejího partnera umí přetavit v černý humor.

„To je takovej druh černýho humoru mých kamarádů. Víš co, říkaj jako 'hahaha, ona je z Východu, chce se vdát a mít spoustu dětí, to je šílený' (...)" (C.)

V kontaktu „cizího“ partnera s přáteli jeho polovičky nehraje roli jen kulturní původ, ale i **osobnostní rysy**, jako v případě G., který se označuje za introverta a potřebuje určitý čas k seznámení s druhými lidmi.

H. se setkala ze strany svých přátel jednak s **nepochopením** jejího mezikulturního vztahu, jednak ocenila **možnost sdílet se** s problémy, které prožívala v tomto vztahu, s kamarádkou, která procházela podobnou zkušeností.

„...no a myslím, že nejvíc mě chápe moje největší kámoška, protože ta zrovna teď chodí se Španělem a maj to taky na dálku a řekla bych, že v některých věcech je podobnej jako

G. (H.)

8.7 KULTURNÍ ROZDÍLY

Pojem kulturní rozdíly je velice široký a dotýká se snad všech oblastí života. Jako zvláštní kapitoly vyčleňujeme posléze vztah k jazyku, problematiku jazykové bariéry, roli spirituality a náboženství a kapitolu o dětech v mezikulturních vztazích.

L. s G., kteří mají zkušenosti s životem v různých zemích, navíc G. má dvě národnosti a pochází z multikulturního prostředí, se zamýšlí nad problematikou **odlišení kulturních a osobnostních vlivů**. G. má pocit, že rozdíly mezi lidmi lze lépe vysvětlit pomocí osobnostní či astrologické typologie než podle kulturního původu.

L: „*Jako já nevím, co je ovlivněný pro tebe italským temperamentem a kulturou a co je německý, švýcarský, norský (...) Jako to puntičkářství. Jako nevíš, jestli je to jakoby osobnostní rys, anebo jestli je to...typ německý...*“

G: „*...nebo švýcarský. Jako je to švýcarský rys, to je pravda, ale jako třeba moje astrologický rozbor to absolutně vysvětlí, proč sem jako puntičkář, protože sem Panna. Jo, a pro muže, kde máš Slunce, to je opravdu silné (...)*“

V jiném případě si člověk rozdíly přestává časem **uvědomovat**, zvláště, pokud žije v zemi delší dobu.

„*...malý hloupý rozdíly, jako ve všedním životě. Neuvědomuješ si, že to je jiný.*“ (B.)

8.7.1 Svátky a tradice

G. vyjadřuje určitou míru **lhostejnosti** ke svátkům jakékoli kultury, na druhou stranu vyjadřuje přání je víc slavít, protože v nich vidí smysl. A. si uvědomuje, že kvůli životu v cizí zemi **zapomíná** na svátky typické pro její zemi a zároveň spolu s manželem vytváří **vlastní tradici**.

„*Naše tradice je vždycky 25. /prosince/ jezdíme do Laa.*“ (A.)

Oslavy stejných svátků mají **odlišný charakter** v různých zemích a také je odlišně vnímán **sociální a náboženský kontext**.

„*tak sem mu říkala, že jestli třeba nemůže přijet na Vánoce, jakože i máma třeba, a prej 'na Vánoce? A vy jako slavíte Vánoce, když nejste věřící?' a já 'noo, slavíme', 'fakt jo?!?' a říkám, že to je u nás jako svátek rodiny, rodina se sejde a má ten hezkej čas spolu.*“ (H.)

Když se J. pokoušel vysvětlovat partnerce z Anglie význam některých českých tradic a zvyků, setkával se s **pobavenou reakcí**. Bere to s humorem, ale uvědomuje si, že některé

věci asi nelze plně předat.

„A. se dycky směje, že dospělí tady v Česku si ještě vykládají pohádky, jak se dívali na Večerníček, jako když jim bylo 6 (...) ale jí to přijde jakoby směšný a když pak od ní slyším, že to je vlastně směšný tak asi má pravdu jako jo, ale...ale je to část té kultury, jako, jo, že prostě s tím nic neuděláš.“ (J.)

Vánoce a Velikonoce mají v některých mezikulturních vztazích **specifický průběh**. Například se neslaví podle kalendáře, ale podle toho, kdy se sjede rodina z různých zemí nebo partneři tráví svátky odděleně, protože jedou za svou původní rodinou či se slaví nadvakrát.

A. má velmi **negativní pohled na** tradice Velikonočního pondělí v České republice a těžce nese také absenci křesťanského poselství Velikonoc. Prožívá dilema mezi svým postojem a všeobecným postojem okolí, které tlačí jejího syna do něčeho, co jí se protiví.

J: *„(...) No a teďka samozřejmě spolužačky T. /syn/ ve škole zvou, kdy přijde, je vyšlehat.“*
A: *„Vždycky sme to odmítli jako, ale tento rok on šel teda vedle, k sousedce teda, poprvé, no... To je těžký, jako prostě osobně se mi to nelíbí, hodně se mi to nelíbí, ale jako prostě, to je těžký, když všichni tě zvou, nechceš být takový jako úplně nepřátelský nebo něco, aby zas lidi neříkali, že sem jako náká namyšlená nebo něco, jo. To je fakt jako těžký. Nevíš jako, jak to řešit.“*

S. musela v Nizozemí přivyknout specifickému pojetí **gratulací** při narozeninách.

“V Holandsku každý blahopřeje každému...gratuluju S. k narozeninám její maminky.” (J.)

8.7.2 Stravování

Jídlo má v některých rodinách či zemích obzvláště důležitou pozici.

“Máme štěstí, že žijeme v jedné ze zemí, kde je jídlo tak ceněno.” (M.)

„No, to sem ještě nevěděla v té době, že prostě na české svatbě se jí jako strašně moc, že se jako cpeš...“ (A.)

Rozdíly se objevují nejenom v tom, co se jí, ale také kdy - v čase, kdy se podává hlavní jídlo během dne například.

8.7.3 Gender

Rozdíly v pojetí genderových rolí se objevily hlavně mezi páry, kde se mísila východní a střední Evropa, střední a západní Evropa a Blízký Východ a Evropa. Vliv má také rodinné prostředí, ze kterého člověk vychází, na co je zvyklý z domova.

„...oproti klukům z Evropy je takovej víc džentlas, že prostě jako...jenom prostě náznak, že mi je chladno, tak hned sem dostala bundu, nikdy sem nesměla nic platit, jo, prostě, pomalu přes cestu tě převede za ruku“ (H.)

„/ruští muži/ neumí se normálně bavit s ženami – sou hodně hrubí a když sou doma, tak žena musí vytírat, uklízet, vařit, všechno dělat a oni jenom pracujou nebo se dívaj na televizi. A s A. to bylo jinak. On je úplně opačnej – hodně starostlivej, jakože se stará o ženu, co a jak, vaří...“ (E.)

8.7.4 Volný čas

Mezi partnery se objevují rozdíly v tom, jakou **činností** naplnit volný čas, odlišuje **poměr práce a volného času** a jiná jsou také obvyklá **místa** k odpočinku. Někdy je nutné **změnit náplň** volného času nebo svolit ke kompromisům.

“Češi vstávají brzo, aby si užili ten volný den a Holanďané rádi zůstanou v posteli, protože si můžou přispat.” (J.)

“(…) Švýcaři hodně tvrdě pracují. Dlouho a /smích/...dlouho, tvrdě a pořád. No dobře, ne pořád, ale fakt dlouho a s tím mám problém, protože bych chtěla mít víc volného času a očekávala bych, že můj partner bude ochotnejší mít víc volného času, ale není to tak.” (Š.)

8.7.5 Další kulturní rozdíly

U několika párů se objevovaly rozdíly v komunikaci, například odlišné kladení otázek v USA a České republice, větší otevřenost nebo naopak snahy nevyjadřovat se přímo a co nejméně zasahovat do života druhých, pokud o to nejsou žádáni.

„a vůbec ta otevřenost toho, jak se ptáš, že on byl vždycky v šoku, že třeba když mluvil nejenom se mnou, ale vůbec s Evropanama, že třeba co se týkalo rodiny, smrti a tak, tak voni sou otevřenější, voni se o tom baví úplně v pohodě“ (H.)

S komunikací souvisí humor, který, pokud je kulturně vázaný, může být pro cizince minimálně nepochopitelný.

„český holky maj jinej humor, sou víc rejpavý, G. se urazí“ (L.)

Z. u svého španělského přítele vidí rozdíl ve vyjadřování emocí oproti mužům z její země.

“Keď však ale niečo cíti, dá to najavo omnoho rýchlejšie a silnejšie ako slovensky muž. Zo slovenského muža treba ťahať emóciu ako z chlpatej deky.” (Z.)

Š. občas ve Švýcarsku pocítuje potřebu mít více prostoru.

Š: „(...) všechno je tu tak malé a když parkuješ v garáži, mají tam tak málo místa. (...) Nevím, všechno se mi tu zdá moc malé a moc...“

C: „Moc těsné.“

Š: A musíš, když deš nakupovat, tak musíš jít s dalšíma tisíci lidma, nevím, je to prostě...a někdy z toho šílím, protože potřebuju víc místa (...)

8.8 JAZYKOVÁ BARIÉRA

Jazyková bariéra je častou překážkou v **začátcích vztahu**, při **zabydlování se v cizí zemi** nebo při **pracovních začátcích** v cizině. U A. a E. se jazyková bariéra silně projevila již při prvním setkání a zdánlivě paradoxně se stala jedním z důvodů, proč spolu partneri začali chodit.

„zaujímavé je, že tech prvých tri dni my sme si vôbec nerozumeli. Ale vôbec. Absolútne. (...) neviem, môže byť, ako myslím, že možná aj to to bolo, bolo dôvodom prečo...sme sa dali do kopy, vlastne, že sme si nerozumeli...“ (A.)

A. jazykovou překážku vzal jako **výzvu a** brzy se naučil jazyk partnerky.

V některých případech se objevily problémy spojené s jazykem i uvnitř párů. Někdy jde jen o pocit **neschopnosti vyjádřit se přesně** v cizím jazyce, jiní prožili **neschopnost vyjádření silných emocí** a jiní prožili v začátcích vztahu obavu z toho, že **druhého neznají, protože neznají jeho jazyk**.

„...a v březnu sme měli svatbu. A to za okolností, kdy ani jeden z nás nemluvil dobře ten jazyk. Joo, takže to bylo celý takový...se to celý tvořilo vlastně až v tom manželství...to se pak probudíš a zjistíš, že seš ženatej, že. /smích/ A nevíš vlastně pořádně s kým, žejo, protože prostě...“ (J.)

„...já sem mu nerozuměla, on mně taky ne, takže nějaký nuance...nevěděla sem, jakej doopravdy je, on nevěděl, jaká sem já, prostě: Aaa, pěknej kluk, nic víc...hm. A u něho to samý.“ (E.)

Některé z párů měly potíže s dorozumíváním při **kontaktu s rodinou a přáteli** partnera. Z. si uvědomuje, že dokud neznala dost dobře jazyk, stávalo se, že ho **nesprávně použila**, což způsobilo **humorné** nebo **trapné** situace. Měla velkou **pomoc od partnera**, který jí pomáhal jazykovou bariéru překonat. Pro E. bylo **zvládnutí jazyka** jako dostat do ruky mocnou zbraň.

„Prvního půl roku v Česku sem prostě plakala. Protože to bylo fakt těžký. Ale až sem se naučila česky – chacha! /smích/ Všecko bylo úžasný.“ (E.)

Naopak pokud se člověk nachází mezi lidmi, jejichž jazyk nezná, působí tato překážka jako **spouštěč negativních myšlenek a emocí**.

„Já...vnímala sem každého jenom skrze překlad a bylo to hodně těžký a cítila sem se dost izolovaná.“ (Š.)

Podle zkušenosti A. člověk těžko chápe počínání lidí kolem sebe, pokud nerozumí jazyku, kterým mluví.

Ač sama plyně mluví jazykem země, kam se přistěhovala, stále prožívá určité jazykové překážky na **duchovní úrovni**.

„Navíc jako ten jazyk taky dělá hodně, že. Když prostě nezpíváš nebo neslyšíš něco ve svém vlastním jazyce /v kostele/, tak taky tě to prostě neoslovuje tolik, jo, že když to slyším v angličtině, tak nemusím se soustředit tolik, jako mně to de prostě víc jakoby hned do srdce jako, jo.“ (A.)

8.9 PRÁCE V CIZÍ ZEMI

Již jsem zmínili, že **jazyková bariéra** může ztěžovat člověku pracovní začátky v zahraničí. Z. poznal, že bez **znalosti místního jazyka** je jednak těžké sehnat zaměstnání u lokálních zaměstnavatelů, jednak se může setkat s **diskriminací** a také není samozřejmé být vnímán jako plnohodnotný zaměstnanec nebo dokonce člověk.

„A ten problém pramení z toho, že cizinec pracuje pro místní firmu. Mám všechnu potřebnou dokumentaci, ale ten problém, kterej vidím všude, je, že cizinci sou vždycky za idioty. (...) pokud nemluvíš perfektně česky, ale seš bílej, muž, dospělej, ale mluvíš nějak divně, tak si myslej - seš blbej?!?“ (Z.)

A. se stejně jako Z. žíví v České republice svým rodným jazykem, ale její zkušenost zdaleka není tak hořká, jak Z. A. těžší z toho, že se naučila česky a pochvaluje si, jak **různorodou práci** tu má. Zřejmě zajímavější, než by mohla sehnat v rodné Anglii.

„...jako v Anglii bych asi taky něco našla, ale tady mám zajímavý jako třeba příležitosti (...) Jo, že tady není moc Angličanek jako, a navíc, který umí česky, takže, jo, lidi se pak ozývají jako hodně. Takže je to zajímavý, to musím říct, no.“ (A.)

Š. má sice v zemi svého partnera jako cizinka mnoho těžkostí, ale protože pracuje v mezinárodním prostředí, její **původ nehraje roli**. Stejně jako A. uznává, že v rodné zemi by tak zajímavou práci těžko hledala.

„A dneska – neumím si představit, že bych se vrátila a hledala si tam práci. Víím, že takovou práci, jakou mám tady, bych tam nenašla. Neměla bych vůbec šanci pracovat tak, jako pracuju tady.“ (Š.)

8.10 SPIRITUALITA A NÁBOŽENSTVÍ

U žádné z dvojic se neukázala otázka spirituality a náboženství jako něco, co by

partnery rozdělovalo nebo v čem by měli silně protichůdné názory, většinou je spojuje **stejný názor** nebo **společné duchovní směřování**.

“Náboženstvo nehrá u nás rolu. Viera je u nás skôr niečo ako hodnoty a morálne zásady. Tie zdieľame obaja.” (Z.)

“Je to /víra v Boha/ důležité a je to...je to to, co nás sjednocuje.” (Z.)

Pro některé je víra v Boha nebo společné hledání spirituálních proudů **důležité**, pro jiné nehraje náboženství ani spiritualita **žádnou roli**. Případně partneri vychází z křesťanských kořenů, ale víra do běžného života nezasahuje.

“...ma vychovávali ako katolíka, ale to bolo skôr kvôli tomu, že starí rodiča boli katolíci a rodiča to ani až tak veľmi neprežívali a teraz ja to tiež nejak extra neprežívam... (...) no a E. je pravoslávna, ako že, no, ak to povedať... (...) Ale akože nejak v bežnom živote to pre nás nehrá až tak veľkú roli.” (A.)

E. si všímá rozdílného **pojetí “života v kostele”** ve své církvi a v církvi partnera – veselost a volnost oproti pravoslavné vážnosti a strohosti.

Z. a A. zjišťují, že není snadné **žít víru v cizí zemi**. Křesťanství není ve společnosti tak všudypřítomné jako v jejich zemích původu, takže je například těžší najít společenství, které by jim duchovně vyhovovalo.

B: *„Kulturně – být věřící v Americe je jiné než být věřící tady /v České republice/.“*
(...)

Z: *„Je to jednodušší.“*

B: *„Je tam víc normální být...nějakým způsobem věřící.“*

A. postrádá křesťanské zázemí a každý pobyt v rodné Anglii jí přináší **duchovní osvěžení**.

„Takže vždycky sem ráda, když sme v Anglii a můžu navštívit nějaký prostě sbor a to je takový jako osvěžující, no.“ (A.)

8.11 BYROKRATICKÉ PROBLÉMY

Byrokratické problémy se týkaly hlavně dvou párů, které žijí **mimo Evropskou unii** a S. a J., kteří se brali v době, kdy Česká republika, odkud S. pochází, ještě nebyla členem Evropské unie.

“A pak sme měli svatbu, 4. ledna 1996...a potom začaly ty problémy...” (J.)

Tento manželský pár spolu překročil mnoho **byrokratických překážek** a prožili strach

z toho, že S., již jako J. manželka, bude muset opustit zemi a později, že nebude po opuštění Nizozemí vpuštěna zpět. Teď se tomu zasmějí, ale tehdy jim jistě bylo úzko a prožívali **nejistotu**, jak vše dopadne. S. později požádala o holandskou národnost, aby zjednodušila různé praktické věci, a byla tak nucena **vzdát se českého občanství**.

“Holand'ani dovolovali jako dvě...dvojí občanství, ale Češi...řekli nám, že když si vezmu tu holandskou národnost, že musím českou...odevzdat, no.” (S.)

Byrokratické strasti provázejí celý vztah E. s A. - **nutnost víz** pro každý vstup do země partnerky, víza pro dlouhodobý pobyt v zemi i nelegální práce.

“...to bolo tiež šialené s tými vízami, no ako, celu dobu strašne veľa prekladov, fakt strašne veľa prekladov, po celu dobu nášho vzťahu (...) tretí ročník sme spoločnými silami, čo bolo šialené, vybavili E. ten (...) Freemover, no to bolo tiež psycho...(...) No a stále boli nejaké problémy lebo...Rusi s týmto nemajú skúsenosti, absolútne...E. po anglicky nevedela, alebo jenom tak zľahka a...na univerzite chceli všetky papiere v poriadku, ako že...papiere, ktoré Rusi ani nevedeli, že existujú“ (A.)

Důležité je, že partneři čelili těmto problémům **společně**. Cítí určitou **hrdost** nad tím, co jsou ochotni jeden pro druhého a pro vztah udělat.

„No ale čo som chcel povedať, že tam bolo veľa, fakt veľa problémov, ako...s tými vízami, vieš, strašne (...) napríklad, aj zo školou a zo všetkým, takže...toto neviem, či by bol...či je to obvyklé, že ludi sú ochotní takto jeden pre druhého (...)“ (A.)

8.12 DĚTI A PLÁNY DO BUDOUCNA

V našem výzkumu se nachází dva páry, které mají po dvou dětech. Další dvojice byla v očekávání potomka.

Děti S. a J. nebyly vychovávány bilingválně, nýbrž pouze v **jazyce partnera** – v jazyce země, kde žijí. Byla zde však snaha, hodně ze strany české babičky, aby děti uměly i jazyk matky, což se částečně podařilo.

Děti A. a J. jsou vychovávány **dvojjazyčně**. V současnosti používají více jazyk matky, ačkoli na ně má větší vliv český jazyk. Matka vyjadřuje obavy, jestli jim to vydrží, protože je pro ni důležité, že děti mluví jejím jazykem. Také jí mrzí, že nemohou navštěvovat bilingvální školu.

„...myslím si, že ty školy třeba v P. by byly lepší. Jakože sou tam i bilingvální školy nebo něco, ale tady jako oni musí do české, takže...(...) No nejsem z toho úplně nadšená. Jako co mám dělat, no, takže...“ (A.)

Otci nezáleží na tom, jakým jazykem se děti dorozumívají, důležitá je jistota, že budou jeho jazyk ovládat.

Začátek **výchovy dětí v cizí zemi** byl pro A. šokem.

„Ale když sem měla děti, tak to bylo jako fakt velký šok, protože najednou vidíš jako nějaký prostě malinký změny, jako prostě rozdíly, jak třeba lidi vychovávají ty děti jako jinak nebo tak. Jako to bych si nevšimla jako mladý člověk jako, ne, to prostě, to máš jenom tak jako fajn, pohodový život, žejo /smích/...ale pak najednou jako jo...lidi ti říkají „Nemáš dělat toto“ nebo „Proč děláš takhle“, jo a...prostě lidi, jako věci, který mně přišly jako prostě normální, jako jim třeba to nepřišlo jako normální.“ (A.)

A. zažívala najednou **pocit osamocení** uprostřed Čechů, kteří jí radili, jak vychovávat děti, a postrádala nějaké anglické zázemí. U manžela však měla **oporu** a **respekt k jejímu výchovnému stylu**, respektive volnost.

„Ale víceméně sem to bral jako...že, stejně s tím moc nic neudělám, že sem v práci a pokud to chce ta A. tímto způsobem, tak sem tomu nechával volný průběh. Nijak sem do toho nevstupoval.“ (J.)

B. a Z., kteří čekají své první dítě, předpokládají, že dítě bude především ovlivněno českým prostředím a jazykem a vliv otce a jeho kultury bude o mnoho menší.

Co se týče plánování budoucnosti, některé z ostatních párů vyjádřily **přání mít děti**. H. byla překvapena, že její partner ze samého začátku vztahu počítal se založením rodiny.

H: *„...u nich prostě mnohem víc je ta široká rodina v kontaktu a sou si strašně blízcí a on je jakoby hrozně rodinně založený, že prostě se mi stalo, že několikrát mluvil o tom, jak se těší, až budu mít jako děti, až budu mít malýho G. a malou H. A já...co mu mám na to sakra říct. /smích/ (...) Jakože to pro něj byla automatika.“*

Já: *„...že s tím počítal samozřejmě...“*

H: *„Ano. Chodím s holkou, tak prostě budeme mít děti. Naštěstí vždycky mluvil jenom o dvou. /smích/“*

8.13 POZICE CIZINCE

V této kapitole se snažíme zodpovědět čtvrtou výzkumnou otázku *„Pokud se pár nachází v rodné zemi jednoho z partnerů, jak to prožívá osoba v páru, která je v této zemi „cizincem“?“*.

Přesun do cizí země s sebou nutně nemusí přinést **pocit cizince**. Ať už kvůli příjemnému chování místních lidí nebo kvůli tomu, že jedinec měl v zemi určité vazby již před stěhováním. Výhodou pro hladké začlenění je také dobrá **znalost jazyka**.

“...a taky mluví velmi dobře holandsky...musíš poslouchat velmi pozorně, jak...jak vyslovuje jednotlivá slova...abys zjistila, jestli je z ciziny. Spousta Holanďanů má horší holandštinu než S.” (J.)

Zvláštní pozici má naopak vždy **cizinec – uprchlík**. H. prožívala se svým partnerem starost o rodinu, která zůstala ve válkou zmítané Sýrii, a také se i jí dotýkala různá **omezení** a byrokratické problémy, kterým musel jako uprchlík čelit.

E. se na začátku svého pobytu v zahraničí cítila **oslabená** – bez podpory přátel, bez jistoty výdělků a uprostřed řeči, které nerozuměla.

„Byla sem jako malinká kočka, která 'mňau, mňau, kam sem se to dostala, to ne...'“ (E.)

Některé páry očekávaly, že společný pobyt v zemi jednoho z partnerů přinese komplikace. Podle C. je důležité si uvědomit, kvůli čemu se partner v zemi nachází. Přesto doufá, že **svatba** pomůže eliminovat problémy, které má jeho partnerka jako cizinka.

„Ehm, sme spolu...a to...nevidíš v životopise. Všetchny životopisy sou jako 'Oh, oh, oh, někdo další z EU, kdo hledá ve Švýcarsku práci.' Tohle si nejspíš myslí úřad práce, když vidí tu národnost. Takže...ona je tady, protože chceme být spolu (...) Myslím, že se chystáme brzo ty problémy zrušit svatbou. Takže by měla moje jméno.“ (C.)

Zatím se ale Š. musí vypořádávat s **předsudky** a **diskriminací** ve společnosti. Cítí, že se na ni někteří dívají až s **opovržením**.

„Je to jako my a ty. Ty – cizinec a my sme ti Švýcaři, a to je krutý.“ (Š.)

A. zažíval jako cizinec pozici někoho **exotického**, zvláště v rodném městečku své partnerky vzbuzoval **pozdivžení** a také **obdiv** tím, že se dokázal domluvit rusky.

I když člověk ve své zemi něčeho dosáhl nebo má určité postavení, musí někdy v zahraničí **začínat od začátku**.

„kdo byl v její zemi královnou, v té nové začíná od nuly“ (M.)

Závislost na partnerovi se u dvou párů objevila na **začátku** života v zemi partnera. Nejde jen o závislost **finanční**, ale také **jazykovou**. Z. nesla tuto nucenou nesamostatnost těžce, protože se považuje za nezávislého člověka. Také vnímala, že to pro jejího partnera není lehké.

“Často za mňa musel telefonovať, vybavovať záležitosti, komunikovať, pomáhať mi zorientovať sa v španielskom systéme, kultúre, nových ľuďoch a nájsť si priateľov.” (Z.)

Někdy se člověk se v **cizí** zemi může cítit nejistě a potřebuje od partnera časté **ujišťování**, že je všechno v pořádku.

Těžké okolnosti týkající se postavení cizince mohou být tak náročné, až vyústí v **rozhodnutí odejít** ze země. Š. se během beznadějného prvního roku v zemi partnera v jednu chvíli skutečně sbalila a odešla. Nakonec se ale vrátila, ale občasné „vyhrožování“ odchodem zůstalo mezi partnery jako svérázné vtipkování.

„říkám, že odcházím, ale nemyslím to tak. /smích/ (...) Vzala bych ho s sebou. /smích/“ (Š.)

U A. a J. je praktikován velmi podobný styl humoru. Je v něm ale možná o něco víc pravdy.

„Tak to já dycky říkám 'podívej, to bys v Anglii neměla /tak zajímavou práci/'. /smích/ To já vždycky hodím takový lano, víš, aby tady zůstala.,, (J.)

8.14 VZTAH KE KULTUŘE A ZEMI PARTNERA

V této a zbývajících kapitolách představíme témata, která se v analýze vynořila mimo výzkumné otázky.

Partneři, kteří přišli žít za svými polovičkami do České republiky měli **negativní dojem** z místních obyvatel, především v začátcích života tady, když ještě moc nerozuměli jazyku. Z. však stále vidí lhostejnost a bezohlednost mezi lidmi, jen už to tolik neřeší.

„...mám pocit, že většina Čechů chodí s klapkami na očích...vidí dopředu, ale nevidí nic kolem. (...) Jsou různé věci, které se objevují a štvou mě, ale to nejhorší je nedostatek pozornosti, nedostatek slušnosti k druhým.“ (Z.)

Na C. naopak Češi udělali **pozitivní dojem** komunikací, kterou zažil při stolování – ač nerozuměl, vnímal mnohem více smíchu, než je obvyklé v jeho zemi.

A. hleděl na zem partnerky se **strachem** – před začátkem vztahu i při první návštěvě. Po delší době strávené v Rusku mohl ocenit možnost a ochotu lidí se domluvit – **otevřenost** k tomu, že věci se dějí jinak, než je obvyklé. Sám **toleruje** partnerce určité chování, protože ho považuje za rys její kultury.

A. zdůrazňuje, že je nutný dlouhodobý pobyt v zemi, aby člověk vůbec začal **chápat místní kulturu**.

„A jako prostě některý věci ti trvá 10 let, jako než poznáš ty lidi a takový ty rozdíl nebo

něco. To tě jako...Vždycky říkáme s kolegou, který je tady už taky 15, 20 let...Američan, vždycky říkáme, že prostě nikdo nesmí posoudit nebo jako říct něco, pokud není tady aspoň 10 let! /smích/ Že jinak prostě, nerozumíš tomu. Jako co se děje..v té kultuře. Ze začátku všechno je divný a pak už...pak jako chápeš. /smích/“ (A.)

Co se týče **vztahu k jazyku partnera**, u některých se objevuje **zájem a snaha si jazyk osvojit**. Z. se přistěhoval do České republiky asi před deseti lety, s partnerkou však mluví jeho rodným jazykem – anglicky. Jeho postoj k českému jazyku je negativní a jednoznačný:

„Nemám ho rád.“ (Z.)

A. s J. se snaží udržovat pravidelný **kontakt s druhou zemí**. Také kvůli dětem, aby mohly poznávat i kulturu matky. Anglii si děti zamilovaly také proto, že je pro ně synonymem prázdnin. Manželé mají také zkušenost dlouhodobého pracovního pobytu v zemi partnerky, což brali jako **obohacení** a příjemnou změnu.

„Jo, takže to je takový jako zpestření...tak má člověk taky pěkný vzpomínky, žejo, že se vrací na nějaký místo, kde už byl, kde ty lidi už zná, takže...“ (J.)

U B. a Z. není častý kontakt s rodnou zemí partnera možný kvůli **velké vzdálenosti**. K udržování vztahu s rodinou však slouží Skype.

8.15 UŽÍVÁNÍ JAZYKA

Většina partnerů používá ke komunikaci **jazyk země, ve které žijí**. L. a G. žijící v České republice mluví česky i anglicky, ale čeština u nich víc a víc převažuje. Dochází také ke střídání **jazyka podle tématu**, o kterém se mluví.

„...nebo jedno období sem měla pocit, že pracovní věci řešíme víc anglicky, a ty intimní víc česky. A teď už nevím, no. Teď je to takový víc jako čeština. Ale jako já mám tendenci třeba...ehm...se o těch intimních věcech potřebuju mluvit česky. Že prostě to v angličtině moc nejde.“ (L.)

U jiného páru dochází ke střídání **jazyků podle země**, ve které se nachází.

Užívání **třetího jazyka** má přednost v tom, že není jeden partner znevýhodněn (pokud jsou partneři na podobné jazykové úrovni).

8.16 POHLED PÁRU NA VZTAH

To, jak partneři svůj vztah vnímají ovlivňuje zvládání nesnází, které se objevují. E. a A. pociťují určitou výjimečnost v tom, že braly vztah od začátku **vážně**. Z. vidí ve **společném**

překonávání těžkostí **posilu** pro vztah. Udržovat vztah na dálku je nesnadné – důležitá je nejen **víra**, že budeme spolu, ale také **snaha**, aby k tomu skutečně došlo

„je to prostě o tom, jako jestli s tím druhým chceš být, tak najdeš způsob jak. A najdeš způsob kde. Říkám ale, když v tom chceš vidět problém ve všem, tak si ho samozřejmě najdeš, žejo...“ (H.)

C. reflektuje svůj **mezikulturní vztah** se Š. jako zajímavou cestu, na které se člověk učí **přemýšlet v jiných dimenzích** – je třeba brát stále v úvahu kulturu toho druhého – a také se učí většímu **respektu**.

J. chápe vstup do manželského svazku s cizinkou podobně.

„...nevím, asi sem to bral už když sem si ji, A., bral, že musím zapomenout jako na všechno, co sem...co mám zažitý, co mám jakoby odzkoušený a být otevřený pro to nový, co vůbec neznám jako. Jakoby začít úplně od znova.“ (J.)

Zmíníme také odlišný **pohled kultury na partnerské vztahy**. E. si všimla, že v České republice je vztah mezi partnery svobodnější než v Rusku. Spolu s A. se drží „ruského modelu“ - chodí všude spolu a mají přehled o kontaktech partnera – E. přiznává, že neví, jestli je to tak správně, ale má pocit, že to vztahu pomáhá.

8.17 KONFRONTACE S ODLIŠNOSTÍ

Konfrontace s odlišností se objevují na několika úrovních. **Mezi partnery** - ve vztahu H. a G. se projevila odlišná očekávání ohledně ekonomického zajištění, která plynula z rozdílného sociálního původu partnerů, J. zažíval konfrontaci toho, v čem vyrůstal a pohledu partnerky.

„...takhle, normálně bych to neřekl, jo, člověk vyrůstá v českém prostředí, v ateistické rodině, takže to /velikonoční mrskačku/ považuje jakoby za normální věc. No, vyrůstáš takhle jak ten T /syn./, kamarádi tě zvou, tak deš, ale potom když si vemeš jako holku zvenku, tak si říkáš „to je fakt divný, budu někde chodit a mlátit holky po zadku“, ne, že ti to tak jakoby sepne až jako v dospělosti.“ (J.)

Další úroveň je konfrontace s **očekáváním rodiny** partnera – v případě J. a A. došlo ke střetu očekávání ohledně průběhu **jejich svatby**, když každá z rodin očekávala, že vše bude probíhat tak, jak jsou zvyklí ve své zemi. A. se nepodařilo vysvětlit rodině své partnerky, že je pro něj vysokoškolské studium v danou chvíli důležitější než mít jakékoli zaměstnání, což se setkalo s jistým pohrdáním.

Třetí rovina konfrontace s odlišností se týká **společnosti**.

„Očakávala som od Španielov rovnaké správanie ako od Slovákov, ale moje očakávania vždy zlyhali.“ (Z.)

A. a J. skrze své děti narazili na **rigiditu** ve školském systému. Jejich děti byly jiné, byly zvyklé na jiné stravování, což se ukázalo jako nepřekonatelný problém. J. viděl jako potřebné nepodlehnut tlaku a **konfrontovat společnost s odlišnostíí**.

„...je to zajímavý, jak opravdu to držíme, musíme všetky strčiť do toho, do té krabice, a dyž někdo jakoby uhýbá, jenom opravdu, ne moc, jenom trochu, tak už je to špatně. A my musíme jakoby s tím něco dělat, my musíme ho asi prostě strkat, cpát sem... (...) ...člověk jako nevstupuje do konfliktu vždycky, ale občas prostě do toho konfliktu přijde, jenom proto, aby se jí /manželky/ jakoby zastal, joo, protože ví, že to tak je. Jakože ten systém je tak nastavený. (...) ...opravdu nevím, že to tak prostě musí být...a pak z toho sou takový...ale zas si člověk říká, občas to musíš udělat, aby ti lidi taky trochu přemýšleli, že to tak nemusí být jako. Protože oni na to jinak nepřijdou, že jo, to je prostě, když všichni budeme takhle...tak oni potom...nikdo to nemá rád třeba, ale všichni to budou, protože se to tak dělalo vždycky, no.“ (J.)

8.18 VLIV OSOBNOSTI NA ZVLÁDÁNÍ MEZIKULTURNÍCH ROZDÍLŮ

A. považuje za výhodu svou **introverzi**, protože mu v životě v cizí zemi tolik nechybí přátelé. Jednak jich moc nemá a jednak nemá potřebu se často s někým stýkat.

A. s J. jsou svým založením **optimisté** a pohodoví lidé. Jejich strategií k překonávání odlišností je **humor, nadhled a otevřenost pro odlišnosti**. A. soudí, že na některé věci je prostě potřeba si **zvyknout**.

„...to je taky něco, co musíš prostě, nějak si zvyknout jako, na něco rozdílného, jako, no, ale v tom vztahu si myslím, že to nebyl problém, že J. byl fakt takový jako, že byl otevřený prostě pro něco jiného nebo tak a vždycky sme se smáli, když byl nějaký problém, jo, tak jako máme dobrý smysl pro humor, takže...“ (A.)

8.19 ODLIŠNOST – PŘITAŽLIVOST

Pro A. a E. byl začátek vztahu poznáváním nejen jeden druhého, ale také kultury jeden druhého, což se stalo pro oba nesmírně zajímavým.

A: „...každá kravina bola zaujímavá, proste ako...čokoľvek...“

E: ...ten půlrok bychom prostě nepřekonali, kdyby nás to nezajímalo.

A: „A tak myslím, ako že aj úplne bežná každodenní, bežný každodenní život pre mňa bolo zaujímavé, keď ma E. rozprávala, aký je v Rusku.“

Pro E. se stala přitažlivou také odlišnost A. od většiny ruských mužů.

9. DISKUZE

Tato diplomová práce se zabývá prožíváním mezikulturního partnerského vztahu. Zvolili jsme si za cíl zjistit, jaká specifika, problémy a rozdílnosti se objevují v mezikulturních partnerských vztazích, jak k nim dané páry přistupují a jak je vnímají a řeší. Ke tvorbě dat jsme použili polostrukturované interview a interpretativně fenomenologická analýza byla vybrána jako metoda pro zpracování a analýzu dat.

Za největší negativum přístupu k výzkumu považujeme skutečnost, že při započetí tvorby dat jsme si nebyli jisti, jakou metodu použijeme pro následné zpracování a analýzu dat. Věděli jsme, že chceme zkoumat zkušenost jednotlivců v mezinárodních partnerských vztazích, ale s jednotlivými možnostmi zpracování a analýzy jsme byli obeznámeni jen okrajově. Interpretativní fenomenologická analýza je velice vhodná k prozkoumávání lidské zkušenosti, ale je třeba s ní počítat již při plánování interview. Uvědomujeme si, že počet participantů, kteří se zúčastnili výzkumu nemusel být tak vysoký. Autor IPA doporučuje pro studentské práce mít výzkumný soubor s počtem okolo tří jedinců, zvláště pokud student pracuje s IPA poprvé (Smith & Osborn, 2008). Při provádění interview s menším počtem mezikulturních párů by bylo možné proniknout více do hloubky jejich prožívání.

V rámci IPA se většinou pracuje s menším a homogennějším výzkumným souborem (Smith & Osborn, 2008). Velikost souboru jsme okomentovali výše; co se týče homogenity, omezili jsme zkoumání na mezikulturní páry, kde je jeden z partnerů české, nebo slovenské národnosti. Do budoucna se samozřejmě nabízí možnost zaměřit se jen na kombinaci určitých národností, například na španělsko - české dvojice, stejně jako by bylo užitečné zaměřit se ve výzkumu jen na jeden aspekt (například prožívání jazykové bariéry nebo vztahu na dálku) objevující se v mezikulturních partnerských vztazích a mít tak prostor věnovat se mu do hloubky.

Nedostatky vidíme také ve vlastní nezkušenosti, neboť jsme poprvé používali interview jako výzkumnou metodu. Toto by bylo možné alespoň trochu eliminovat tím, že by v rámci předvýzkumu bylo provedeno interview, takže bychom získali představu o tom, jak asi budou probíhat další interview, jestli jsou otázky vhodně pokládány a uspořádány a podobně.

Pro co nejlepší pochopení zkušenosti respondentů bychom také doporučili využít možnost kontaktovat dotazované podruhé s cílem upřesnit informace, které se nám nezdají zcela srozumitelné.

Přiznáváme, že vzhledem k volbě metody tvorby a analýzy dat a jejím specifickým není odpovídající provádět interview písemnou formou. Z živého interview se tak stává dotazník s otevřenými otázkami. Takovéto „interview“ proběhlo s jedním párem zařazeným do výzkumu a bylo následně zpracováno jako ostatní interview. Tato dvojice žije v zahraničí, proto jsme se dohodli na uskutečnění kontaktu přes Skype. Nakonec tento plán nevyšel kvůli časové vytíženosti páru, sami se však po čase ozvali s tím, že mohou na otázky odpovědět písemně. Protože nápad vyšel spontánně od respondentů, vyšli jsme jim vstřícně a otevřené otázky zaslali písemně. Máme pocit, že tato vstřícnost byla na místě v souladu s respektem ke každému z účastníků a jejich důležitostí. Uvažujeme o tom, že i tato forma přinesla určitou výhodu – respondenti se zmínili o skutečnostech, o kterých by možná v přímém rozhovoru nebyli ochotni mluvit, nebo ne tak otevřeně.

Prováděli jsme interview také s páry, které nám předtím odpovídali na dotazy ohledně mezikulturního partnerského vztahu v předvýzkumu. V předvýzkumu byl kontaktován jenom jeden z partnerů, takže jsme si později, během provádění výzkumu mohli uvědomit, že by byl rozdíl, kdyby partneři vypovídali každý zvlášť (bez přítomnosti druhého) a ne najednou. Konkrétně se v předvýzkumu objevily informace o partnerovi podané formou, kterou partner v přítomnosti druhého partnera nepoužil. My jsme se rozhodli provádět interview s oběma partnery současně, protože se nám zdála důležitá interakce, která v páru probíhá. Nicméně jsou to možnosti pro další výzkum – interview jenom s jedním partnerem nebo interview s oběma současně i s každým zvlášť.

Analýza pomocí IPA je vlastně snaha interpretovat interpretované (Smith & Osborn, 2008). Jsme si vědomi toho, že při procesu interpretace mohlo dojít k různým zkreslením kvůli jazyku. Jednak na straně těch respondentů, kteří nemluvili svým rodným jazykem, jednak na straně nás, když jsme komunikovali v cizím jazyce, analyzovali data v cizích jazycích a následně překládali úryvky z interview. Určitá míra jazykové bariéry je však zřejmě těžkou odstranitelnou součástí výzkumu mezikulturních partnerských vztahů.

Při analyzování dat jsme občas prožívali dilema, podle jakého klíče seřadit vynořená témata a podtémata. Docházelo k několikerému přemísťování témat a to i během

interpretace.

Téma mezikulturních partnerských vztahů se v české odborné literatuře, na rozdíl od té zahraniční, vyskytuje spíše okrajově. Stále častěji však proniká do studentských absolventských prací. Drtivá většina výzkumů je však tvořena z jiné než psychologické perspektivy. Několik pedagogicky zaměřených prací se zabývá výchovou dětí ve smíšených rodinách, bilingvální výchovou a podobně.

IPA je použita pouze v práci Žemlové (2013), která je psaná z pohledu sociální pedagogiky a zabývá se rodinnou výchovou v kontextu soužití párů z různých zemí. Jedním z výzkumných cílů bylo zmapovat hlavní problémy v soužití smíšených párů. Autorka se zaměřila na česko-italské páry, ale rozhovory byly provedeny vždy jen s jedním z partnerů. Většina vynořených témat se objevila i v naší práci (okolnosti seznámení, přijetí rodinou a přáteli, volný čas, stravování, výběr země bydliště, výchova dětí ad.), jiná chyběla (náboženství a spiritualita, vztah na dálku).

Psychologickými aspekty mezikulturních partnerských vztahů se zabývá Loučimová (2006), která provedla jednak interview s českými zástupci tohoto typu vztahu a jednak prováděla kvantitativní šetření na vzorku česko-finských studentů. Ve výsledcích její studie se objevují témata, která se vyskytují i v naší studii, navíc se více zaměřuje na přínosy mezikulturních partnerských vztahů.

Další výzkumy jsou zaměřené na údržbu vztahů na dálku, sociální integraci cizinců a na sociokulturní a ekonomické aspekty smíšených vztahů.

V rámci zahraniční literatury velmi dobře přibližuje specifika mezikulturních vztahů Romano (2008), jehož publikace se nám stala inspirací k vytváření otázek pro interview.

Zahraniční výzkumy bývají zaměřeny specifičtěji – vztahy mezi určitými národnostmi, problematika genderu, mezikulturní páry žijící na určitém místě a další.

Nenarazili jsme na výzkum zaměřující se na mezikulturní homosexuální partnerské vztahy, tak téma předkládáme jako další možnost pokračování výzkumu v této oblasti.

10. ZÁVĚRY

Při zkoumání **okolností seznámení** se ukázalo, že pro začátek dlouhodobého vztahu není nutno mnoho času na seznamování, dokonce ani schopnost se dorozumět.

Vývoj vztahu probíhá často na dálku a kvůli fyzickému odloučení po seznámení není vždy jednoznačné, že vztah bude pokračovat. Párům, které vztah berou od začátku vážně, pomáhá toto rozhodnutí překonat různé partnerské obtíže.

Při **výběru místa bydliště** hraje důležitou roli možnost zajímavého pracovního uplatnění a zjednodušení praktických věcí (bydlení, integrace). Důležitá je také možnost uchovat si určitou životní úroveň.

Některé páry chtějí **změnit místo bydliště**, protože nejsou zcela spokojeni v zemi, kde žijí, další jsou změně otevření.

Začátky v cizí zemi jsou většinou prožívány těžce.

Vztah na dálku byl součástí mnoha vztahů a byl prožíván jako náročné období. Důležité pro udržení vztahu na dálku je hlavně vědomí, že to má cenu, dále pravidelný kontakt a plánování setkání a společného života.

Přijetí rodinou a přáteli proběhlo obvykle pozitivně, někdy se na počátku vztahu objevil nedůvěřivý či kritický postoj, někdo se setkal i s předsudky.

Kulturní rozdíly není vždy možné odlišit od osobnostních rozdílů. V oblasti **svátků a tradic** kromě kulturních rozdílů hrají roli také ty náboženské. Ve sféře **stravování** je patrná větší či menší důležitost jídla v různých kulturách. V oblasti **genderu** jsou pocíťovány rozdíly především v pojetí genderových rolí. Partneři zažívají rozdíly v pohledu na **volný čas** a ve způsobu jeho trávení. Další kulturní rozdíly se objevují v komunikaci, chápání humoru, vyjadřování emocí a potřebě prostoru.

Jazyková bariéra je problémem hlavně při integraci v cizí zemi. Častý je pocit, že druhého nemůžeme poznat bez znalosti jeho jazyka. Neznalost jazyka způsobuje izolaci, jeho zvládnutí pocit síly.

Pro **práci v cizí zemi** je výhodná znalost místního jazyka. Někteří se setkali s diskriminací, jiní oceňují možnost mít zajímavější zaměstnání než v rodné zemi.

Spiritualita a náboženství a názor na ně vystupuje většinou jako téma sjednocení a společného směřování. Není lehké žít víru v cizí zemi.

Byrokratické problémy jsou typické pro země mimo Evropskou unii. Důležité je jejich společné překonávání.

Výchova dětí v cizí zemi může být kulturním šokem. Důležitá je podpora partnera. Ne vždy jsou děti vychovávány dvojjazyčně.

Pozice cizince s sebou může přinést dočasnou závislost na partnerovi. Jedinec musí čelit předsudkům, cítí se izolovaně a bezmocně nebo naopak pociťuje pozitivní zájem o svou osobu.

Pohled páru na vztah – objevuje se uvědomění specifik multikulturality, která jsou chápána pozitivně.

Konfrontace s odlišností probíhá mezi partnery, mezi partnery a rodinou jednoho z nich a mezi párem/jedním z partnerů a společností.

Na zvládání mezikulturních rozdílů má vliv osobnost – důležitý je optimismus.

SOUHRN

Diplomová práce zkoumající specifika mezikulturních partnerských vztahů a jejich prožívání vznikla na základě inspirace osobní zkušeností a aktuálností tématu a navazuje na postupovou práci autorky.

V první části teoretického oddílu objasňujeme vznik, průběh a psychologické aspekty partnerských vztahů a ve druhé se věnujeme okolnostem vzniku mezikulturních partnerských vztahů a jejich dílčím psycho-sociálním aspektům, při jejichž popisu se opíráme především o publikaci D. Romana (2008).

Pro uskutečnění výzkumu byl zvolen kvalitativní přístup. Data byla tvořena pomocí polostrukturovaných interview. Metodou pro zpracování a analýzu dat byla zvolena interpretativní fenomenologická analýza. Výběrový soubor byl získán pomocí metody příležitostného výběru a metody sněhové koule a je tvořen sedmi mezikulturními páry (v nichž je vždy jeden z partnerů české, nebo slovenské národnosti) a jedním jedincem se zkušeností mezikulturního partnerského vztahu.

Výsledkem výzkumu jsou specifika, která se objevují v mezikulturních partnerských vztazích. Tato specifika se výrazně neliší od výsledků jiných studií provedených na toto téma, spíše zjištění rozšiřují.

Nedostatkem provedené studie je vysoký počet participantů a nedostatečně homogenní výběrový soubor. Nutnost interpretovat data v cizím jazyce může být zdrojem zkreslení.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ A LITERATURY

Aylor, B. (2003). Maintaining Long-Distance Relationships. In D. J. Canary & M. Dainton (Ed.), *Maintaining Relationships Through Communication – Relational, Contextual, and Cultural Variations* (127-140). Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.

Bartholomew, K., & Horowitz, L. M. (1991). Attachment Styles Among Young Adults: A Test of a Four-Category Model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226-244. doi: 10.1037/0022-3514.61.2.226

Bauman, Z., & May, T. (2004). *Myslet sociologicky – netradiční uvedení do sociologie*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).

Bécquer, G. A. (1998). *Sloky*. Praha: Mladá fronta.

Bowlby, J. (1982). *Attachment and Loss* (2.vyd.). New York: Basic Books.

Brainerd, G. (2013). Stages in Love Relationships. In T. S. Burroughs (Ed.), *Ultimate Guide to Dating and Relationship Advice: 32 Experts - 70 Articles* (202-208). USA: Createspace.

Byrne, D., & Nelson, D. (1965). Attraction as a linear function of proportion of positive reinforcements. *Journal of Personality and Social Psychology*, 1(6), 659-663. doi: 10.1037/h0022073

Cambridge Dictionaries Online. (30.10. 2014). *English definition of “nation“*. Získáno z <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/british/nation>

Collins, A. W., & Sroufe, A. L. (1999). Capacity for Intimate Relationships: A Developmental Construction. In W. Furman, B. B. Brown, & C. Feiring (Ed.), *The Development of Romantic Relationships in Adolescence* (125-147). Cambridge: Cambridge University Press.

Cools, C. (2011). *Relational Dialectics in Intercultural Couples' Relationships* (Disertační práce). Získáno 25. června 2014 z Jyväskylä University Digital Archive.

Český statistický úřad. (2013). *Sňatečnost*. Získáno z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/snatecnost>

Český statistický úřad. (2014a). *Podíl cizinců na obyvatelstvu České republiky k 31.12.2012*. Získáno z: [http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/7C00579A5B/\\$File/141413_kt02.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/7C00579A5B/$File/141413_kt02.pdf)

Český statistický úřad. (2014b). *Vývoj počtu cizinců s povolením k pobytu v ČR; 1999-2011 (stav k 31.12.)*. Získáno z: [http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/420043AF55/\\$File/c01r01.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/420043AF55/$File/c01r01.pdf)

Dainton, M., & Aylor, B. (2002). Patterns of Communication Channel Use in the Maintenance of Long-Distance Relationship. *Communication Research Reports*, 19(2), 118-129. doi: 10.1080/08824090209384839

DeVito, J. A. (2008). *Základy mezilidské komunikace* (6. vyd.). Praha: Grada Publishing.

European Commission. (29. října 2014). *The Erasmus Impact Study - Effects of mobility on the skills and employability of students and the internationalisation of higher education institutions*. Získáno z http://ec.europa.eu/education/library/study/2014/erasmus-impact_en.pdf

Eurostat. (2014). *Population by citizenship – Foreigners*. Získáno z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tps00157&language=en>

Ferjenčík, J. (2000). *Úvod do metodologie psychologického výzkumu – jak zkoumat lidskou duši*. Praha: Portál.

Finanční noviny. (2014). *Na Erasmus vyjelo od roku 1998 už 65.000 českých vysokoškoláků*. Získáno z <http://www.financninoviny.cz/zpravy/na-erasmus-vyjelo-od-roku-1998-uz-65-000-ceskych-vysokoskolaku/1067136>

Gaines, S. O., Jr., Gurung, R. A. R., Lin, Y.-Y., & Pouli, N. (2013). Interethnic Relationships. In P. Noller & J. A. Feeney (Ed.), *Close Relationships: Functions, Forms and Processes* (171-186). Psychology Press.

Hager, M. (2011). Intercultural Studies and Foreign Language Learning. In A. Witte & T. Harden (Ed.), *Culture, Psychology, and Language Learning* (1-345). Bern: Peter Lang. Získáno 30. října 2014 z eBook Academic Collection Trial.

- Hatfield, E., & Walster, W. G. (1985). *A New Look At Love*. Lantham: University Press of America.
- Hatfield, E., Rapson, R. L., & Martel, L. D. (2010). Passionate Love and Sexual Desire. In S. Kitayama, & D. Cohen (Ed.), *Handbook of Cultural Psychology* (760-779). New York: The Guilford Press.
- Hewstone, M., & Stroebe, W. (2006). *Sociální psychologie*. Praha: Portál.
- Holmes, M. (2014). *Distance Relationships: Intimacy and Emotions Amongst Academics and Their Partners In Dual-Locations*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Holt, P. A., & Stone, G. L. (1988). Needs, Coping Strategies and Coping Outcomes Associated with Long-Distance Relationships. *Journal of College Student Development*, 29(2), 36-41. Získáno 6. listopadu 2014 z <http://psycnet.apa.org/psycinfo/1989-13575-001>
- Janoušek, J., & Slaměník, I. (2008). Sociální motivace. In J. Výrost & I. Slaměník (Ed.), *Sociální psychologie* (2.vyd.) (249-266). Praha: Grada.
- Kelley, H. H. (1979). *Personal Relationships: Their Structures and Processes*. Hillsdale, N.J.: Erlbaum Associates.
- Klohnen, E. C., & Luo, S. (2003). Interpersonal Attraction and Personality: What Is Attractive-Self Similarity, Ideal Similarity, Complementarity, or Attachment Security? *Journal of Personality and Social Psychology*, 85(4), 709-722. doi: 10.1037/0022-3514.85.4.709
- Kučerová, K. (2013). *Rodinné soužití partnerů slovenské a české národnosti* (diplomová práce). Získáno 3. července 2014 z [Theses.cz](http://theses.cz).
- Langmajer, J., & Krejčířová, D. (2006). *Vývojová psychologie* (2. vyd.). Praha: Grada Publishing.
- Lanzieri, G. (2012). Merging populations. *Statistics in focus*, 29, 1-4. Získáno 28. října 2014 z http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/publications/collections/sif_dif
- Lewis, R., Jr., Yancey, G., & Bletzer, S. S. (1997). Racial and Nonracial Factors That Influence Spouse Choice in Black/White Marriages. *Journal of Black Studies*, 28(1), 60-78. Získáno 30. října 2014 z <http://jbs.sagepub.com/>

- Loučimová, B. (2006). *Psychologické aspekty interkulturních partnerských vztahů* (diplomová práce). Získáno 29. října 2014 z Thesis repository IS UK.
- Lux, M., & Sunega, P. (2007). Vliv podmínek bydlení na zamýšlenou migraci české populace za prací. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*, 43(2), 305-332. Získáno 28. října 2014 z <http://www.soc.cas.cz/publikace/vliv-podminek-bydleni-na-zamyslenou-migraci-ceske-populace-za-praci>
- Mackey, R. A., Diemer, M. A., & O'Brien, B. A. (2000). Psychological Intimacy in the Lasting Relationships of Heterosexual and Same-Gender Couples. *Sex Roles*, 43(3), 201-227. doi: 10.1023/A:1007028930658
- Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada.
- Montoya, M. R., & Horton, R. S. (2004). On the Importance of Cognitive Evaluation as a Determinant of Interpersonal Attraction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 86(5), 696-712. doi: 10.1037/0022-3514.86.5.696
- Murray, H. A. (1938). *Explorations in Personality*. New York: Oxford University Press.
- Nakonečný, M. (2009). *Sociální psychologie*. Praha: Academia.
- Národní agentura pro evropské vzdělávací programy. (2013). *Program Erasmus vyslal napříč Evropou již 3 miliony studentů*. Získáno z http://www.naep.cz/image/content-management/8_TZ_3mil_student_ERA_30.8.2013.pdf
- Novák, P. (září, 2014). *Až milion dětí se mohlo narodit díky programu Erasmus, tvrdí studie*. Získáno z http://www.rozhlas.cz/zpravy/evropa/_zprava/az-milion-deti-se-mohlo-narodit-diky-programu-erasmus-tvrdi-studie—1399729
- Page-Gould, E. (červenec, 2004). *Research on Cross-Race Relationships: An Annotated Bibliography*. Získáno z http://greatergood.berkeley.edu/article/item/cross-race_relationships_an_annotated_bibliography#individualcrr
- Pařízková, A. (2012). Partnerství v kontextu biografií migrujících. In J. Hasmanová Marhánková & M. Kreidl (Ed.), *Proměny partnerství – životní dráhy a partnerství v české společnosti* (129-145). Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).

- Petreková, P. (2013). *Smíšená manželství – sociokulturní a ekonomické aspekty (sociologický výzkum)* (bakalářská práce). Získáno 4. ledna 2014 z Theses.cz.
- Pietkiewicz, I., & Smith, J. A. (2014). A practical guide to using Interpretative Phenomenological Analysis in qualitative research psycholog. *Czasopismo Psychologiczne – Psychological Journal*, 20(1), 7-14. doi: 10.14691/CPPJ.20.1.7
- Pistole, M. C., Roberts, A., & Chapman, M. L. (2010). Attachment, Relationship Maintenance, and Stress in Long Distance and Geographically Close Romantic Relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 27(4), 535-552. doi: 10.1177/0265407510363427
- Plháková, A. (2003). *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia.
- Rausová, M. (2011). *Cizincem s cizincem? V partnerském vztahu s příslušníkem jiného národa*. (postupová práce). Univerzita Palackého v Olomouci.
- Raush, H. L. (1977). Orientations to the Close Relationships. In G. Levinger & H. L. Rush (Ed.), *Close Relationships – Perspectives on the Meaning of Intimacy* (163-188). Amherst, Massachusetts: University of Massachusetts Press.
- Regan, P. C. (1998). What if You Can't Get What You Want? Willingness to Compromise Ideal Mate Selection Standards as a Function of Sex, Mate Value, and Relationship Context. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 1294 – 1303. doi: 10.1177/01461672982412004
- Robertson, R. (1992). *Globalization: Social Theory and Global Culture*. London: Sage.
- Romano, D. (2008). *Intercultural marriages: promises and pitfalls* (3. vyd.). Boston/London: Intercultural Press.
- Rusbult, C. E., & Buunk, B. P. (1993). Commitment Processes in Close Relationships: An Interdependence Analysis. *Journal of Social and Personal Relationships*, 10(2), 175-204. doi: 10.1177/026540759301000202
- Řiháček, T., Čermák, I., & Hytych, R. a kol. (2014). *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita.

- Saegert, S., Swap, W., & Zajonc, R. B. (1973). Exposure, Context, and Interpersonal Attraction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 25 (2), 234-242. doi: 10.1037/h0033965
- Samovar, L. A., Porter, R. E., & McDaniel, E. R. (2009). *Intercultural Communication: A Reader* (12. vyd.). Boston: Wadsworth Cengage Learning.
- Slaměník, I. (2008). Afiliace, atraktivita, láska. In J. Výrost & I. Slaměník (Ed.), *Sociální psychologie* (2. vyd.) (249-266). Praha: Grada.
- Smith, J. A., Flowers, P., & Larkin, M. (2009). *Interpretative Phenomenological Analysis: Theory, Method and Research*. London: Sage.
- Smith, J. A., & Osborn, M. (2008). Interpretative Phenomenological Analysis. In J. A. Smith (Ed.), *Qualitative Psychology: A Practical Guide to Research Methods* (2. vyd.) (53-80). London: Sage.
- Sternberg, R. J. (1986). A Triangular Theory of Love. *Psychological Review*, 93(2), 119-135. doi: 10.1037/0033-295X.93.2.119
- Sternberg, R. J. (1998). *Love is a Story: A New Theory of Relationships*. New York: Oxford University Press.
- Sternberg, R. J. (2013). Searching for love. *Psychologist*, 26(2), 98-101. Získáno 21.října 2014 z http://www.thepsychologist.org.uk/archive/archive_home.cfm
- Strauss, A., & Corbin, J. (1999). *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert.
- Thibaut, J. W., & Kelley, H.H. (1959). *The Social Psychology of Groups*. New York: Wiley.
- Thibaut, J. W., & Kelley, H.H. (2009). *The Social Psychology of Groups* (5. vyd.). New York: Wiley.
- United Nations. (9.října 2014). *International Migration Report 2013*. Získáno z: http://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/migration/migrationreport2013/Full_Document_final.pdf

Výrost, J. (2008). Osobní vztahy. In J. Výrost & I. Slaměník (Ed.), *Sociální psychologie* (2.vyd.) (233-248). Praha: Grada.

Willerton, J. (2012). *Psychologie mezilidských vztahů*. Praha: Grada.

Yancey, G. (2002). Who Interracially Dates: An Examination of the Characteristics of those who have Interracially Dated. *Journal of Comparative Family Studies*, 33(2), 179-190. Získáno 30. října 2014 z <http://www.jstor.org/action/showPublication?journalCode=jcompfamistud>

Zajonc, R. B. (1968). Attitudinal Effects of Mere Exposure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 9, Monograph Suppl. No. 2, part 2, 1-27. doi: 10.1037/h0025848

Zeřová, A. (2008). Mezikulturní psychologie. In J. Výrost & I. Slaměník (Ed.), *Sociální psychologie* (2.vyd.) (373-387). Praha: Grada.

Žemlová, E. (2013). *Rodinná výchova v kontextu soužití párů z různých zemí* (bakalářská práce). Získáno 4. ledna 2014 z Theses.cz.

SEZNAM PŘÍLOH DIPLOMOVÉ PRÁCE

Příloha č. 1: Formulář zadání diplomové práce

Příloha č. 2: Český a cizojazyčný abstrakt diplomové práce

Příloha č. 3: Informovaný souhlas účastníka výzkumu

Příloha č. 4: Ukázka doslovného přepisu s poznámkami

Příloha č. 5: Ukázka tabulky s vynořenými tématy

Příloha č. 1: Formulář zadání diplomové práce

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Akademický rok: 2012/2013

Studijní program: Psychologie
Forma: Prezenční
Obor/komb.: Psychologie (PS)

Podklad pro zadání DIPLOMOVÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
RAUSOVÁ Magdalena	Kuršova 28, Brno - Bystrc	F080264

TÉMA ČESKY:

Cizincem s cizincem?
V partnerském vztahu s příslušníkem jiného národa

NÁZEV ANGLICKY:

Foreigner by Being with a Foreigner?
In an Intimate Relationship with a Foreign National

VEDOUCÍ PRÁCE:

Doc. PhDr. Panajotis Cakirpaloglu, DrSc. - PCH

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

1. Studium literatury zaměřené na danou problematiku (interkulturní psychologie, partnerské vztahy)
2. Vypracování výzkumného projektu, formulace výzkumných otázek a hypotéz, výběr vhodného dotazníku, sestavení polostrukturovaného rozhovoru
3. Cílem práce je identifikovat a popsat dlouhodobé partnerské vztahy mezi příslušníky rozdílných národností
4. Metody: dotazník, polostrukturovaný rozhovor
5. Sběr dat
6. Kvalitativní a statistické zpracování dat a jejich následná interpretace
7. Vlastní vypracování diplomové práce (včetně diskuse, souhrnu a závěru)

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

Barbara, A. (1989). Marriage across frontiers. Clevedon: Multilingual Matters.
Karis, T., & Killian, K. D. (2008). Intercultural Couples: Exploring Diversity in Intimate Relationships. New York: Routledge.
Morgensternová, M., Šulová, L. a kol. (2007). Interkulturní psychologie: Rozvoj interkulturní senzitivity. Praha: Karolinum.
Průcha, J. (2010). Interkulturní psychologie: Sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů. Praha: Portál.
Romano, D. (2008). Intercultural Marriage: Promises and Pitfalls. Boston: Intercultural Press.

Podpis studenta:

Datum:

Podpis vedoucího práce:

Datum:

Příloha č. 2: Český a cizojazyčný abstrakt diplomové práce

ABSTRAKT DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název práce: Cizincem s cizincem? V partnerském vztahu s příslušníkem jiného národa

Autor práce: Magdalena Rausová

Vedoucí práce: doc. PhDr. Panajotis Cakirpaloglu, DrSc.

Počet stran a znaků: 86, 167053

Počet příloh: 5

Počet titulů použité literatury: 73

Abstrakt (800–1200 zn.):

Diplomová práce se zabývá specifiky mezikulturních partnerských vztahů a jejich prožíváním.

Cílem této diplomové práce je zjistit, jaká specifika, problémy a rozdílnosti se mohou objevovat v mezikulturních partnerských vztazích, kde je jeden z partnerů české, nebo slovenské národnosti, a přiblížit, jak dané páry vnímají tato specifika, problémy a rozdílnosti a jak je řeší.

Výběrový soubor byl získán pomocí metody příležitostného výběru a metody sněhové koule a je tvořen sedmi mezikulturními páry (v nichž je vždy jeden z partnerů české, nebo slovenské národnosti) a jedním jedincem se zkušeností mezikulturního partnerského vztahu.

Pro uskutečnění výzkumu byl zvolen kvalitativní přístup. Data byla tvořena pomocí polostrukturovaných interview a metodou pro zpracování a analýzu dat byla zvolena interpretativní fenomenologická analýza.

Výsledkem výzkumu jsou specifika, která se objevují v mezikulturních partnerských vztazích. Tato specifika se výrazně neliší od výsledků jiných studií provedených na toto téma, spíše zjištění rozšiřují.

Klíčová slova: mezikulturní partnerské vztahy, smíšené páry, cizinci

ABSTRACT OF THESIS

Title: Foreigner by Being with a Foreigner? In an Intimate Relationship with a Foreign National

Author: Magdalena Rausová

Supervisor: doc. PhDr. Panajotis Cakirpaloglu, DrSc.

Number of pages and characters: 86, 167053

Number of appendices: 5

Number of references: 73

Abstract (800–1200 characters):

Diploma thesis is focused on specifics of intercultural intimate relationships and their experience.

The goal of this diploma thesis is to find out which specifics, problems and differences can appear in intercultural intimate relationships, where is one partner Czech, or Slovak nation, and to describe, how these couples experience these specifics, problems and differences and how they solve them.

The sample was found by the opportunity and snowball sampling and includes seven intercultural couples (in each is always one partner Czech, or Slovak nation) and one person with experience of intercultural intimate relationship.

The qualitative approach was chose for the realization of the research. Data was created by semi-structured interviews and the interpretative phenomenological analysis was chose as a method for processing and analysing the data.

The results of the research are specifics which appear in intercultural intimate relationships. These specifics do not differ significantly from results in other studies made on this topic, they rather extend them.

Key words: intercultural intimate relationships, mixed couples, foreigners

Informovaný souhlas s účastí na výzkumu v rámci diplomové práce

Název práce: Cizincem s cizincem?

V partnerském vztahu s příslušníkem jiného národa

Autor práce: Magdalena Rausová

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Panajotis Cakirpaloglu, DrSc.

Termín realizace: červen – listopad 2014

Místo realizace: Brno

Prohlašuji, že jsem byl/a seznámen/a s podmínkami účasti na výzkumu „specifika interkulturních partnerských vztahů“ a že se jej chci dobrovolně zúčastnit.

Beru na vědomí, že údaje poskytnuté pro účely tohoto výzkumu jsou anonymní a nebudou použity jinak, než k interpretaci výsledku v rámci diplomové práce.

Rovněž беру на vědomí, že mohu z výzkumu kdykoli, podle svého vlastního uvážení, vystoupit.

Dne.....

Jméno a příjmení.....

Podpis.....

Informed Consent to Participation in the Research for the Master's Thesis

Title of the Thesis: Foreigner by Being with a Foreigner?
In an Intimate Relationship with a Foreign National
Author of the Thesis: Magdalena Rausová
Thesis Supervisor: Doc. PhDr. Panajotis Cakirpaloglu, DrSc.
Timeline of Implementation: June - November 2014
Place of Implementation: Brno

I pronounce, that I have been informed about conditions of the participation in the research called „specifics of intercultural intimate relationships“ and that I want to participate in it voluntarily.

I understand, that data provided for purpose of this research are anonymous and they will not be used for any other reason but for the interpretation of the results in the framework of the master's thesis.

I further understand that I can withdraw from the research, at my discretion, at any time.

Пříloha č. 4: Ukázka doslovného přepisu s poznámkami

- 1 стресс, я ничего не понимала. Ну уже в декабре начала ходить на курсы чешского языка, чуть-чуть, для иностранцев. И уже когда мы ездили на Новый год в Россию и вернулись в Чехию, я начала понимать.
- 2 Jazyk – partnerky
partnerky – používají hlavně jazyk partnerky
Jazyk – používání jazyka té země, kde se nacházejí
- 3 **Жа: Это интересно.**
- 4 **Е:** Сентябрь, октябрь, декабрь. 3 месяца ничего не понимала. Потом нормально.
- 5 **Жа: А сейчас - как вы разговариваете?**
- 6 **Е:** Но, в России мы говорим на русском.
- 7 **А:** Говорим на русском?
- 8 **Е:** Всегда говорим на русском. Но, ладно. В Чехии я стараюсь говорить на чешском, я стараюсь. Я могу се nacházejí
- 9 говорить на чешском, но...когда я иду например в бар с А. другом, который говорит только по 10 словацки, я говорю по чешский.
- 11 **А:** Keby sa napríklad E. teraz rozprávala s niekým z Česka, tak by s ním hovorila po česky, že.
- 12 **Е:** Ну да. Но.../smích/ но ты меня понимаешь! ты меня понимаешь по русски, поэтому я говорю по 13 русски. Но если бы ты не понимала по русски, я бы говорила по чешский.
- 14 **Жа: Хорошо, хорошо.**
- 15 **Е:** А это у меня проблема.
- 16 **А:** А takže...toto je ta zásadná výhovorka a potom se vlastne zistí, že každý rozumie ruštine. Aspoň nejakо. А 17 takže rozprávame po rusky.
- 18 **Е:** Но да, ладно. Но да, но я могу говорить по чешски.
- 19 **А:** Ale neverím.
- 20 **Е:** Так я же сдала экзамен в университете, так что. Да. Вот. Но я не люблю говорить по чешски, Partnerka nerada mluví jazykem 21 поэтому...
- 22 **Жа: Не любишь?**
- 23 **Е:** Нет. Но, когда я в Чехии, и когда я наедине с человеком, который Чех, я говорю. Делая ошибки, но Partnerka používá jazyk partnera jen v 24 говорю. А когда я знаю, что А. рядом или человек меня понимает, я не говорю. рйрадѣ nutnosti
- 25 **Жа: А тебе понравился чешский язык?**
- 26 **Е:** Да, мне нравится, только если я не говорю месяц или два на чешском языке, я немножко забываю и Partnerka má ráda jazyk partnera 27 начинаю говорить глупости. /smích/
- 28 **А:** Ešte bolo zaujímavé, že keď sa E. učila češtinu, tak ja som Slováč, takže ona bola zvyknutá na slovenčinu, Mix jazykú 29 učila se češtinu a tiež tak v B. rozprávam sa tak na polovicu – polovicu s Čechom, polovicu se Slovákom, 30 takže potom strašne pľietla tie jazyky. Aj práve na hodinách češtiny, že...sa pýtali, ak sa rieknе toto slovo а E. 31 to vykrkla а bolo to po slovensky /smích/.
- 32 **Жа: А то невади!**
- 33 **А:** Ma teraz nič neaparadá.
- 34 **Жа: Жо, так ја bych se jenom zeptala, jak, když jste se rozhodovali, kam půjdete, jako jestli E. nepude**

Příloha č. 5: Ukázka tabulky s vynořenými tématy**Pozice cizince**

	EA	H	SJ	ŠC	ZM
Absence pocitu síly	7.29				
Status uprchlíka – byrokratické problémy		4.8, 8.30			
Očekávání problémů, které bude mít partnerka v zemi partnera				2.31	
Předsudky				6.17, 7.1	
Rozlišování na „ty a my“				6.28	
Hledání práce v cizí zemi – znevýhodněné postavení cizince				7.6	
Nutnost začínat v cizí zemi od nuly					7.9
„Standardní“ otázky, které cizinec dostává	12.6				
Cizinec vzbuzuje zájem a pozdivžení	11.31				
Důvod pro pobyt v cizí zemi – rozdíl v pohledu úřadů a páru				7.10	
Dobré zvládnutí jazyka – nemožnost rozpoznat cizince			8.21		
Pozitivní zkušenost s přístupem úřadů k cizincům					7.18
Absence pocitu cizince					2.15